

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr LXVIII/1073/2010
Rady Miasta Gorzowa Wlkp.
z dnia 3 lutego 2010r.

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

STRATEGIA
ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU
MIASTA GORZOWA
WLKP.
NA LATA 2010-2020

Lipiec 2009

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp.

na lata 2010-2020

została opracowana przy współpracy z:

Bestinvest sp. z o.o., ul. Libelta 1A, 61-706 Poznań,

tel. (061) 852 34 83, www.bestinvest.pl

NIP:778-145-23-43, REGON: 300771811, kapitał zakładowy 50.000,00 PLN

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O MIEŚCIE	6
1.1. INFORMACJE OGÓLNE	7
1.1.1. Charakterystyka miasta	7
1.1.2. Historia miasta	8
1.2. OPIS STANU OBECNEGO	10
1.2.1. Sytuacja demograficzna i społeczna Miasta	10
1.2.2. Rynek pracy	11
1.2.3. Infrastruktura drogowa	12
1.2.4. Komunikacja zbiorowa	13
1.2.5. Układ kolejowy	13
1.2.6. Gospodarka wodno-ściekowa	14
1.2.7. Infrastruktura energetyczna	15
1.2.8. Infrastruktura telekomunikacyjna	17
1.2.9. Rozwój gospodarczy	17
1.2.10. Oświata i nauka	20
1.2.11. Kultura i sztuka	21
1.2.12. Kultura fizyczna i sport	24
1.2.13. Pomoc społeczna	28
1.2.14. Opieka zdrowotna	31
1.2.15. Bezpieczeństwo publiczne	32
1.2.16. Rozwój turystyczny Gorzowa Wlkp.	36
1.2.17. Środowisko przyrodnicze i jego stan	38
2. ANALIZA STRATEGICZNA MIASTA GORZOWA WLKP.	43
2.1. BILANS STRATEGICZNY MIASTA GORZOWA WLKP.	44
2.1.1. Bilans strategiczny w obszarze cech wspólnych	44
2.1.2. Bilans strategiczny w obszarze oświaty i nauki	46
2.1.3. Bilans strategiczny w obszarze polityki prospołecznej	46
2.1.4. Bilans strategiczny w obszarze ładu przestrzennego	47
2.1.5. Bilans strategiczny w obszarze ochrony środowiska	48
2.2. ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO MIASTA GORZOWA WLKP.	49
3. WYBÓR STRATEGII MIASTA GORZOWA WLKP.	53
3.1. ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.	54
3.2. ANALIZA SWOT/TOWS MIASTA GORZOWA WLKP.	55
3.3. WIZJA ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.	59
4. PROGRAMY STRATEGICZNE MIASTA GORZOWA WLKP.	63

5. METODY WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.....	75
5.1. POZIOM MERYTORYCZNY.....	76
5.2. POZIOM WYKONAWCZY.....	77
5.3. POZIOM SPOŁECZNY.....	78
6. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP. A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	80
6.1. DOKUMENTY KRAJOWE.....	81
6.2. DOKUMENTY WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO.....	82
6.3. INNE DOKUMENTY.....	83
7. ZAŁĄCZNIKI.....	84
7.1. ZAŁĄCZNIK 1. MACIERZ ANALIZY SWOT MIASTA GORZOWA WLKP.....	85
7.2. ZAŁĄCZNIK 2. MACIERZ ANALIZY TOWS MIASTA GORZOWA WLKP.....	86
7.3. ZAŁĄCZNIK 3. KARTY PROGRAMÓW STRATEGICZNYCH.....	87
7.3.1. Obszar strategiczny: Oświata i nauka.....	87
7.3.2. Obszar strategiczny: Polityka prospołeczna.....	90
7.3.3. Obszar strategiczny: Ład przestrzenny.....	98
7.3.4. Obszar strategiczny: Ochrona środowiska.....	107
7.4. ZAŁĄCZNIK 4. WYKAZ DOKUMENTÓW POWIĄZANYCH ZE STRATEGIĄ MIASTA GORZOWA WLKP.	112

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba zespołów uczestniczących w rozgrywkach ligowych w latach 2005-2009	24
Tabela 2. Liczba medali zdobytych przez zawodników gorzowskich klubów sportowych w kategorii senior	26
Tabela 3. Zestawienie działań kryzysowych w 2008 roku obsługiwanych przez wydział zarządzania kryzysowego Urzędu Miasta w Gorzowie Wlkp.	34
Tabela 4. Interwencje Straży Miejskiej	35
Tabela 5. Wykorzystanie bazy noclegowej Gorzowa Wlkp.	36
Tabela 6. Potencjał rozwojowy w obszarze wspólnym	50
Tabela 7. Potencjał rozwojowy w obszarze oświaty i nauki	50
Tabela 8. Potencjał rozwojowy w obszarze polityki prospołecznej	51
Tabela 9. Potencjał rozwojowy w obszarze ładu przestrzennego	51
Tabela 10. Potencjał rozwojowy w obszarze ochrony środowiska	52
Tabela 11. Analiza SWOT dla Miasta Gorzowa Wlkp.	56
Tabela 12. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru Oświata i Nauka (niezaznaczenie wiersza oznacza, że zadania zaplanowano na późniejszy okres)	65

Tabela 13. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru Polityka prospołeczna (niezaznaczenie wiersza oznacza, że zadania zaplanowano na późniejszy okres)	66
Tabela 14. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru Ład przestrzenny (niezaznaczenie wiersza oznacza, że zadania zaplanowano na późniejszy okres)	69
Tabela 15. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru Ochrona Środowiska (niezaznaczenie wiersza oznacza, że zadania zaplanowano na późniejszy okres)	73

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Bilans strategiczny w obszarze cech wspólnych dla wszystkich obszarów	45
Wykres 2. Bilans strategiczny w obszarze oświaty i nauki	46
Wykres 3. Bilans strategiczny w obszarze polityki prospołecznej	47
Wykres 4. Bilans strategiczny w obszarze ładu przestrzennego	48
Wykres 5. Bilans strategiczny w obszarze ochrony środowiska	49
Wykres 6. SWOT/TOWS Miasta Gorzowa Wlkp.	58
Wykres 7. Schematyczne umiejscowienie tworzenia, weryfikacji i monitorowania strategii	77

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O MIEŚCIE

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

1.1. INFORMACJE OGÓLNE

1.1.1. Charakterystyka Miasta

Gorzów Wielkopolski rozciąga się na powierzchni 86 km², w malowniczym krajobrazie Ziemi Lubuskiej i liczy ok. 125 tys. mieszkańców. Miasto usytuowane jest nad rzeką Wartą na granicy dwóch krain geograficznych: Równiny Gorzowskiej i Kotliny Gorzowskiej. Tworzące Równinę Gorzowską liczne wzgórza morenowe (o wysokości 50 – 80 m n.p.m.) czynią krajobraz niezwykle ciekawym ze względu na widoki. Kotlina Gorzowska w południowej części miasta osiąga zaledwie 15 – 20 m n.p.m.

Gorzów Wielkopolski może poszczycić się ponad 750-letnią historią, w której tradycja potrafi łączyć się z nowoczesnością i rozwojem. Miasto pełni rolę ważnego ośrodka administracyjnego, społeczno – gospodarczego i kulturalnego regionu. Od 1999 r. jest siedzibą Wojewody Lubuskiego i stolicą administracyjną województwa lubuskiego, a o potencjale administracyjnym miasta świadczy m.in. fakt ulokowania w Gorzowie Wlkp. w 2005 r. siedziby Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Nadwarciańskie miasto zlokalizowane jest na przecięciu ważnych szlaków komunikacyjnych, wiodących ze Skandynawii na Bałkany oraz z Niemiec do krajów nadbałtyckich. Położenie sprzyja rozwojowi miasta i zachęca inwestowaniu w nim. Władze miasta gotowe są wspierać wszelkie inicjatywy inwestycyjne, oferując wsparcie i zyczliwą pomoc merytoryczną. Dominującymi gałęziami gospodarki są: przemysł elektroniczny, maszynowy, motoryzacyjny, budowlany, chemiczny, tekstylny i produkcji leków weterynaryjnych. Wiele z przedsiębiorstw działających na rynku posiada europejskie certyfikaty jakości.

Miasto poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, a także wydawane w różnych językach przewodniki turystyczne, opiewające jego zabytki, kulturę oraz przyrodę zachęca do przybycia liczne grupy turystów.

Gorzów Wielkopolski to miasto prawdziwie europejskie. Jest również największym ośrodkiem Euroregionu Pro Europa Viadrina. Od lat dumą Gorzowian jest ich otwartość i doskonałe kontakty z zagranicznymi partnerami. Gorzów oceniany jest jako ośrodek otwarty, nowoczesny, rozwijający się, a przede wszystkim przyjazny mieszkańcom i otoczeniu.

1.1.2. Historia Miasta

Dnia 2 lipca 1257 roku margraf Johann I z dynastii askańskiej podpisał dokument, na mocy którego Albrecht de Luge upoważniony został do założenia miasta o nazwie Landisberch Nova. Położone ono było na terenie Kasztelanii Santockiej, stanowiącej wiano Konstancji - córki księcia Wielkopolskiego Przemysła I, poślubionej margrubicowi brandenburskiemu Konradowi.

Gorzów był jednym z pierwszych miast lokowanych nad dolną Wartą. Jego położenie u ujścia Kłodawki do Warty na skrzyżowaniu wodnych i lądowych szlaków komunikacyjnych, dawało dogodne warunki do rozwoju urbanizacji i powiększania miasta, które rozkwitało dzięki pracy kupców i rzemieślników. Gorzów stał się bardzo ważnym ośrodkiem handlowym i wytwórczym. Obie rzeki przysparzały miastu majątku lecz także powodowały stale powtarzające się powodzie. W swej długiej, ponad 700-letniej historii Gorzów wielokrotnie był niszczone przez pożary i wojny, pustoszone przez zarazy. W 1433 r. przeżył oblężenie husytów, w XVII wieku przez kilkadziesiąt lat znosił szwedzką okupację, utrzymywał wojska rosyjskie w wojnie 7-letniej, opłacał się kontrybucją armii Napoleona. Okres pomiędzy Wiosną Ludów a I wojną światową to dla Gorzowa najlepszy i najspokojniejszy czas. Miasto rozwijało się dynamicznie nie mieszcząc się już w granicach średniowiecznych umocnień. Poza ich murami, na przedmieściach powstają liczne fabryki i domy. Połączenia drogowe i kolejowe z innymi miastami, a także rozwój żeglugi parowej na Warcie sprzyja zamożności miasta, które zyskuje opinię stabilnego ekonomicznie. Landsberg nazywano również miastem parków i ogrodów. Najtragiczniejsza z wojen okazała się II wojna światowa. Garnizon niemiecki wycofując się do Kostrzyna wysadził oba mosty, a oddziały Armii Radzieckiej spaliły stare miasto. 30 stycznia 1945 roku Landsberg staje się polskim Gorzowem.

Następuje ponowny szybki rozwój miasta. Już w połowie lat 60-tych mieszkało tu 50 tys. osób, przekraczając stan sprzed wojny. W końcu lat 60-tych Gorzów przeżywa drugi w swych dziejach boom budowlany stając się miastem średniej wielkości. W 1975 r. zostaje stolicą województwa gorzowskiego a w 1979 rodzi się 100-tysięczna gorzowianka. Po reformie administracyjnej w 1999 r. Gorzów jest siedzibą wojewody lubuskiego. Lata 90 to dynamiczny rozwój sektora prywatnego. Powstają pierwsze inwestycje zagraniczne. Od 2001 r. w mieście działa podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która z sukcesem wspiera i obsługuje inwestorów krajowych i zagranicznych, tworzących nowe miejsca pracy w przemyśle i usługach. Do największych pod względem ilości zatrudnienia firm działających w jej obszarze należą: tajwański TPV Displays Polska Sp. z o.o., z branży elektronicznej, zatrudniający około 2100 osób - największy pracodawca w mieście oraz hiszpańska Faurecia Gorzów Sp. z o.o., zajmująca się m.in. działalnością motoryzacyjną i zatrudniająca około 800 pracowników (stan na grudzień 2008r.). Ponadto w gorzowskiej podstrefie działają m.in. takie firmy jak: Goma Sp. z o.o., HMP Heidenhainmicroprint Sp. z o.o., I.M.C.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Engineering Poland Sp. z o.o., High Tech Mechatronics Sp. z o.o., Yetico S.A., Auto Galeria Sp. z o.o., Fabryka Włókien Filtry Haft Sp. z o.o., Ziel-Bruk Sp. z o.o.

Gorzów współpracuje z wieloma miastami europejskimi i podejmuje szereg działań na rzecz integracji europejskiej. W 1999 r. został otwarty Ośrodek Kultury Francuskiej Alliance Francaise. Działania te zostały dostrzeżone na forum europejskim, czego wyrazem było uhonorowanie Gorzowa we wrześniu 1999 r. Dyplomem Rady Europy a w 2002 r. Honorową Flagą Rady Europy. Miasto jest również laureatem konkursu "Miasto a wymagania Unii Europejskiej" zorganizowanego pod patronatem Komisji Europejskiej. Wyniki badań potwierdziły duże zaangażowanie i spore osiągnięcia w dostosowaniu miasta do europejskich standardów w ochronie środowiska.

Gorzów jest miastem rozwojowym o doskonałych perspektywach i wielu możliwościach. W ostatnim czasie zrealizowano wiele inwestycji zmieniających obraz miasta. Szczególną uwagę zwracają: nowy układ komunikacyjny, Centrum Sportowo-Rehabilitacyjne „Słowianka”, bulwar nad Wartą, przebudowa mostu na Warcie, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, Wojewódzki Sąd Administracyjny, centrum usługowo-handlowe „Askana”, remont katedry, dzięki któremu została udostępniona zwiedzającym wieża z przepięknym widokiem na dolinę Warty.

Jedną z największych i bardziej spektakularnych inwestycji zrealizowanych przez miasto, nie tylko w ostatnim dziesięcioleciu, ale w całej jego historii, była budowa najnowocześniejszego w Polsce Centrum Sportowo-Rehabilitacyjnego „Słowianka”, oferującego mieszkańcom miasta oraz turystom liczne atrakcje, w tym możliwość korzystania z dwóch basenów, kręgielni, salonu fitness, a w okresie zimowym – z lodowiska.

Rozwój Gorzowa to również rozbudowa infrastruktury drogowej. Od 2000 r. mieszkańcy Gorzowa korzystają z nowego mostu Lubuskiego, a od lipca 2007 – z nowego mostu Staromiejskiego. W tym samym roku w listopadzie została oddana do użytku zachodnia obwodnica Gorzowa, będąca częścią trasy ekspresowej S3.

W roku 2007 miasto obchodziło jubileusz 750-lecia lokacji, któremu przez cały rok towarzyszyły liczne imprezy kulturalne.

W 2009 r. rozpoczęto budowę centrum edukacji artystycznej, którego głównym elementem będzie, wybudowana w pierwszej kolejności, sala koncertowa na 600 miejsc oraz mniejsza sala do prób i mniejszych koncertów na ok. 120 miejsc. Centrum stanie się także siedzibą szkół artystycznych. Budowa takiego kompleksu artystycznego niewątpliwie przyczyni się do większego rozwoju kulturalnego Gorzowa i w pełni zaspokoi potrzeby jego mieszkańców.

1.2. OPIS STANU OBECNEGO

1.2.1. Sytuacja demograficzna i społeczna Miasta

Na koniec 2008 roku w Gorzowie mieszkało 125.157 osób. W ciągu ostatnich kilku lat nastąpił niewielki spadek liczby ludności, która kształtowała się następująco:

- na koniec 2005 roku - 125.416 osób,
- na koniec 2006 roku - 125.437 osób,
- na koniec 2007 roku - 125.411 osób.

Ruch naturalny ludności - stan na 31.12.2008 roku:

1. ilość mieszkańców - 125.157
2. małżeństwa - 777
3. urodzenia - 1.306
4. zgony - 1073
5. przyrost naturalny - 233

Na koniec trzeciego kwartału 2008 roku zanotowaliśmy wzrost liczby mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego o 76 osób w porównaniu z trzecim kwartałem 2007 roku, ale nie wpłynęło to na gęstość zaludnienia. Jednak rok 2008 zamyka się bilansem ujemnym w stosunku do roku poprzedniego. Na koniec roku 2006 gorzowian było 125.437 osób - 31 grudnia 2007 roku - 125 411, a obecnie jest ich 125 157 osób, czyli o 254 mniej niż na koniec roku 2007. Zawarto 777 małżeństw a w roku 2007 było ich na koniec roku 662 - czyli aż o 115 więcej. Zaobserwowaliśmy też wzrost liczby urodzeń. W 2008 roku urodziło się 1306 dzieci a odpowiednio w roku poprzednim 1026, czyli o 280 dzieci więcej. Podobnie jest z przyrostem naturalnym, który wynosi 233, a w 2007 roku 139.

Mamy więc do czynienia z lekkim wzrostem parametrów demograficznych - trzeba tylko mieć nadzieję, że przestanie spadać liczba mieszkańców. Powody takiego spadku bywają różne, w przypadku Gorzowa Wlkp. notujemy stosunkowo duży odpływ ludności dorosłej do gmin ościennych. Zjawisko takie sygnalizuje, że mógł rozpocząć się proces deglomeracji miasta.

1.2.2. Rynek pracy

Na koniec 2007 r. pracujących w Gorzowie Wlkp. było ogółem 37.816 osoby, z czego 13.714 osób było zatrudnionych w przemyśle i budownictwie.

2005 – l. pracujących ogółem: 34.609 w tym przemysł i budownictwo 11.441

2006 – l. pracujących ogółem: 37.407 w tym przemysł i budownictwo 14.189

2007 - l. pracujących ogółem: 37.816 w tym przemysł i budownictwo 13.714;

Porównując dane z roku 2007 z danymi z lat poprzednich zauważamy wzrost zatrudnienia ogółem oraz spadek zatrudnienia z przemyśle i budownictwie.

Bezrobocie (stan - kwiecień 2009r.)

1. stopa bezrobocia - 6,5 %
2. liczba bezrobotnych - 3673
3. w tym kobiety - 1732
4. z prawem do zasiłku - 1084
5. zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy - 12
6. osoby do 12 m-cy po ukończeniu szkoły - 92
7. młodzież do 25 lat - 580
8. osoby powyżej 50 lat - 985
9. długotrwale bezrobotni - 609
10. bez kwalifikacji zawodowych - 963
11. bez doświadczenia zawodowego - 620
12. niepełnosprawni - 564

Są już widoczne na rynku pracy skutki kryzysu gospodarczego na świecie. W październiku 2008 roku mieliśmy do czynienia z rekordowo niskim bezrobociem, stopa bezrobocia wynosiła wówczas 3,4%, co powodowało, że Gorzów Wielkopolski utrzymywał się na pierwszym miejscu w województwie lubuskim z najmniejszym bezrobociem. Jednak sytuacja szybko zaczęła się zmieniać - w grudniu 2008 roku stopa bezrobocia wyniosła 4,3%, w styczniu 2009 roku 5,8, w lutym wynosiła już 6,8%. Ta tendencja zaczęła przełamywać się dopiero w marcu, gdzie stopa bezrobocia lekko spadła i obecnie wynosi 6,5%.

Przestała rosnać ilość zwolnień grupowych w zakładach pracy. W poprzednim okresie sprawozdawczym zwolnienia z przyczyn zakładu pracy dotknęły 111 osób a w kwietniu 2009r. już tylko 12. Wynika to zapewne z faktu, iż wzrasta zatrudnienie przy pracach sezonowych, występuje także wzmożony ruch w budownictwie.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Na przestrzeni 2008r. nowopowstałe gorzowskie zakłady często sięgały po pracowników spoza miasta a nawet powiatu, stąd bezrobocie spadało nie tylko w samym Gorzowie, ale i okolicy. Lubuscy pracodawcy coraz częściej ratowali się również zagranicznymi pracownikami. Tylko w pierwszej połowie 2008 roku wydano 457 zezwoleń na pracę. Największe grupy pracujących obcokrajowców stanowili obywatele Ukrainy i Chin.

Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie pozyskał dotacje zewnętrzne na realizację programu redukcji bezrobocia. Absolwenci oraz osoby bezrobotne, które zamierzają rozpocząć działalność gospodarczą na własny rachunek mogą liczyć na wsparcie finansowe na korzystnych warunkach. W Inkubatorze Przedsiębiorczości przy powołanej przez miasto Lubuskiej Fundacji Zachodnie Centrum Gospodarcze działają obecnie 35 firmy (stan na lipiec 2009r.). W Gorzowie Wlkp. funkcjonuje również Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości zrzeszający 22 firmy (stan na lipiec 2009r.).

Zjawiskiem wartym zauważenia przy omawianiu bezrobocia są wyjazdy zawodowe do innych regionów i za granicę, praca w szarej strefie, wyjazdy do krótkotrwałych prac zleconych oraz zawodowa emigracja osób nie zarejestrowanych jako bezrobotne. Z braku danych nie można precyzyjnie określić skali zjawisk. Opinie specjalistów są jednak zgodne: nie sposób jak dotąd mówić o jakimś masowym ruchu, cechującym raczej wschodnie regiony Polski. Jest jednak niemal pewne, że skala zjawiska będzie wzrastać wraz z otwieraniem dla Polaków rynków pracy przez kolejne państwa europejskie.

1.2.3. Infrastruktura drogowa

Położenie miasta blisko zachodniej granicy (odległość do przejścia granicznego w Kostrzynie wynosi zaledwie 45 km, a do Frankfurtu n/O – 80 km), w odległości 130 km od stolicy Niemiec – Berlina – nadaje mu rolę ważnego węzła komunikacyjnego oraz miasta tranzytowego. W Gorzowie krzyżują się bowiem drogi łączące państwa Europy Zachodniej i Wschodniej oraz państwa Europy Południowej ze Skandynawią. Dwie drogi krajowe – nr 3 i nr 22 – łączą Gorzów z leżącym w odległości 130 km Poznaniem, oddalonym o 105 km Szczecinem. Drogi wodne umożliwiają połączenie: przez Wartę z Poznaniem, przez Noteć i Kanał Bydgoski z portami rzecznyymi nad Wisłą, a poprzez Wartę i Odrę ze Szczecinem na północy i Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym na południu.

Na układ komunikacyjny kołowy składają się drogi publiczne, w tym 14,846 km dróg krajowych, 17,3 km dróg wojewódzkich, 61,024 km dróg powiatowych oraz 103,378 km dróg gminnych, a także 103,922 km dróg wewnętrznych.

W ostatnich latach dokonano znaczących zmian w infrastrukturze drogowej. Do najważniejszych inwestycji drogowych należą:

1. Trasa Nadwarciańska z mostami nad Wartą, Kanałem Ulgi i rondem Santockim;

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

2. Ulica Kasprzaka z rondem;
3. Druga jezdnia ul. Górczyńskiej i Piłsudskiego z rondami: Górczyńskim, Niepodległości i Gdańskim;
4. Trasa Średnicowa z rondami Kard. Stefana Wyszyńskiego i Myśliborskim;
5. Połączenie ul. Walczaka z ul. Podmiejską (odcinek drogi krajowej nr 22) wraz z rondem Sybiraków;
6. Modernizacja ul. Podmiejskiej (odcinek drogi krajowej nr 22),
7. Zachodnia Obwodnica Gorzowa Wlkp.;
8. Ulice Maczka i Bogusławskiego na osiedlu Górczyn;
9. Ulice Szczanieckiej i Dowbor-Muśnickiego na osiedlu Piaski.

1.2.4. Komunikacja zbiorowa

Komunikację zbiorową w mieście obsługuje Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wlkp. Na system komunikacji miejskiej składają się: 3 linie tramwajowe i 41 linii autobusowych o łącznej długości 582 km, w tym 25 km linii tramwajowych. Ponadto w 2009r. planowane jest uruchomienie dwóch linii tramwajowych: na dworzec PKP z pętli „Silwana” (linia nr 4) i na dworzec PKP z pętli na Os. Piaski (linia nr 5). MZK posiada do dyspozycji: 41 pojazdów taboru tramwajowego, w tym jeden tramwaj zabytkowy, oraz nowoczesny tabor autobusowy, w którego skład wchodzi: 36 autobusów typu MAN, 27 typu Solaris, 4 typu Jelcz, 3 typu Neoplan, a także 2 autobusy zabytkowe. Z komunikacji miejskiej Gorzowa codziennie korzysta ok. 90 tys. pasażerów.

Największym przewoźnikiem komunikacji autobusowej pozamiejskiej jest Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Sp z o.o. w Gorzowie Wlkp., które utrzymuje bezpośrednie połączenia m.in. z miastami: Legnicą, Poznaniem, Szczecinem, Wrocławiem, Zieloną Górą, Żarami, Głogowem i Kudową Zdrój przez Wrocław. Poza tym autobusową komunikację dalekobieżną realizują inne przedsiębiorstwa organizujące połączenia m.in. do Warszawy i Łodzi.

1.2.5. Układ kolejowy

Podstawową oś komunikacji kolejowej w Gorzowie Wlkp. stanowi linia Krzyż –Kostrzyn. Działa również linia Gorzów – Zbąszynek. Według stanu na lipiec 2009r. miasto posiada bezpośrednie połączenia kolejowe:

- w ruchu pasażerskim na trasach ze stacji Gorzów Wlkp. do stacji m.in: Krzyż, Poznań, Leszno, Wrocław, Opole, Gliwice, Katowice, Kraków, Tarnów, Rzeszów, Kutno, Piła, Bydgoszcz, Toruń, Łowicz, Warszawa, Lublin, Zbąszynek, Kostrzyn, Berlin, Gdańsk, Sopot, Kaliningrad;

- w ruchu towarowym – ze stacjami m.in.: Poznań Franowo, Kostrzyn, Wierzbno, Rokitno, Nowiny Wielkie, Górki Noteckie, Wawrów, Gorzów Wlkp. Zieleniec.

1.2.6. Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Miasto, za pomocą sieci wodociągowej zaopatrywane jest w wodę produkowaną w trzech ujęciach: Zakładzie Wodociągowym Siedlice, ZW Centralny i ZW Kłodawa. Ich łączna maksymalna dobową wydajność wynosi 39.950 m³. Z uwagi na zmniejszenie poboru wody przez przemysł oraz gospodarstwa domowe możliwości produkcyjne ujęć wody wykorzystywane są jedynie w ok. 40%. W minionych latach nastąpiła znaczna rozbudowa sieci wodociągowej terenów miasta przewidzianych pod zabudowę mieszkaniową, ujętych w Miejsowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego, jak również została ulepszona metoda uzdatniania wody w zakresie jej dezynfekcji.

Sieć wodociągowa na terenie miasta i gmin wykonana jest z rur stalowych, żeliwnych PCV, PE i AC. Przewody wodociągowe z rur stalowych i AC są sukcesywnie wymieniane na rury PE w ramach prac modernizacyjnych i inwestycyjnych prowadzonych przez PWiK Sp. z o.o. Przyłącza wodociągowe wykonane są głównie z rur stalowych oraz PE.

Odprowadzanie ścieków

Do podstawowych obiektów, istniejącego w Gorzowie Wlkp. systemu kanalizacji sanitarnej należą:

- lokalne przepompownie ścieków, poddawane ciągłej modernizacji w zakresie niezawodnej pracy (układy pompowe, monitoring) oraz oddziaływania na środowisko;
- centralna przepompownia ścieków, zmodernizowana w 1999 r.;
- dwa równoległe ułożone kolektory tłoczne Ø 800 mm, łączące oba powyższe obiekty oraz kolektor grawitacyjny Ø 1000, Ø 1600 mm, który doprowadza ścieki do oczyszczalni m.in. ze specjalnej podstrefy ekonomicznej z zachodniej części miasta;
- mechaniczno - biologiczna Miejska Oczyszczalnia Ścieków, działająca od 1979r., obecnie zmodernizowana i zautomatyzowana.

Oczyszczalnia przyjmuje ładunek ok. 220 000 RLM, przy $Q_{d. \text{śr.}} = 19000\text{m}^3/\text{d}$ (projektowe $Q_{d. \text{śr.}} = 27\ 000\text{m}^3/\text{d}$) i działa zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym z 2006 r., ważnym do 2016 r.

W oczyszczalni ścieków w 2008 roku uruchomiono zespół kogeneracyjny do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z biogazu, będący pierwszą w województwie lubuskim inwestycją proekologiczną tego typu.

Miejski system kanalizacyjny był w ubiegłych latach stale rozbudowywany zarówno na terenach miejskich, jak i ościennych gmin. Obecnie trwa rozbudowa sieci sanitarnej m.in. w rejonie dzielnicy Zawarcie.

1.2.7. Infrastruktura energetyczna

Elektroenergetyka

Gorzów zasilany jest w energię elektryczną, pochodzącą z krajowego systemu elektroenergetycznego linią 220 kV poprzez rozdzielnię sieciową 220/110 kV oraz z PGE Elektrociepłowni Gorzów SA Elektrociepłownia w sposób skojarzony wytwarza m.in. dwa użyteczne produkty - ciepło i energię elektryczną. Wielkość wyprodukowanej w roku 2007 w PGE Elektrociepłowni Gorzów SA energii elektrycznej wynosi 678 708 MWh, z czego 74,3% stanowi produkcja wykonana przez blok gazowo-parowy. Pozostała produkcja, tj. 25,7% wykonana została przez blok węglowy EC II.

W mieście zlokalizowanych jest 6 stacji elektroenergetycznych 110/15 kV, w tym jedna wydzielona zasilająca odbiorcę przemysłowego. Dodatkowo miasto zasilane jest ze stacji Łupowo na terenie gminy Bogdaniec. Wszyscy odbiorcy miasta zasilani są bezpośrednio z 420 stacji transformatorowych 15/0,4 kV, z czego 68 zasila wydzielonych odbiorców przemysłowych. Najliczniejszą grupę odbiorców energii elektrycznej stanowią gospodarstwa domowe – ponad 90%. Stacje transformatorowe 15/0,4 kV zlokalizowane są na wszystkich zurbanizowanych obszarach miasta.

Gazownictwo

Gorzów Wlkp. zaopatrywany jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ 50 (Grupa E) poprzez podłączenie do krajowego systemu przesyłania Odolanów – Police. Rejon Gorzowa Wlkp. w zakresie sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia podlega Wielkopolskiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. - zakład Gazowniczy w Szczecinie. Zmiany w ustawodawstwie skutkują dywersyfikacją dostawców i pojawianiem się nowych operatorów, np. „MEDIA ODRA -WARTA” Sp. z o.o. (obecnie EWE).

Dla potrzeb miasta funkcjonuje jedna stacja redukcyjno – pomiarowa o przepustowości 30.000 m³, zlokalizowane przy ul. Kard. Wyszyńskiego i Srebrnej, obniżająca ciśnienie gazu z wysokiego na średnie. Ze stacji tej wyprowadzona jest sieć gazowa średniego ciśnienia, która w układzie pierścieniowym pokrywa obszar miasta. Na terenie miasta wybudowano 20 stacji redukcyjnych średniego ciśnienia, z których gaz doprowadzany jest do odbiorców indywidualnych. Stacje redukcyjne średniego ciśnienia znajdują się we wszystkich zurbanizowanych rejonach miasta.

Z roku na rok mieszkańcy Gorzowa decydują się na zmianę rodzaju ogrzewania na korzyść gazowego. Decyzję o zmianie podejmują nie tylko właściciele domków jednorodzinnych, ale również zarządcy i administratorzy budynków mieszkalnych. W latach 2006-2008 przybyło około 100 odbiorców gazu

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

w mieście Gorzów Wlkp. W 2007r. wydano 64, natomiast w 2008 r. - 66 warunków technicznych podłączenia w Gorzowie Wlkp. Obecnie liczba odbiorców gazu w mieście Gorzowie to około 30 000 (w tym około 1 000 odbiorców mieszkających np. w Bogdańcu i Jeninie).

Ciepłownictwo

Największym i jednocześnie najbardziej ekologicznym producentem ciepła jest działająca na rynku energii od 1950 roku, zmodernizowana PGE Elektrociepłownia Gorzów SA, należąca od 2007 r. do PGE Polska Grupa Energetyczna SA, największego holdingu energetycznego w Polsce. Głównym dystrybutorem i drugim producentem ciepła w mieście jest Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., które działa na terenie Gorzowa Wlkp. od 1971 roku. Do końca 2001 r. stuprocentowym udziałowcem PEC Gorzów Sp. z o.o. było Miasto Gorzów, a obecnie jest nim PGE EC Gorzów S.A. Urządzeniami wytwórczymi w Elektrociepłowni są - podzielone na dwie części - zespół gazowo-parowy (który zastąpił ECI - najstarszą część elektrociepłowni wybudowaną w latach 50.), oddany do eksploatacji w 1999 r. oraz ECII, blok węglowy, wybudowany w latach 70.

Gaz ziemny pozyskiwany jest ze złóż lokalnych odległych o 40 km od Gorzowa Wlkp. (okolice Dębna Lubuskiego). Ciepło wytworzone w Elektrociepłowni sprzedawane jest odbiorcom na rynku lokalnym komunalnym i przemysłowym w postaci wody grzewczej, pary wodnej o ciśnieniu 0,4 MPa oraz pary wodnej o ciśnieniu 1,2 MPa na podstawie umów długo- i średnioterminowych. Jest ono dostarczane za pośrednictwem przedsiębiorstw dystrybucyjnych.

PEC Gorzów Sp. z o.o. ogrzewa ok. 1,9 mln m² powierzchni poprzez ok. 83 km sieci ciepłowniczych i swoim zasięgiem obejmuje wszystkie dzielnice miasta. Łączna moc zainstalowana wynosi 224 MW, natomiast roczna sprzedaż ciepła to około 1 mln GJ. Sprzedaż ciepła jest w całości opomiarowana, a w dystrybucji zastosowana jest nowoczesna automatyka. W wyniku realizacji planu zaopatrzenia miasta w ciepło, skonkretyzowanego w 2004r. uchwałą Rady Miasta, stworzony został optymalny, pierścieniowy układ miejskiego systemu ciepłowniczego. Pierścień stwarza możliwość drugostronnego zasilania odbiorców w przypadku znaczącej awarii, a ponadto pozwala na przyłączenie szeregu nowych obiektów.

W roku 2007 w PGE EC Gorzów SA trwały prace związane z dostosowaniem urządzeń do spełnienia zaostrożonych standardów emisyjnych, obowiązujących od 2008 r. W celu spełnienia tych norm wybudowano i oddano do eksploatacji wysokosprawny elektrofiltr dla jednego z kotłów OP – 140, czego efektem jest zmniejszenie emisji pyłu do atmosfery. Ponadto Elektrociepłownia posiada komplet pozwoleń środowiskowych: Pozwolenie Zintegrowane, Wodnoprawne na pobór wód powierzchniowych oraz Zezwolenie na udział we wspólnotowym systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

1.2.8. Infrastruktura telekomunikacyjna

Na terenie Gorzowa działają operatorzy ponadregionalni: Telekomunikacja Polska S.A Multimedia Polska, TELE 2 oraz lokalny Telekom. Największymi dostawcami Internetu są: Provector, Multimedia Polska, TP SA – Neotrada i Telekom. Ponadto cały teren miasta pokrywa sieć wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej.

1.2.9. Rozwój gospodarczy

W roku 2008 w systemie REGON zarejestrowanych było 17 585 podmiotów gospodarczych działających na terenie Gorzowa Wlkp., co w porównaniu z rokiem poprzednim daje spadek o 65 podmiotów.

Podmioty gospodarki narodowej – stan na grudzień 2008 r.:

1. podmioty gospodarcze (ogółem) -17.585
2. osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osob. prawnej – 4.558
3. spółdzielnie - 63
4. spółki handlowe – 1.326
- w tym z udziałem kapitału zagranicznego - 460
5. osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 13.027

Podobnie jak w całym woj. lubuskim, w Gorzowie Wlkp. ponad 90 % wszystkich przedsiębiorstw stanowią mikroprzedsiębiorstwa.

Gorzów Wielkopolski jest dogodnym miejscem lokowania inwestycji. Wśród niezaprzeczalnych walorów miasta należy wskazać: korzystne położenie, atrakcyjne tereny inwestycyjne, bardzo dobre skomunikowanie, wysoki potencjał gospodarczy, przyjazne otoczenie i otwartość mieszkańców, bogate środowisko naturalne, stały i dynamiczny rozwój szkolnictwa. Zachodnia część Polski, bezpośrednie sąsiedztwo z granicą Niemiec oraz sąsiedztwo dwóch wielkich miast - Poznania i Szczecina, a także bliskość jednej z europejskich stolic - Berlina, powoduje, iż nasze miasto ma duże szanse na rozwój.

Droga szybkiego ruchu S3 oraz nowe tereny pod inwestycję, powodują coraz większe zainteresowanie naszym miastem wśród inwestorów zagranicznych. Najwięcej firm z kapitałem zagranicznym, które dostrzegły walory Gorzowa Wlkp., pochodzi z Niemiec, Włoch, Francji, Norwegii, Szwajcarii, Anglii oraz Tajwanu.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wilkp. na lata 2010-2020

Gorzów to gospodarcze centrum regionu. Z roku na rok wzrasta poziom aktywności gospodarczej. Dziś działa tu ponad 17000 podmiotów, z których 94% tworzy sektor prywatny. Sukcesywnie następuje rozwój sfery usług, przede wszystkim w dziedzinie obsługi biznesu, finansów i obrotu nieruchomościami. Stale wzrasta zainteresowanie inwestowaniem ze strony podmiotów zagranicznych, czego efektem jest funkcjonowanie ponad 400 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W gronie najważniejszych inwestorów zagranicznych znajdują się renomowane w świecie firmy tj.: TPV Displays (producent monitorów i TV ciekłokrystalicznych), SE Bordnetze (wiązki elektroniczne do samochodów), Bama Polska (wkładki obuwnicze), Rhodia, Nylstar (produkcja włókien technicznych i tekstylnych), Vetoquinol Biowet (leki weterynaryjne), Faurecia (elementy plastikowe dla przemysłu motoryzacyjnego).

Stałemu rozwojowi gospodarczemu sprzyja stworzony w mieście dobry klimat dla inwestorów i aktywność władz samorządowych. Biznes wspierają i promują wyspecjalizowane instytucje – Lubuska Fundacja Zachodnie Centrum Gospodarcze, Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa, Lubuska Organizacja Pracodawców, Polsko-Niemieckie Towarzystwo Wspierania Gospodarki i wiele innych. Regularnie odbywają się tutaj imprezy targowe, wśród których najważniejsze to Targi Kwiatów i Nasadzeń, Targi Funduszy Europejskich, Gorzowskie Dni Ekologii, Targi Zdrowia i Urody Wellness, Lubuskie Kulinaria Regionalne, Gorzowskie Prezentacje Innowacji, czy też Lubuskie Targi Nieruchomości i Inwestycji.

Ważnym warunkiem korzystnego inwestowania jest odpowiedni poziom wyposażenia gruntów i nieruchomości w infrastrukturę techniczną. Miasto posiada dużą powierzchnię w pełni uzbrojonych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe, a także wolne obszary do zagospodarowania na przemysł i usługi. Dla rozwoju potencjału ekonomicznego miasta szczególne znaczenie ma działająca podstrefa Gorzów, wchodząca w skład Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i oferująca atrakcyjne warianty ulg. Obok oferty KSSSE funkcjonuje miejski system ulg w podatku od nieruchomości. Budżet miasta zorientowany na inwestycje i wspierany środkami europejskimi przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców. Zwiększa też atrakcyjność Gorzowa w oczach potencjalnych inwestorów. Cenią oni zwłaszcza doskonałe zaopatrzenie miasta w podstawowe media takie jak: woda, kanalizacja, energia elektryczna i ciepła oraz gaz ziemny i telekomunikacja.

Ważne są także inwestycje, czyniące miasto przyjaznym dla środowiska naturalnego. Gorzów posiada dobrze działający Zakład Utylizacji Odpadów i nowoczesną oczyszczalnię ścieków.

Promocja Miasta w latach 2005-2009

Ustawa o samorządzie gminnym nakłada nań obowiązek promocji nie narzucając narzędzi i metod. Do działań stosowanych powszechnie przez wszystkie samorządy należy dystrybucja materiałów

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

promocyjnych w postaci drobnych gadżetów z logotypem miasta, jak też ulotek, folderów i albumów. Większość z tych materiałów rozdawanych jest bezpłatnie na targach i imprezach promocyjnych oraz bezpośrednio w Wydziale Rozwoju i Promocji Miasta. Aby zmniejszyć zaangażowanie miejskich funduszy, w roku 2007 wprowadzono te materiały do sprzedaży – są dostępne w Miejskim Centrum Informacji (Bimba), w kilku księgarniach i punkcie kolekcjonerskim. Na podstawie otwartego konkursu wydano przewodnik turystyczny po Gorzowie i okolicach, który przy współpracy z Wydawnictwem Bezdroża wprowadzono na rynek w cenie niższej niż wartość rynkowa. W roku 2008 przygotowano drugie wydanie przewodnika oraz jego niemiecką wersję językową.

Promocja miasta dokonywała się też przez wspieranie finansowe i merytoryczne imprez rozrywkowo-kulturalnych takich jak: Romane Dyvesa, Reggae nad Wartą, Dni Województwa Lubuskiego, a także przez organizowanie wystaw i konferencji. Charakter cykliczny mają plenery malarskie, skupiające wokół tematów związanych z miastem artystów z całej Polski i gości zagranicznych. Miasto dofinansowało szereg koncertów, także organizowanych przez jednostki zewnętrzne. W roku jubileuszowym na 750-lecie miasta, zlecono Piotrowi Rubikowi przygotowanie oratorium Habitat, którego premiera odbyła się w grudniu 2007 r. Istotne znaczenie miały także kampanie billboardowe o zasięgu ogólnopolskim i emisje spotów reklamowych w krajowych stacjach telewizyjnych.

Do działań stosowanych przez samorządy należy udział w imprezach targowych. W latach 2006-2007, kierując się zasadą efektywności, miasto Gorzów uczestniczyło w największych targach turystycznych w Polsce - Tour Salon w Poznaniu, największych na świecie targach turystycznych ITB w Berlinie, Targach gospodarczych w Chinach - Xiamen, Targach Turystyki i Karawaningu w Lipsku, w Salon des Vacances w Brukseli. Miasto było także obecne w Łodzi „Na styku Kultur”, oraz na podobnych w Niemczech w Monachium, w Austrii – Wiedniu i w Warszawie. Miejskie stoisko reprezentowało zawsze Gorzów na mniejszych targach organizowanych przez niemieckie miasta: Frankfurt n/O oraz Cottbus, a także wszystkich imprezach promocyjnych o charakterze wojewódzkim. W 2007 roku zorganizowano misję społeczno-gospodarczą do Włoch, gdzie została podpisana umowa partnerska między miastami Gorzów Wlkp. i Teramo. Rok wcześniej została zorganizowana misja do Chin, do miasta Suzhou, gdzie znajduje się siedziba firmy TPV, największego jak dotąd, inwestora w Gorzowie. Warta podkreślenia jest także współpraca partnerska z miastem Sumy na Ukrainie, która wpisuje się w filozofię Partnerstwa Wschodniego Unii Europejskiej.

W ramach współpracy zagranicznej zrealizowano projekt „ABC języków europejskich”, sfinansowany ze środków pochodzących z programu „Socrates – Lingua 1”. Partnerami projektu były miasta: włoskie Arezzo i Wilno oraz szkoły językowe. Projekt zrealizowano w celu promowania wśród osób dorosłych nauki jednego z europejskich języków.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Promocja miasta to także kompleksowa obsługa inwestorów, która przekłada się na jego rozwój. W tym celu wyodrębniono Biuro Obsługi Inwestora. Jego zadaniem jest nie tylko promocja gospodarcza miasta wobec inwestorów zewnętrznych, ale także dbałość o lokalnych przedsiębiorców. Zasadniczym przedsięwzięciem realizowanym w 2009 roku w ramach promocji miasta były prace nad stworzeniem strategii zarządzania marką Gorzów Wielkopolski. Jej istnienie umożliwia kompleksowe działania promocyjne, spójne w stosunku do realizowanych kierunków rozwoju miasta. Natomiast będący jej elementem system identyfikacji wizualnej, uatrakcyjnia wizerunek Gorzowa, doskonale spełniając tym samym cele promocyjne.

1.2.10. Oświata i nauka

Gorzów Wlkp. jest miastem stałego i dynamicznego rozwoju szkolnictwa. Znajdują się tu placówki zapewniające wszechstronne kształcenie dzieci i młodzieży oraz umożliwiające doksztalcanie osobom dorosłym. Co roku powstają nowe placówki oświatowe oraz nowe kierunki i specjalizacje w istniejących już szkołach. Wiele placówek współpracuje z zagranicznymi szkołami oraz realizuje specjalne programy kształcenia.

Aktualna sieć szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego zaspokaja rzeczywiste oczekiwania społeczne. W mieście w roku szkolnym 2008/2009 funkcjonuje:

- 27 przedszkoli, w tym 3 integracyjne (Przedszkola Integracyjne nr: 9, 14, 27);
- 18 szkół podstawowych, w tym: 1 z filią (Szkoła Podstawowa nr 4), 3 specjalne, 5 z oddziałami integracyjnymi, 1 sportowa, 1 z oddziałami sportowymi (Szkoła Podstawowa nr 17);
- 15 gimnazjów, w tym: 3 specjalne, 1 gimnazjum dla dorosłych (w ZSBud.), 5 z oddziałami integracyjnymi (Gimnazjum nr: 12, 13, 16, 20, 21), 1 sportowe, 4 z oddziałami sportowymi (Gimnazjum nr: 3, 12, 13, 20);
- 18 szkół ponadgimnazjalnych, w tym: 2 licea ogólnokształcące samodzielne (IV LO i V LO), Liceum Plastyczne, Sportowe Liceum Ogólnokształcące, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 14 i 13 zespołów szkół).

Kształcenie ustawiczne, praktyczne oraz doksztalcanie teoretyczno - zawodowe dla pracowników młodocianych prowadzi Centrum Kształcenia Zawodowego.

W zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego dla młodzieży dominują szkoły średnie uprawniające do zdawania egzaminu maturalnego.

Wzbogaceniem oferty młodzieżowych szkół publicznych są szkoły niepubliczne: 4 podstawowe, 5 gimnazjów, 2 zawodowe i 2 licea ogólnokształcące.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Kształcenie ustawiczne, praktyczne oraz dokształcanie teoretyczno – zawodowe dla pracowników młodocianych realizują odpowiednio: Centrum Kształcenia Ustawicznego, Centrum Kształcenia Praktycznego, Regionalny Ośrodek Dokształcania i Doskonalenia Zawodowego, funkcjonujące w ramach Centrum Kształcenia Zawodowego oraz Izba Rzemieślnicza.

Organizacje rzemieślnicze w partnerstwie publiczno-prywatnym ze szkołami zawodowymi i Regionalnym Ośrodkiem Dokształcania i Doskonalenia Zawodowego w Gorzowie Wlkp. organizują naukę zawodu i przyuczenie do wykonywania określonej pracy – pracowników młodocianych i osób dorosłych. Gorzowskie rzemiosło i jego organizacje to prekursorzy partnerstwa publiczno-prywatnego w oświacie zawodowej na terenie miasta. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 21 maja 2001 r. wprowadzono wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego, realizowany we współpracy z poradniami psychologiczno- pedagogicznymi. Pomoc ta jest szczególnie ważna wtedy, gdy podejmowane kolejne decyzje edukacyjne i zawodowe mogą rzutować na przebieg całej drogi zawodowej jednostki.

Ponadto miejska oferta oświatowa obejmuje 6 placówek pracy pozaszkolnej: Młodzieżowy Dom Kultury, Międzyszkolny Ośrodek Sportowy, Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych, Stałe Szkolne Schronisko Młodzieżowe oraz Szkoła Muzyczna I stopnia, Szkoła Muzyczna I i II stopnia.

W Gorzowie Wlkp. rozwija się także szkolnictwo wyższe. Wykorzystanie wolnych obiektów po jednostkach wojskowych pozwoliło poprawić warunki działania samodzielnych uczelni z gorzowskim rodowodem: Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej i Wyższej Szkoły Biznesu, a także Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp. Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego wyrażającą zgodę na likwidację Wyższej Informatycznej Szkoły Zawodowej, dnia 20 stycznia 2009 r. Senat PWSZ podjął stosowne uchwały umożliwiające przejęcie przez PWSZ studentów, bazy lokalowej oraz kadry WISZ od semestru letniego roku akademickiego 2008/09. W sumie w Gorzowie Wlkp. kształcą się już około 10.000 studentów. W roku akademickim 2008/09 PWSZ liczyła 294 nauczycieli akademickich i 4854 studentów, WSB - 107 nauczycieli akademickich i 1100 studentów, a ZWKF - 83 nauczycieli akademickich i 1037 studentów. Ponadto w Gorzowie Wlkp. studia wyższe prowadzone są w punktach konsultacyjnych i wykładowych uczelni zlokalizowanych w innych miastach np. Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, czy też Uniwersytetu Szczecińskiego, kształcących w trybie zaocznym.

1.2.11 Kultura i sztuka

Wizerunek kulturalny miasta Gorzowa Wlkp. tworzą znaczące przedsięwzięcia kulturalne. Najważniejsze z nich to:

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

- Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa”;
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Jana Sebastiana Bacha;
- Gorzowskie Spotkania Teatralne;
- Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Zdzisława Morawskiego;
- Ogólnopolskie Konfrontacje Fotograficzne;
- Koncerty w ramach Gorzów Jazz Celebrations;
- Ogólnopolski Festiwal Taneczny Dzieci i Młodzieży Szkolnej;
- Festiwal „Reggae nad Wartą”;
- Międzynarodowy Festiwal Muzyczny „Serenada nad Wartą”;
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych.

W Gorzowie Wlkp. działa 8 miejskich instytucji kultury. Są nimi:

- Miejski Ośrodek Sztuki, prowadzący działalność wystawienniczą w dwóch galeriach: Galerii BWA i Galerii Sztuki Najnowszej oraz działalność filmową w trzech kinach: „60 krzesel”, DKF „Megaron” oraz Kinie Niezależnym; ponadto realizuje cykle edukacyjne z różnych dziedzin sztuki dla gorzowskich przedszkoli oraz szkół;
- Miejskie Centrum Kultury, prowadzi działalność impresaryjną oraz edukację muzyczną wśród dzieci i młodzieży szkolnej;
- Jazz Club „Pod Filarami”, zajmuje się upowszechnianiem muzyki jazzowej zarówno wśród dorosłych mieszkańców miasta, jak i wśród uczniów szkół w ramach edukacji muzycznej;
- Grodzki Dom Kultury, prowadzi działalność w 40 zespołach i sekcjach artystycznych oraz w trzech osiedlowych klubach kultury, a także szkolenia dla instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego;
- Dom Kultury „Małyszyn”, jako instytucja peryferyjnie położona prowadzi działania z zakresu kultury dla okolicznych mieszkańców;
- Klub Myśli Twórczej „Lamus”, prowadzi działalność wystawienniczą, literacką i wydawniczą;
- Klub Nauczyciela, prowadzący działalność kulturalną na rzecz środowiska nauczycielskiego;
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, prowadzona wspólnie z Samorządem Województwa Lubuskiego, dysponująca 14 filiami bibliotecznymi, obsługującymi mieszkańców Gorzowa, a także wyspecjalizowanymi oddziałami, m.in.: Książki Mówionej, Zbiorów Audiowizualnych, Zbiorów Naukowych i Zbiorów Regionalnych. Biblioteka jest także organizatorem niezwykle cennego i unikalnego cyklu naukowego pn. „Nowa Marchia – prowincja zapomniana – wspólne korzenie”, którego celem jest upowszechnianie i dokumentowanie historii oraz wielokulturowego dziedzictwa dawnej Brandenburgii.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

W mieście ze zbiorów bibliotecznych można również korzystać w Bibliotece Pedagogicznej, która została wcielona w struktury Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego, a także w bibliotekach: przy Instytucie Wychowania Fizycznego, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej oraz Wyższej Szkole Biznesu.

W Gorzowie Wlkp. działają dwie instytucje kultury podlegające Samorządowi Województwa:

- Teatr im. Juliusza Osterwy z unikalnym w skali kraju obiektem Sceny Letniej, zlokalizowany w zabytkowym kompleksie. Jest organizatorem Gorzowskich Spotkań Teatralnych, będących przeglądem najciekawszych spektakli w kraju, posiadających już wieloletnią tradycję, Międzynarodowych Spotkań Teatrów Ulicznych, jak również Międzynarodowych Spotkań Teatrów Ogródkowych.
- Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp., ulokowane w 5 obiektach na terenie 3 gmin. W samym Gorzowie zajmuje willę z ogrodem oraz Spichlerz. Muzeum dokumentuje historię regionu, popularyzuje zgromadzone zbiory, prowadzi działalność wystawienniczą i edukacyjną. Instytucja posiada unikalny zbiór współczesnej sztuki polskiej „Krag Arsenalu...”.

W mieście funkcjonuje prywatne kino „Helios” z 5 salami oraz 1018 miejscami, z głównie komercyjnym repertuarem, znajdujące się w Galerii Askana.

Aktywność społeczna znajduje swój wyraz w działalności około 40 towarzystw i stowarzyszeń kulturalnych. Do najbardziej znaczących grup amatorskiego ruchu artystycznego należą: chór „Cantabile”, Gorzowska Orkiestra Kameralna oraz dwie orkiestry dęte: Gorzowska Orkiestra Dęta i Orkiestra Ochotniczej Straży Pożarnej „Siedlice”. W Gorzowie Wlkp. istnieją liczne zespoły taneczne, m.in. dwa zespoły tańca ludowego „Mali Gorzowiaczy” i „Gorzowiaczy”, formacje tańca współczesnego: „Buziaki”, „Kontra-Mini”, „Fart”, „Aluzja”.

Edukacja muzyczna dzieci i młodzieży realizowana jest w dwóch jednostkach podległych Miastu: Szkole Muzycznej I stopnia im. Władysława Jana Ciesielskiego oraz Szkole Muzycznej I i II stopnia im. Tadeusza Szeligowskiego, prowadzącej wiele przedsięwzięć muzycznych w mieście, m.in.:

- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Jana Sebastiana Bacha;
- Regionalny Konkurs Skrzypcowy im. Jana Sebastiana Bacha.

W mieście działa Liceum Plastyczne zaspokajające potrzeby miasta oraz częściowo regionu w zakresie kształcenia młodzieży uzdolnionej plastycznie.

Wizytówką miasta jest prowadzona w szerokim zakresie edukacja kulturalna, będąca wynikiem dobrej współpracy gorzowskich instytucji kultury ze szkołami. Edukację muzyczną realizują dwie instytucje. Najstarszym, sztandarowym projektem jest Mała Akademia Jazzu, prowadzona od 1986 roku przez Jazz Club „Pod Filarami”. Zajęcia prowadzone przez muzyków jazzowych z całego kraju pogłębiają wiedzę z zakresu historii i teorii muzyki jazzowej. Innym przedsięwzięciem z zakresu edukacji

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

muzycznej jest cykl koncertowy „Polihymnia: muzyczne opowieści dla najmłodszych” z udziałem muzyków, realizowany przez Miejskie Centrum Kultury.

Edukację filmową realizuje Miejski Ośrodek Sztuki w następujących formach: Mała i Młodzieżowa Akademia Filmu, w której uczestnicy zdobywają wiedzę dotyczącą sztuki filmowej i Trudne tematy, stworzone z myślą o młodzieży pochodzącej z rodzin dysfunkcyjnych i ubogich, łączące edukację filmową z profilaktyką patologii społecznych.

Instytucja ta prowadzi również szeroko pojmowaną edukację artystyczną, łączącą różne dziedziny sztuki, w cyklu całorocznym pn. Warsztaty sztuki – Karuzela oraz w okresie letnim pn. Wakacjoimaginacje, a także edukację regionalną, w formie spotkań z gorzowskimi regionalistami, połączonych z pokazem filmowym.

Edukacją teatralną w mieście zajmuje się Studio teatralne dla dzieci i młodzieży, działające przy Teatrze im. Juliusza Osterwy. Jego uczestnicy poznają tajniki warsztatu aktorskiego (dykcja, ruch) oraz przygotowują scenki i przedstawienia teatralne.

W ramach sprawowania przez miasto Gorzów Wlkp. mecenatu nad środowiskiem twórczym każdego roku przyznawane są stypendia dla młodych twórców na rozwój talentu i realizację projektów artystycznych oraz tzw. „Motyle” – Nagroda Kulturalna Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego za zasługi w tworzeniu i upowszechnianiu kultury.

1.2.12. Kultura fizyczna i sport

W roku 2008 w Gorzowie działało 60 klubów sportowych i 18 UKS, zrzeszających ogółem 2.900 zawodników. Uczestnictwo zespołów sportowych działających w Mieście w rozgrywkach ligowych na przestrzeni ostatnich lat przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba zespołów uczestniczących w rozgrywkach ligowych w latach 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Ekstraliga	3	3	3	6	5
I liga	4	5	6	4	5
II liga	3	4	5	5	3
III liga	0	1	1	1	1

Źródło: Urząd Miasta Gorzowa Wlkp.

W roku 2007 gorzowskie drużyny sportowe uczestniczyły w rozgrywkach

Ekstraliga:

- KSz Stilon – szachy zespół mieszany;

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

- AZS AWF – lekkoatletyka zespół mieszany;
- KSSE AZS PWSZ Sowood – koszykówka kobiet;

I liga:

- KS Stal – żużel;
- AZS AWF – piłka ręczna mężczyzn;
- ZTKKF Stilon – piłka nożna kobiet;
- GTPS Rajbud Development – piłka siatkowa mężczyzn;
- GKS Gorzovia – Fisher Polska tenis stołowy kobiet;
- GKS Gorzovia – tenis stołowy mężczyzn;

II liga:

- TKKF Stilon II – piłka nożna kobiet;
- AZS PWSZ II – koszykówka kobiet;
- GKS Gorzovia II – tenis stołowy kobiet;
- Kąglida Team – piłka nożna mężczyzn (futsal);
- KS Beneton – Globex - piłka nożna mężczyzn (futsal);

III liga:

- GKP – piłka nożna mężczyzn.

W 2008 roku układ zespołów w poszczególnych ligach wyglądał następująco:

Ekstraliga:

- AZS AWF – lekkoatletyka zespół mieszany;
- KSSE AZS PWSZ – koszykówka kobiet;
- KS Stal – żużel po awansie;
- AZS AWF – piłka ręczna mężczyzn po awansie;
- GKS Gorzovia – Fisher Polska tenis stołowy kobiet po awansie;
- GKS Gorzovia – tenis stołowy mężczyzn po awansie;

I liga:

- KSz Stilon – szachy zespół mieszany po spadku;
- ZTKKF Stilon – piłka nożna kobiet;
- GTPS Rajbud Development – piłka siatkowa mężczyzn;
- GKP – piłka nożna mężczyzn po awansie;

II liga:

- TKKF Stilon II – piłka nożna kobiet;
- AZS PWSZ II – koszykówka kobiet;
- GKS Gorzovia II – tenis stołowy kobiet;

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

- Kanglida Team – piłka nożna mężczyzn (futsal);
- KS Beneton–Globex - piłka nożna mężczyzn (futsal);

III liga:

- Gorzowski Klub Koszykówki

W 2009 roku nasze zespoły występują na następujących szczeblach rozgrywek:

Ekstraliga:

- AZS AWF – lekkoatletyka zespół mieszany;
- KSSE AZS PWSZ – koszykówka kobiet;
- KS Stal – żużel;
- GKS Gorzovia – Fisher Polska tenis stołowy;
- GKS Gorzovia – tenis stołowy mężczyzn;

I liga:

- GKP – piłka nożna mężczyzn.
- AZS AWF – piłka ręczna mężczyzn po spadku;
- KSz Stilon – szachy zespół mieszany;
- ZTKKF Stilon – piłka nożna kobiet;
- GTPS Rajbud Development – piłka siatkowa mężczyzn;

II liga:

- TKKF Stilon II – piłka nożna kobiet;
- AZS PWSZ II – koszykówka kobiet;
- GKS Gorzovia II – tenis stołowy kobiet;

III liga:

- Gorzowski Klub Koszykówki,
- Zespoły uczestniczące w rozgrywkach I ligi futsalu.

Wyniki sportowe zawodników gorzowskich klubów sportowych przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Liczba medali zdobytych przez zawodników gorzowskich klubów sportowych w kategorii senior

	2005	2006	2007	2008
Mistrzostwa Świata	8	3	4	23
Mistrzostwa Europy	15	4	10	7
Mistrzostwa Polski	94	99	140	138

Źródło: Urząd Miasta Gorzowa Wlkp.

W 2008 r. Akademicki Związek Sportowy Akademii Wychowania Fizycznego był jedynym klubem w kraju, którego zawodnik na trzech kolejnych Igrzyskach Olimpijskich zdobył złoty medal, co jest zaszczytem zarówno dla klubu jak i miasta. Osiągnięcie to było dziełem wioślarzy Tomasza Kucharskiego (Sydney i Ateny) oraz Michała Jelińskiego (Pekin).

Oprócz wioślarstwa, do najważniejszych sportów indywidualnych w Gorzowie Wlkp. należą: kajakerstwo, pływanie, boks, sumo, wschodnie sporty walki, lekka atletyka i kolarstwo.

Godnym podkreślenia jest fakt, iż w 2008 r. medale Mistrzostw Europy i Mistrzostw Świata zdobywali również zawodnicy w kategorii juniora i młodzieżowca co stanowi znakomity prognostyk dla sukcesów gorzowskiego sportu.

Wielką wartością gorzowskiego sportu są także gry zespołowe. W 2008 r. liczba zespołów występujących w najwyższej klasie rozgrywkowej wzrosła w porównaniu do 2007 r. o trzy drużyny, a rangę gorzowskich gier zespołowych podniosły zdobyte medalowe – historyczny brązowy medal w 2008 r. oraz srebrny medal w 2009 r. mistrzostw Polski w koszykówce kobiet – KSSSE Akademickiego Związku Sportowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, akademickie wicemistrzostwo Polski piłkarzy ręcznych Akademickiego Związku Sportowego Akademii Wychowania Fizycznego oraz srebrny medal tenisistów stołowych Gorzowskiego Klubu Sportowego Gorzovia w Pucharze Polski w 2008 r. i srebrny medal drużyny w mistrzostwach Polski w 2009 r.

Ważne miejsce w gorzowskiej kulturze fizycznej odgrywa sport osób niepełnosprawnych zorganizowanych w ramach Gorzowskiego Związku Sportu Niepełnosprawnych Start. W 2008 r. gorzowscy sportowcy niepełnosprawni zdobyli na arenach krajowych 51 medali w następujących dyscyplinach sportu: lekkoatletyce, łucznictwie, podnoszeniu ciężarów i strzelectwie sportowym (w kategorii senior i junior). Zawodnicy GZSN Start w 2008 roku zdobyli również trzy medale Igrzysk Paraolimpijskich w Pekinie – srebrny w pchnięciu kulą wywalczony przez Tomasza Błatkiewicza oraz dwa brązowe - w rzucie oszczepem zdobyty przez Mirosława Pycha oraz w podnoszeniu ciężarów przez Ryszarda Rogalę.

Instytucje kultury fizycznej (Centrum Sportowo-Rehabilitacyjne Słowianka, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, kluby sportowe) oraz samorządowe placówki oświatowe (przedszkola i szkoły wszystkich typów), jak również Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, mają duży wpływ na aktywność mieszkańców miasta w zakresie rekreacji ruchowej. Jednak dla zaktywizowania społeczeństwa w powyższej materii nieodzowne są działania koordynacyjno- inspiracyjne.

Obecnie baza sportowa miasta to m.in.:

- 2 stadiony;

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

- 7 boisk wielofunkcyjnych;
- 5 boisk piłki nożnej;
- 19 boisk piłki ręcznej;
- 11 boisk koszykówki;
- 11 kortów tenisowych;
- 1 tor łuczniczy;
- 1 strzelnica sportowa;
- 3 przystanie wodne;
- 2 pływalnie kryte;
- 10 hal sportowych;
- 30 hal gimnastyczno-sportowych;
- 1 tor żużlowy;
- 1 zadaszone sztuczne lodowisko.

Mimo tak znaczącego zaplecza w postaci bazy sportowej, w 2008 roku występowały istotne potrzeby, do których zaliczyć należy przede wszystkim: brak stadionu lekkoatletycznego, hali widowiskowo-sportowej, stadionu piłkarskiego oraz bazy na potrzeby sportów walki, w tym głównie boksu.

Niedostatki w powyższym zakresie miały istotny wpływ na ograniczenie możliwości organizacji w Gorzowie Wlkp. widowisk sportowych rangi krajowej i międzynarodowej ale mimo to gorzowski sport w 2008 roku był bardzo ważnym produktem promocyjnym naszego Miasta, który jednak w perspektywie czasowej niniejszej strategii będzie wymagał stale rosnących nakładów finansowych.

1.2.13. Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej są realizowane przez Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej. Głównym zadaniem Centrum jest nadzór nad jednostkami prowadzonymi przez miasto tj.:

- Dwoma Domami Pomocy Społecznej:
  - Domem Pomocy Społecznej Nr 1 im. Marie Juchacz (236 miejsc statutowych).
W ramach miejsc statutowych funkcjonuje również Dom Kombatanta;
  - Domem Pomocy Społecznej Nr 2 z filią „Dom W Połowie Drogi” - (90 miejsc statutowych).
- Placówkami opiekuńczo – wychowawczymi:
  - Ośrodkiem Wsparcia Rodziny –(przeznaczony dla dzieci od urodzenia do 18 lat lub momentu ukończenia szkoły);

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

- Pogotowiem Opiekuńczym – (dla dzieci od 5 do 18 roku życia);
- Rodzinnym Domem Dziecka – dla dzieci w wieku do 18 roku życia lub do czasu zakończenia procesu edukacji;
- Ośrodkiem Adopcyjno – Opiekuńczym. Do głównych zadań Ośrodka należy: poszukiwanie, przygotowywanie i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub adopcyjnej, udzielanie wsparcia rodzinom adopcyjnym, zastępczym oraz naturalnym;
- Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
- Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej - który prowadzi działalność całodobową, świadcząc specjalistyczne usługi dla osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Ponadto w ramach struktur wsparcia społecznego działa szereg placówek wsparcia dziennego, realizujących usługi opiekuńcze, specjalistyczne i tworzące lokalne ośrodki wsparcia rozpoznanych potrzeb mieszkańców miasta:

- Dom Dziennego Pobytu w Gorzowie Wlkp.;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Gorzowie Wlkp.;
- Środowiskowy Dom Samopomocy z filią Ośrodka Terapii Zajęciowej.

W roku 2008 pomocą społeczną objęto 5635 rodzin tj. 12734 osób w tych rodzinach. W porównaniu z 2007 rokiem liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej uległa zmniejszeniu o 263, co spowodowane było min. usamodzielnieniem się rodzin korzystających dotychczas ze świadczeń pomocy społecznej.

W 2008r. pod opieką Centrum pozostawało 240 rodzin zastępczych, w których wychowywało się 468 dzieci.

Na realizację świadczeń w ramach zadań własnych gminy wykorzystano środki w łącznej kwocie 7.442.737,-zł, natomiast na realizację zadań zleconych gminie w roku 2008 wydatkowano kwotę 3.615.873,-zł.

Programy i działania lokalne prowadzone na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców Gorzowa Wlkp. obejmują:

- pomoc w dożywianiu uczniów;
- pomoc w formie zakupu biletów komunikacji miejskiej;
- pomoc w formie zapewnienia gorącego posiłku;
- pomoc w formie zapewnienia wypoczynku letniego dzieciom i młodzieży;
- Miejski program osłonowy wsparcia rodzin wielodzietnych w 2008 roku przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/550/2008 Rady Miasta Gorzowa Wlkp. z dnia 28 maja 2008r.;

- Program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

GCPRiPS realizował następujące programy:

- „Zacznij od nowa budować swoją przyszłość”- głównym celem projektu była aktywna integracja osób z kręgu wykluczenia społecznego zamieszkałych w lokalach socjalnych stworzonych w hotelu Metalowiec przy ul. Szczecińskiej 25, jak również osób zagrożonych eksmisją lub też nie posiadających własnych lokali z terenu Miasta Gorzowa Wlkp. Do projektu zakwalifikowano grupę 45 beneficjentów. Grupę tę stanowiły osoby wykluczone, które nie są w stanie samodzielnym staraniem wrócić na rynek pracy, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, długotrwale bezrobotne z problemami psychospołecznymi oraz niewydolnością wychowawczą. Projekt systemowy współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w kwocie 242.228,90 zł.
- „Współpraca zawodowych rodzin zastępczych z rodzinami biologicznym” - szkolenie mające na celu poprawę relacji rodzin zastępczych z rodzinami naturalnymi, zmienić negatywne postawy względem siebie, zrozumieć mechanizmy, które doprowadziły do degradacji rodziny, a w konsekwencji do zabrania z niej dzieci. W szkoleniu wzięły udział zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze wielodzietne i o charakterze pogotowia rodzinnego razem z dziećmi – 15 osób, w tym 9 kobiet i 6 mężczyzn w wieku od 27 do 52 roku życia oraz 43 dzieci w wieku od 0 do 18 roku życia oraz 6 wolontariuszy z GCPRiPS. Program z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną finansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Całkowity koszt programu to kwota 13.449,65 zł.; w tym kwota dotacji 10.000 zł.
- „Utworzenie środowiskowych punktów poradnictwa dla dzieci, młodzieży oraz rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu” - Program adresowany był do dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo oraz ich rodziców. Utworzono 2 kawiarenki internetowe na 4 stanowiska komputerowe każda. Podstawą działalności była nauka posługiwania się komputerem oraz bezpiecznego korzystania z Internetu. Uczestnikami byli rodzice wraz z dziećmi korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (16 dzieci). Program z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną finansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Całkowity koszt programu to kwota 36.208,33 zł.; w tym kwota dotacji 27.694,88 zł.
- „Chcemy wrócić do pracy”- w ramach zadania zawarto kontrakty socjalne, które miały na celu aktywizację osób bezrobotnych i wyposażenie ich w umiejętności poruszania się na rynku pracy. Uczestnikami projektu było 7 – mężczyzn oraz 3 kobiety. Program finansowany przez

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Wojewodę Lubuskiego. Całkowity koszt programu to kwota 8.950,00 zł.; w tym kwota dotacji 6.000,00 zł.

- „Dużo w domu nie wadzi nikomu” – program pracy z rodziną wielodzietną realizowany był w oparciu o utworzenie interdyscyplinarnego zespołu specjalistów pracujących na rzecz rodziny. Uczestnikami programu było 8 rodzin pełnych i 3 rodziny niepełne, w tym: 2 mężczyzn, 9 kobiet oraz 44 dzieci. Program finansowany przez Wojewodę Lubuskiego. Całkowity koszt programu to kwota 12.666,01 zł.; w tym kwota dotacji 1.998,01 zł.

GCPRiPS otrzymał ogólnie 287.921,79,-zł. na realizację powyższych programów, z czego:

- 242.228,90,-zł. z EFS;
- 7.998,01,-zł. z Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego;
- 37.694,88,-zł. z MPiPS w ramach opieki nad dzieckiem i rodziną.

W ramach zadań statutowych GCPRiPS realizuje także działania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowanych z funduszy PFRON przy wsparciu budżetu Miasta. Dzięki środkom z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych osoby niepełnosprawne otrzymują pomoc w różnych formach, mogą pełniej uczestniczyć z życiem społecznym (warsztaty terapii zajęciowej, turnusy rehabilitacyjne), likwidacja barier umożliwia lepsze funkcjonowanie w domu, daje osobie poczucie większej samodzielności, ułatwia wykonywanie codziennych czynności, pozwala na pozostanie we własnym środowisku bez pilnej konieczności umieszczenia w specjalistycznych placówkach.

W 2008 roku wydatkowano na te cele kwotę 4.543.201 zł., na niżej wymienione zadania:

- finansowanie kosztów szkoleń i przekwalifikowania osób niepełnosprawnych;
- dofinansowanie do kosztów pobytu Warsztatach Terapii Zajęciowej;
- dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych;
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
- dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki;
- dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

1.2.14. Opieka zdrowotna

Na terenie miasta działa jeden Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki, w skład którego wchodzi: Zespoły Szpitalne przy ul. Dekerta 1 (650 łóżek), ul. Walczaka 42 (596 łóżek) oraz dwa pogotowia:

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Samodzielna Publiczna Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego oraz Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Lubuskiego Zarząd Okręgowy.

Na terenie miasta Gorzowa funkcjonują (stan na styczeń 2007 r.) 74 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej oraz 6 przychodni i ośrodków zdrowia – publicznych, w których porad udziela ponad 400 lekarzy, a zatrudnionych jest blisko 1.000 pielęgniarek.

Praktyki lekarzy rodzinnych, zorganizowane jako Podstawowa Opieka Zdrowotna, odbywają się w 17 placówkach, Niepublicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej zapewniając opiekę w zakresie podstawowym. Recepty można realizować w ponad 50 aptekach.

1.2.15. Bezpieczeństwo publiczne

Policja

Komenda Wojewódzka jest jednostką organizacyjną Policji stanowiącą aparat, przy pomocy którego Komendant Wojewódzki Policji w Gorzowie Wlkp. – działając w imieniu Wojewody Lubuskiego lub własnym – realizuje zadania Policji określone w ustawach i przepisach wykonawczych wydanych na ich podstawie, w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze województwa lubuskiego.

Działalność Komendy Wojewódzkiej podlega:

- nadzorowi Komendanta Głównego Policji, w zakresie wynikającym z ustawowej funkcji przełożonego wszystkich policjantów oraz centralnego organu administracji rządowej, właściwego w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi i utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- zwierzchnictwu Wojewody Lubuskiego, sprawowanemu nad funkcjonowaniem zespolonych służb, inspekcji i straży, z wyjątkiem:
  - spraw związanych z wykonywaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i czynności z zakresu ścigania wykroczeń;
  - spraw w postępowaniu administracyjnym, w których organem wyższego stopnia z mocy przepisów ustawowych jest Komendant Główny Policji.

Bezpieczeństwo - na terenie miasta Gorzowa Wlkp. (za I-VI 2009r.) na podstawie danych Wydziału Wywiadu Kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.:

1. stwierdzone przestępstwa ogółem - 2743

- wykryte - 2343

- wykrywalność - 81,6%

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

2. w tym kryminalne - 1561

- wykryte - 1196

- wykrywalność - 70,8%

3. w tym gospodarcze - 742

- wykryte - 722

- wykrywalność - 97%

4. w tym drogowe - 295

- wykryte - 294

- wykrywalność - 99,7%

5. pozostałe - 145

Warto dodać, iż na wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Gorzowa Wlkp. wpłynie z pewnością realizacja projektu pn. „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku pokoszarowego przy ul. Myśliborskiej w Gorzowie Wlkp. na siedzibę filii samodzielnego Pododdziału Prewencji Policji z Zielonej Góry, I Komisariatu Policji, Laboratorium Kryminalistycznego oraz Archiwum Komendy Wojewódzkiej Policji”, który decyzją Zarządu Województwa Lubuskiego ma zostać włączony do Indykatywnego Planu Inwestycyjnego Lubuskiego Regionalnego Programu operacyjnego na lata 2007-2013.

Wydział zarządzania kryzysowego Urzędu Miasta w Gorzowie Wlkp.

Na podstawie obowiązujących przepisów zajmuje się zadaniami z zakresu:

- zarządzania kryzysowego;
- obrony cywilnej;
- koordynowania działań związanych z bezpieczeństwem ludności i miasta;
- współpracy z władzami wojskowymi;
- nadzoru nad planowaniem i zapewnienie ochrony oraz ewakuacji dóbr kultury.

Tabela 3. Zestawienie działań kryzysowych w 2008 roku obsługiwanych przez wydział zarządzania kryzysowego Urzędu Miasta w Gorzowie Wlkp.

L.p.	Zdarzenia w mieście	Ilość
1.	powodzie, podtopienia / rz. Warta i Kłodawka	9
2.	pożary: infrastruktury technicznej; infrastruktury mieszkalnej; terenów zielonych i lasów.	5 11 14
3.	anomalia pogodowe: wichury; mrozy, gołoledź, upały; długotrwałe opady deszczu, śniegu, gradobicie; wyładowania atmosferyczne.	4 4 2 3
4.	niepokoje społeczne: zamieszki uliczne; manifestacje; blokady dróg; okupacja urzędów i zakładów pracy; usuwanie niewybuchów i niewypałów; akty terroryzmu; paraliż komunikacyjny.	- 2 - - 7 - 4
5.	zdarzenia: ekologiczne; samochodowe; kolejowe; lotnicze; wodne; budowlane; osunięcia gruntu.	3 6 - - - 3 1
6.	skażenia w zakładach pracy lub w transporcie: chemiczne; biologiczne; promieniotwórcze.	- - -
7.	epidemie: wśród ludzi ; wśród zwierząt; wśród roślin; występowanie plag.	- - - 1
8.	długotrwałe przerwy w dostawach: wody; gazu; energii elektrycznej; paliw stałych i ciekłych; energii cieplnej.	7 2 3 - 4
9.	Brak łączności	
10.	paraliż istotnych sieci komputerowych	
11.	inne: oddziaływanie na dzikie, drapieżne zwierzęta;	16
	RAZEM	102

Źródło: Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp.

Straż Miejska

Straż Miejska, organ Prezydenta Miasta, działający w celu zapewnienia porządku i spokoju publicznego mieszkańcom miasta Gorzowa Wlkp. prowadzi dynamiczne i efektywne działania. Rozpoznanie zagrożeń, stała więz z lokalnymi społecznościami, podejmowanie nowych wyzwań, własna inicjatywa i skuteczność w ściganiu sprawców wykroczeń wpływają na osiąganie coraz lepszych wyników pracy tej formacji. Zestawienie informacji dotyczących interwencji Straży Miejskiej przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Interwencje Straży Miejskiej

Lp.	Rodzaje wykroczeń	W latach		
		2006	2007	2008
1	Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu:	249	318	298
	Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	1	9	19
	Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	590	460	341
	Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	3764	3110	2254
	Wykroczenia przeciwko osobie	-	12	-
	Wykroczenia przeciwko zdrowiu	2	21	-
	Wykroczenia przeciwko mieniu	2	79	-
	Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów	-	914	-
	Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	547	-	88
	Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	430	-	686
	Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	2	-	11
2.	Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	256	628	268
3.	Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	527	958	1037
4.	Inne pozakodeksowe przepisy o wykroczeniach	-	11	4
5	Akty prawa miejscowego (przepisy porządkowe)	22	-	3
Ogółem		5966	6504	5009

Źródło: Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp.

Dokonując analizy wykroczeń należy stwierdzić, że największą grupę stanowią czyny przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji.

Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia oraz wykroczeń przeciwko urządzeniom majątku publicznego to druga dominująca grupa, w której przeważają czyny dotyczące:

- zanieczyszczenia oraz niszczenia trawników;
- zaśmiecania miejsc dostępnych dla publiczności;
- nie stosowanie się do zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu psa.

Zwalczanie nielegalnych wysypisk śmieci, ściganie osób naruszających przepisy ustawy o porządku i czystości w mieście to priorytety działań w minionym okresie. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych, pijaństwo, zakłócanie

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

spokoju pod wpływem alkoholu to przyczyny, które powodują powstawanie poważniejszych zdarzeń, przestępstw i wandalizmu. W ostatnich dwóch latach zdecydowanie wzrosła liczba tego rodzaju wykroczeń. Wymienione wykroczenia najczęściej irytują mieszkańców i wpływają na ich codzienne poczucie bezpieczeństwa. Włączają się oni aktywnie do zwalczania takich zachowań. W minionym okresie zgłosili ponad 1800 interwencji.

1.2.16. Rozwój turystyczny Gorzowa Wlkp.

Gorzów Wlkp. wraz z okolicznymi terenami tworzy bardzo atrakcyjne miejsce pod względem turystycznym. Na terenie miasta Gorzowa Wlkp. funkcjonuje ogółem 11 obiektów zbiorowego zakwaterowania (6 hoteli, jedno schronisko młodzieżowe, 4 innych obiektów). Z obiektów noclegowych skorzystało ogółem w 2008 roku 69.480 osób, w tym 15.981 turystów zagranicznych (dane GUS 2009), co obrazuje tabela 5.

Tabela 5. Wykorzystanie bazy noclegowej Gorzowa Wlkp.

Lata	Obiekty ¹	Miejsca noclegowe ¹		Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
		ogółem	w tym całoroczne	ogółem	w tym turyści zagraniczni	Ogółem	w tym turystom zagranicznym
2006	12	1.054	1.006	74.308	18.244	136.355	29.307
2007	12	1.027	1.027	79.504	18.524	162.044	33.326
2008	11	895	895	69.480	15.981	125.679	33.784

1 – stan w dniu 31 VII

Źródło: Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp.

Gorzów jako miasto w środku "zielonych płuc" Polski stanowi doskonały cel dla turystów. Jest znakomitą bazą wypadową na wycieczki piesze i rowerowe. Rowerzyści mają do dyspozycji kilka ciekawych szlaków, które mają tu swój początek, wiodących przez malownicze wzgórza morenowe i lasy z licznymi rezerwatami przyrody wzdłuż dolin Warty, Noteci i Polki. Okolice Gorzowa można zwiedzić także pieszo docierając często do miejsc niedostępnych turystom zmotoryzowanym a nawet rowerzystom. Główne trasy szlaków pieszych wiodą przez Santok, Santoczno, Wojcieszycze, Górki Noteckie, Zdroisk oraz wiele równie malowniczych miejsc. Gorzów leży także w sąsiedztwie atrakcyjnych turystycznie Lubniewic – dawnego kurortu wypoczynkowego.

W centrum Gorzowa na Wełnianym Rynku, w zabytkowym tramwaju, działa Punkt Informacji Turystycznej BIMBA. Można tu nabyć gadzety promocyjne związane z Gorzowem, bilety na imprezy kulturalne i sportowe. Sprzedawane są także ciekawe książki poświęcone miastu, jego atrakcjom

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

i historii. Dla tych, którzy planują wypoczynek w regionie uruchomiono ogólnodostępny portal turystyczny www.wypoczynek.gorzow.pl. Jego zadaniem jest dostarczenie rzetelnej i kompleksowej informacji na temat bazy turystycznej miasta Gorzowa i okolic. Znajdą się tu między innymi informacje o ośrodkach turystycznych, hotelach, restauracjach, klubach, dyskotekach oraz gminach województwa.

W Gorzowie istnieje także wiele stowarzyszeń i klubów turystycznych, które propagują czynną turystykę i aktywny wypoczynek na terenie miasta i w okolicach, m.in. PTTK Ziemi Gorzowskiej, Gorzowski Klub Rowerzystów „Cyklista”, Klub Turystyki Pieszej „Nasza Chata” i wiele innych.

W latach 2005-2008 Miasto podjęło następujące działania związane z turystyką:

- we współpracy z Zakładem Kartograficznym „Sygnatura” Wydział Rozwoju i Promocji Miasta opracował wersję cyfrową planu miasta Gorzowa, na podstawie której powstał plan interaktywny umieszczony na miejskiej stronie internetowej, który głównie turystom ułatwia orientację w topografii miasta;
- wydano przewodnik turystyczny po mieście i okolicach „Gorzów Wielkopolski – miasto na siedmiu wzgórzach” K. Kamińskiej i Z. Rudzińskiego, także w wersji niemieckiej; jest to pierwszy od 28 lat przewodnik po Gorzowie i w ogóle pierwszy po wojnie napisany przez osoby na stałe z nim związane;
- w replice zabytkowego tramwaju na Wełnianym Rynku uruchomiono punkt sprzedaży miejskich gadżetów oraz informacji turystycznej wraz z webstrefą w tzw. przestrzeni okołobimbowej, gdzie posiadacz laptopa a także komputera kieszonkowego może uzyskać bezpłatny dostęp do internetu;
- Gorzów zaprezentował się na największych targach turystycznych;
- wydano i wprowadzono na rynek plan Gorzowa Wlkp. z informacjami opracowanymi w Wydziale Rozwoju i Promocji Miasta; przedsięwzięcie zrealizowane we współpracy z Zakładem Kartograficznym „Sygnatura”;
- zrealizowano projekt ponadlokalny „Łączą nas rzeki” umożliwiający pozyskanie środków unijnych na budowę infrastruktury w zainteresowanych gminach położonych nad rzekami: Odrą, Wartą;
- opracowano szlaki turystyczne i teksty, umieszczając je na stronie internetowej www.gorzow.pl;
- zorganizowano wymianę doświadczeń w ramach polsko-niemieckich grup roboczych skupiających organizatorów turystyki w mieście;
- zrealizowano promocję w ogólnopolskich wydawnictwach turystycznych.

1.2.17. Środowisko przyrodnicze i jego stan

W Gorzowie Wlkp., jak w każdym dużym ośrodku miejskim istnieją problemy dotyczące ochrony środowiska, a ich rozwiązywanie wiąże się z potrzebą inwestowania i koniecznością podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców miasta.

Władze miasta przywiązują dużą wagę do tych zagadnień, co uwidacznia się w konkretnych działaniach inwestycyjnych i administracyjnych dotyczących ochrony powietrza, ochrony wód, gospodarki odpadami, ochrony przed hałasem, urządzania i utrzymania terenów zieleni oraz monitoringu stanu środowiska. Równocześnie prowadzona jest edukacja i popularyzacja zagadnień ochrony środowiska.

Wszystkie działania władz miasta podejmowane są zgodnie z zasadą, że „Ziemi nie odziedziczyliśmy po naszych przodkach, a tylko pożyczycyliśmy ją od naszych dzieci”, a ich podstawą jest wiedza o istniejących zagrożeniach. Źródłem tej wiedzy są wyniki badań stanu środowiska, prowadzonych w ramach monitoringu krajowego, regionalnego i lokalnego, które wykorzystywane są przy podejmowaniu konkretnych decyzji mających na celu poprawę istniejącego stanu środowiska. Wyniki badań i ich analizy publikowane są w wydawanych przez Urząd Miasta i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska raportach o stanie środowiska miasta. Z danych tych wynika, że wpływ miasta na środowisko w ostatnich latach znacznie się zmniejszył, przede wszystkim dzięki prowadzonym inwestycjom proekologicznym.

Odprowadzane przez oczyszczalnię do rzeki Warty ścieki odpowiadają normom również pod względem wskaźników biogenych, co jest efektem przeprowadzonej modernizacji oczyszczalni. Wyraźnemu zmniejszeniu uległa też emisja zanieczyszczeń do powietrza dzięki budowie bloku parowo – gazowego w PGE Elektrociepłowni Gorzów S.A., i, zmianie paliwa stałego na gaz ciepłowni PEC i innych jednostek. Radykalnej zmianie uległa gospodarka odpadami komunalnymi, poprzez budowę Zakładu Utylizacji Odpadów, gdzie zmieszane odpady poddawane są segregacji, w wyniku której wyodrębnione zostają surowce wtórne i odpady organiczne (poddawane procesowi kompostowania). Jedynie pozostała część odpadów nieprzydatnych do wykorzystania jest składowana. Modernizowana i rozbudowywana jest sieć ciepłownicza, kanalizacyjna i wodociągowa. Z rozmachem prowadzone są prace przy porządkowaniu układu komunikacyjnego miasta.

Stan jakości powietrza

W celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza modernizuje się kotłownie opalane paliwem stałym, zastępując je kotłowniami opalanymi gazem lub podłączając obiekty do istniejącej sieci ciepłowniczej. W ten sposób w ostatnich latach zniknęło kilkanaście emitorów, a inne znaczenie ograniczyły emisję szkodliwych związków. Ze względu na istniejące przekroczenia dopuszczalnego stężenia pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu, Wojewoda Lubuski wypełniając obowiązek ustawy opracował program ochrony powietrza dla miasta (rozporządzenie Wojewody Lubuskiego z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla Gorzowa Wielkopolskiego – miasta na prawach powiatu, Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 02.01.2008 r. Nr 1, poz. 1). Program obejmuje powierzchnię 8.306 ha (prawie 10% powierzchni miasta) – jest to obszar ograniczony od wschodu ul. Głowackiego i ul. Nową; od południa Al. Odrodzenia, i ul. Roosevelta, od zachodu ul. Olimpijską, od północy ul. Składową i Al. 11 Listopada. Określa on podstawowe kierunki i działania naprawcze jak również termin ich realizacji do 2017 roku.

Główne kierunki działań to: uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszonego; rozbudowa centralnych systemów zaopatrzenia w energię ciepłą i modernizacja istniejących, likwidacja indywidualnych źródeł ciepła i osiedlowych kotłowni, zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą poprzez ograniczenie strat ciepła (termomodernizacja), rozwój systemu transportu publicznego, wymiana taboru transportu zbiorowego, budowa parkingów i ich właściwa lokalizacja (wielopoziomowych przy budynkach użyteczności publicznej), naprawa dróg, likwidacja dróg o nawierzchni nieutwardzonej, tworzenie ciągów pieszych – deptaków z zielenią, budowa ścieżek rowerowych, utrzymywanie czystości dróg (zwiększenie częstotliwości sprzątania na mokro w porach bezdeszczowych; zwiększenie nadzoru nad sprawnością pojazdów, uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszonego. Sukcesywna realizacja postanowień programu zapewni dotrzymanie obowiązujących norm w zakresie pyłu zawieszonego PM10. Pozostałe wskaźniki zanieczyszczenia powietrza w mieście nie przekraczają dopuszczalnych norm.

Stan jakości wód

Ograniczenie wprowadzania zanieczyszczeń do wód sukcesywnie realizowane jest poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej w dzielnicach miasta w ramach zintegrowanego systemu kanalizacji sanitarnej Gorzowa i gmin ościennych wchodzących w skład Związku Celowego Gmin MG-6. Dzięki wykonanej modernizacji oczyszczalni ścieków odprowadzane do Warty ścieki odpowiadają normom zarówno pod względem wskaźników fizyko-chemicznych jak i biogenych. Aby zmniejszyć zanieczyszczenie wód powierzchniowych od kilku lat prowadzona jest budowa osadników i separatorów na wylotach kanalizacji deszczowej. Jak wynika z prowadzonego monitoringu wody

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

rzeki Warty i Kłodawki nie odpowiadają normom. Należy zaznaczyć, iż wśród badanych kilkudziesięciu wskaźników przekroczenia norm zaobserwowano tylko w dwóch wskaźnikach, i to nie w sposób stały i ciągły. Wyniki badań potwierdzają, że już na teren miasta wpływają wody złej jakości.

Gospodarka odpadami komunalnymi

Gospodarowanie odpadami komunalnymi oparte jest na systemie gromadzenia odpadów, ich odbiorze, a następnie na bezpiecznym sposobie ich odzysku i unieszkodliwiania. Zebrane odpady przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia Prezydenta Miasta trafiają do Zakładu Utylizacji Odpadów, oddanym do użytku w 1998 roku, gdzie zmieszane odpady poddawane są segregacji, w wyniku której wyodrębnione zostają surowce wtórne i odpady organiczne (poddawane procesowi kompostowania). Jedyne pozostała część odpadów nieprzydatnych do wykorzystania jest składowana. Zakład wyposażony jest w linię do doczyszczania i rozdrabniania odzyskanych surowców wtórnych, linię do belowania surowców wtórnych. W następnych latach wybudowano kolejne instalacje – kwaterę na odpady niebezpieczne, linię do rozdrabniania odpadów gabarytowych. W mieście funkcjonuje system selektywnej zbiórki odpadów „u źródła” ich powstawania. Należy zaznaczyć, iż Miasto osiągnęło już poziom odpadów ulegających biodegradacji składowanych na składowisku wyznaczony w Krajowym planie gospodarki odpadami na 2020 r. Istniejący system gospodarki odpadami komunalnymi w Gorzowie, oparty na sprawnym systemie gromadzenia i wywozu odpadów, a także ich sortowania i kompostowania, uzupełniony systemem selektywnej zbiórki u źródła powstawania daje gwarancje racjonalnego gospodarowania odpadami komunalnymi w mieście.

Zieleń miejska

Składniki zieleni miejskiej – lasy, parki, zieleńce, skwery, zieleń przydrożna decydują o warunkach życia w mieście, jego walorach zdrowotnych, rekreacyjnych, psychospołecznych i tożsamościowych. Wszystkie elementy zieleni miejskiej tworzą poczucie związków człowieka z przyrodą, uwalniają na potrzebę jej ochrony, pobudzają postrzeganie naturalnego piękna i sprawiają, że nasze codzienne życie staje się przyjemniejsze i bogatsze.

Gorzów Wlkp. charakteryzuje się dużą ilością terenów zielonych. Stanowią one około 14% powierzchni miasta. Dominujący udział w ich strukturze zajmują lasy - 417 ha, ogrody działkowe - 357 ha i parki 134 ha. Parki miejskie ze względu na bogaty skład gatunkowy i położenie na bardzo urozmaiconym, ciekawie ukształtowanym terenie - posiadają duże walory poznawcze, estetyczne i krajobrazowe. Na skutek sporadycznego prowadzenia prac pielęgnacyjnych i renowacyjnych na drzewostanie parkowym, niektóre parki straciły swoje pierwotne założenia, nabierając charakteru obszarów leśnych. Na terenie miasta znajduje się 9 parków z których największym jest park

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Czechówek, a najmniejszym Park Wiosny Ludów, położony w centrum miasta. Jest on, mimo niewielkiej powierzchni, najbardziej urokliwym miejscem ze względu na staw położony w centralnym punkcie parku, przepływającą Kłodawkę i różnorodność drzewostanu pod względem gatunkowym i wiekowym. Ważnym elementem zieleni miejskiej są zadrzewienia przydrożne, które wpływają korzystnie na warunki mikroklimatyczne miasta - chroniąc od kurzu, pyłu, dymu i hałasu. Chronią również jezdnie i chodniki przed nadmiernym nasłonecznieniem i wiatrami. Ponadto zieleń uliczna stanowi nieodłączny element kompozycji przestrzennej i wpływa na estetykę miasta. Stopień zadrzewienia poszczególnych ulic nie jest jednakowy. Ulice nie posiadające zadrzewień znajdują się głównie w starych dzielnicach o zwartej zabudowie (Pionierów, Wodna, Mostowa, Obotrycka, Garbary) oraz w nowych dzielnicach, w których jeszcze nie założono zieleni. Najwięcej drzew w tym także starych i okazałych rośnie wzdłuż najdłuższych ulic: Kostrzyńskiej, Walczaka, Wyszyńskiego, Warszawskiej, Kosynierów Gdyńskich, 11-go Listopada, Kobylogórskiej i innych. Skład gatunkowy zadrzewień ulicznych jest dość bogaty i zróżnicowany. Minione lata nie były korzystne dla zieleni miejskiej, głównie z powodu ograniczonych środków na jej utrzymanie, niesprzyjających warunków klimatycznych, chorób drzew oraz ubytków spowodowanych działalnością inwestycyjną. Ważnym problemem jest stan zdrowotny drzew ulicznych, które rosną w trudnych warunkach siedliskowych, a składa się na to: zanieczyszczenie powietrza, zmniejszenie wilgotności, częste mechaniczne uszkodzenia, wzrost zasolenia gleby i objawy wandalizmu. W tych warunkach część drzew ginie. Przewiduje się, że ze względu na podobny wiek istniejącego drzewostanu, w przeważającej części jego wegetacja zakończy się w tym samym czasie. Nastąpi wówczas olbrzymi ubytek wysokiej zieleni miejskiej (symptomy tego zjawiska są zauważalne już teraz). Dlatego też corocznie w miarę możliwości finansowych miasto realizuje uzupełniające nasadzenia drzew i krzewów, adoptuje tereny zieleni nie urządzonej i udostępnia je mieszkańcom. Sukcesywnie włącza się tereny wymagające wykonania prac pielęgnacyjnych i porządkowych oraz przekazywanych w utrzymanie wraz z oddaniem do użytku różnego rodzaju inwestycji miejskich. Jednym z głównych założeń gospodarowania zielenią miejską jest to, iż tereny raz objęte utrzymaniem są stale utrzymywane przynajmniej w podstawowym zakresie.

Gorzów Wielkopolski może poszczycić się pokaźną liczbą drzew uznanych przez Radę Miasta za pomniki przyrody (uchwała Rady Miasta Gorzowa Wlkp. z dnia 23 marca 2005 roku nr XLVIII/521/2005 – ostatni akt prawny). Pierwsze akty prawne poddające drzewa ochronie prawnej w mieście, to decyzje Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze z roku 1966. Aktualnie w granicach administracyjnych miasta jest 155 drzew, które podlegają ochronie prawnej w formie pomnika przyrody jako pojedyncze drzewo, czy też grupa drzew. Obok wspaniałych pomników przyrody atrakcją przyrodniczą miasta są drzewa wyróżniające się swą oryginalnością i swoistymi walorami na przykład: tulipanowiec amerykański, kasztan jadalny, glediczja

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

trójcierniowa, korkowiec amurski. W mieście występuje też rzadka roślinność muraw kserotermicznych objęta ochroną w formie rezerwatu i użytku ekologicznego. Na terenie miasta mamy również obszary naturowe: 2 obszary specjalnej ochrony ptaków – Dolina Dolnej Noteci (311,6 ha) i Ostoja Witnicko-Dębniańska (6,9 ha) oraz obszar ochrony siedlisk Ujście Noteci, którego powierzchnia w mieście pokrywa się z obszarem Dolina Dolnej Noteci.

Wysiłki władz miasta w zakresie poprawy stanu środowiska, a także prowadzonych działań edukacyjnych docenione zostały w konkursie „Miasto a wymagania Unii Europejskiej” ogłoszonym pod patronatem Komisji Europejskiej, Dyrekcji Generalnej XI ds. Środowiska, Bezpieczeństwa Nuklearnego i Obrony Cywilnej. W konkursie wzięło udział 215 miast z Europy Środkowej i Wschodniej, w tym 61 miast z Polski. Gorzów Wlkp. znalazł się w gronie 20 miast finalistów i otrzymał honorowy dyplom.

Kierunki działań mające na celu rozwiązywanie istniejących problemów dotyczących stanu środowiska miasta, a tym samym zmniejszenie uciążliwości, na które narażeni są mieszkańcy tak zurbanizowanego obszaru, określone zostały w strategicznych dokumentach. Najważniejsze z nich to: Program Rozwoju i Utrzymania Zieleni, Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami.

2. ANALIZA STRATEGICZNA MIASTA GORZOWA WLKP.

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

2.1. BILANS STRATEGICZNY MIASTA GORZOWA WLKP.

W celu sformułowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dokonano bilansu strategicznego Miasta. Bilans strategiczny polega na systematycznej, wielokryterialnej analizie podmiotu. Podstawą prac były:

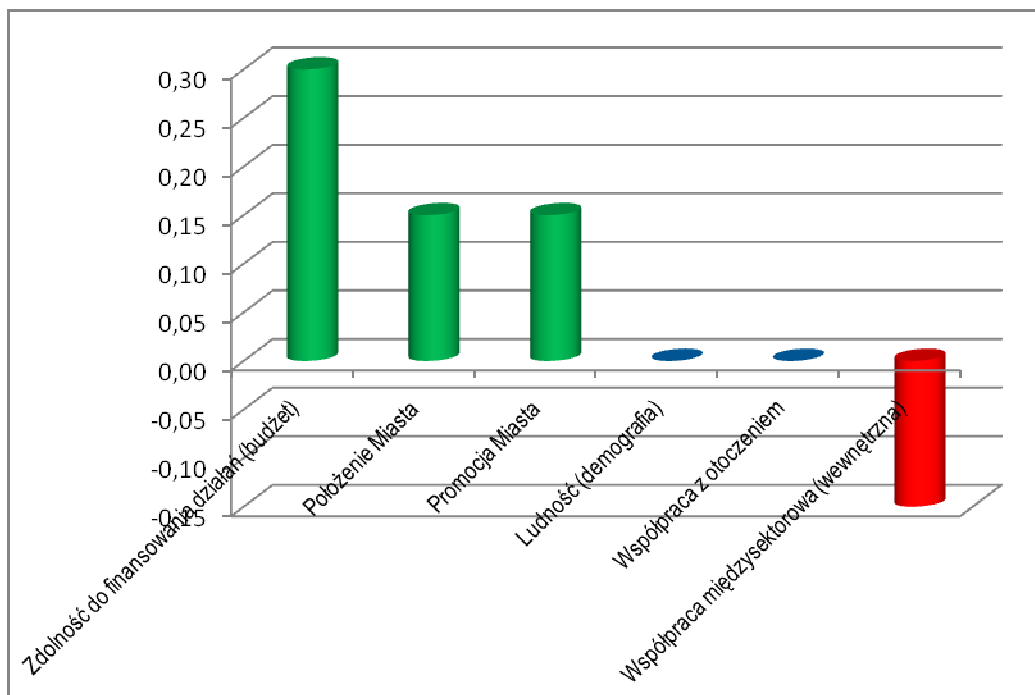
- I. Ustawa o samorządzie gminnym i ustawa o samorządzie powiatowym określająca zadania miasta;
- II. Agenda 21 określająca zasady zrównoważonego rozwoju;
- III. Opinie wypracowane przez zespoły pracujące nad strategią.

W oparciu o te dwa źródła określono listę czynników sukcesu. Czynniki podzielone zostały na pięć grup. Następnie w ramach każdej grupy określono wagi poszczególnych czynników (sumujące się do 100%) i oceniono każdy z czynników w skali od -2 do 2 (-2 – czynnik na słabym stopniu rozwoju, -1 – czynnik poniżej poziomu obojętnego, 1 – czynnik na średnim poziomie rozwoju i 2 – dobrze rozwinięty). Wartość wynikająca z przemnożenia wagi i oceny dała wynik dla poszczególnych cech. Jednocześnie cechy o wartości powyżej neutralnej uznano za silne strony miasta, natomiast o wartości ujemnej za słabe strony.

2.1.1. Bilans strategiczny cech wspólnych

Na wykresie 1 przedstawiono bilans cech wspólnych dla wszystkich obszarów analizy.

Wykres 1. Bilans strategiczny w obszarze cech wspólnych dla wszystkich obszarów

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Omówienie cech analizowanych w bilansie

Zdolność do finansowania (budżet) - w sposób zagregowany oceniono zarówno wielkość budżetu jak i jego możliwości. Budżet Miasta Gorzowa Wlkp. dzięki rozsądnej gospodarce jest stabilny i umożliwia myślenie o wsparciu potrzeb możliwościami pozyskiwania środków komercyjnych z zewnątrz.

Położenie miasta – Gorzów Wlkp. położony jest przy ważnych szlakach komunikacyjnych, w interesującym otoczeniu przyrodniczym.

Promocja miasta - Urząd Miasta realizuje wiele aktywności w obszarze promocji.

Ludność - sytuacja demograficzna miasta (niewielki przyrost naturalny) wyróżnia się na tle kraju, jednak ogólne tendencje (zwłaszcza kształt piramidy wieku – malejąca ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym i rosnąca ilość osób w wieku poprodukcyjnym) pozwala jedynie na ocenę sytuacji jako stabilnej.

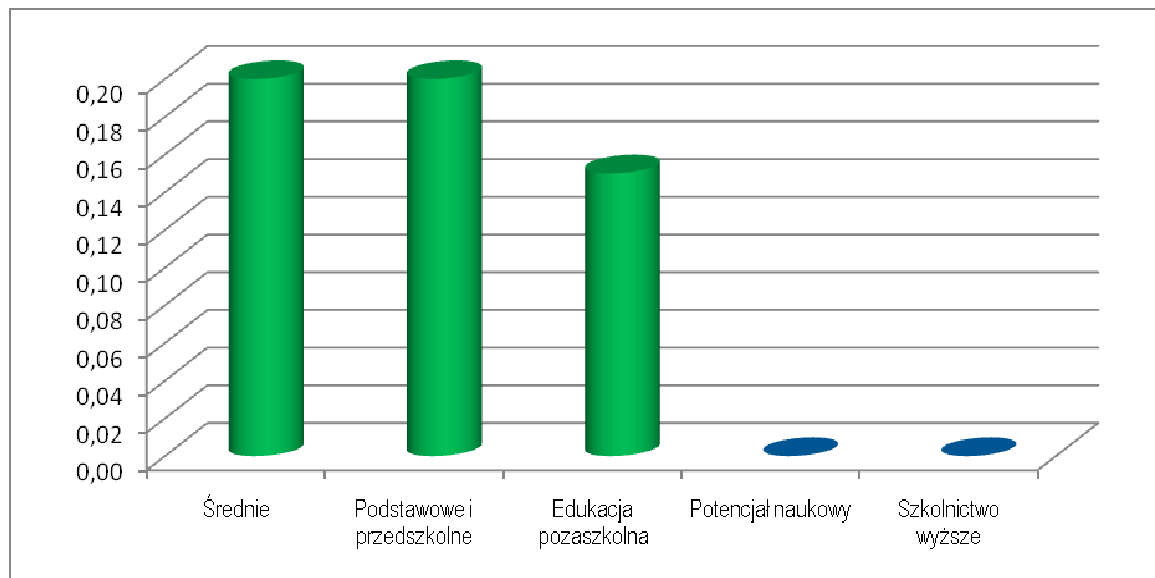
Współpraca z otoczeniem - miasto uczestniczy w pewnych działaniach w ramach Unii i Polski, jednak niewielka ilość działań w odniesieniu zwłaszcza do najbliższego otoczenia nie pozwala na ocenę wyższą niż neutralna.

Współpraca międzysektorowa (wewnętrzna) - uznano, że jest to obszar o dużych możliwościach poprawy sytuacji.

2.1.2. Bilans strategiczny w obszarze oświaty i nauki

Zamieszczony poniżej wykres 2 przedstawia bilans w obszarze cech związanych z oświatą i nauką.

Wykres 2. Bilans strategiczny w obszarze oświaty i nauki

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Szkolnictwo średnie – ważona ocena znaczenia i stanu edukacji na poziomie średnim pozwala na wysoką ocenę.

Szkolnictwo podstawowe i przedszkolne – podobnie, ważona ocena znaczenia i stanu edukacji na poziomie średnim pozwala na wysoką ocenę.

Edukacja pozaszkolna – również wysoka ważona ocena.

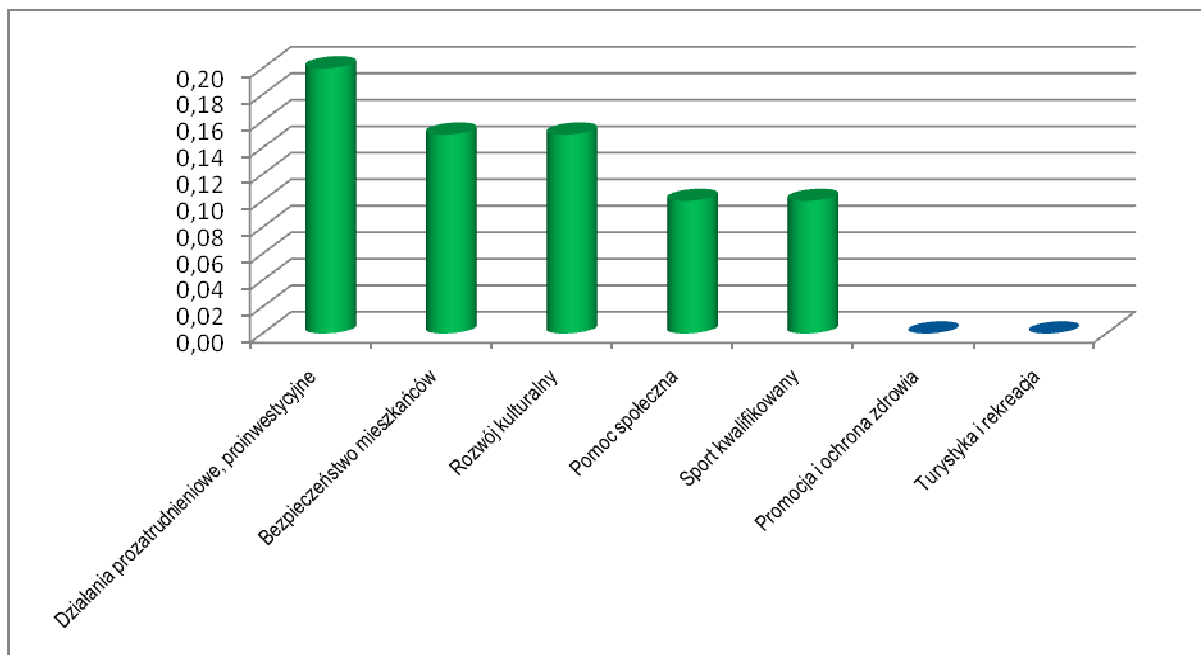
Potencjał naukowy – aktualny stan pozwala na ocenę na poziomie neutralnym.

Szkolnictwo wyższe – podobnie, aktualny stan pozwala na ocenę na poziomie neutralnym .

2.1.3. Bilans strategiczny w obszarze polityki prospołecznej

Na wykresie 3 przedstawiono cechy związane z obszarem polityki prospołecznej (bez ocenianych oddzielnie działań w zakresie oświaty i nauki).

Wykres 3. Bilans strategiczny w obszarze polityki prospołecznej

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Działania prozatrudnieniowe i proinwestycyjne - niski (na tle kraju) poziom bezrobocia i obecność wielu inwestorów pozwala na wysoką ocenę.

Bezpieczeństwo mieszkańców - we wszelkim zakresie (publiczne, epidemiologiczne, bezpieczeństwo pożarowe, a także zagrożenia katastrofami) – oceniono wysoko.

Rozwój kulturalny łączy ocenę zaplecza jak i podejmowanych aktywności.

Pomoc społeczna jest realizowana dobrze.

Sport kwalifikowany – Gorzów Wlkp. znany jest z osiągnięć w dziedzinie sportu kwalifikowanego.

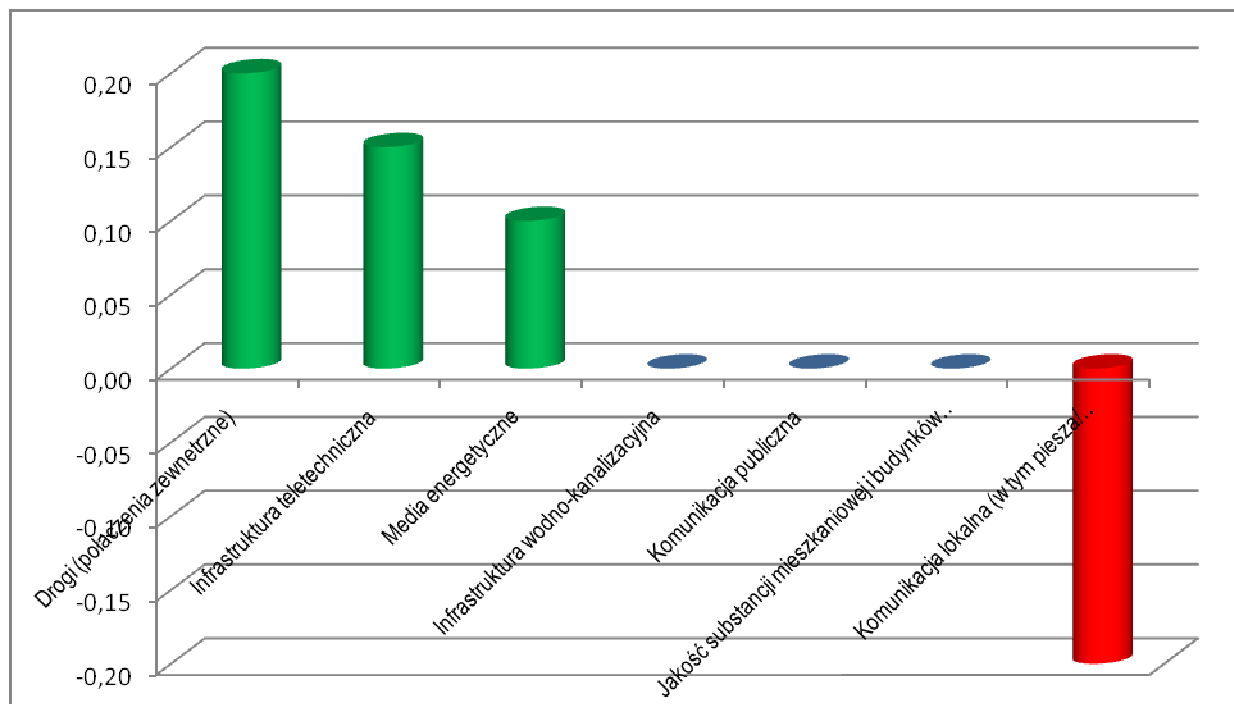
Promocja i ochrona zdrowia – neutralna ocena tego obszaru wynika głównie z wysokiego zadłużenia szpitala (marszałkowskiego).

Turystyka i rekreacja – duże możliwości działania pozwoliły na neutralną ocenę.

2.1.4. Bilans strategiczny w obszarze ładu przestrzennego

Na wykresie 4 przedstawiono ocenę sytuacji w zakresie ładu przestrzennego.

Wykres 4. Bilans strategiczny w obszarze ładu przestrzennego

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Drogi (połączenia zewnętrzne) – ogromny postęp w tej dziedzinie pozwolił na wysoką ocenę sytuacji.

Infrastruktura teletechniczna – jest w mieście dobrze rozwinięta.

Media energetyczne - są rozwinięte w dobry sposób pozwalając na rozwój miasta.

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna – leżąca w gestii miasta wymaga sporego rozwinięcia, stąd neutralna ocena.

Komunikacja publiczna nie wyróżnia w niczym miasta – ocena neutralna.

Jakość substancji mieszkaniowej i budynków użytkowych wymaga wiele nakładów.

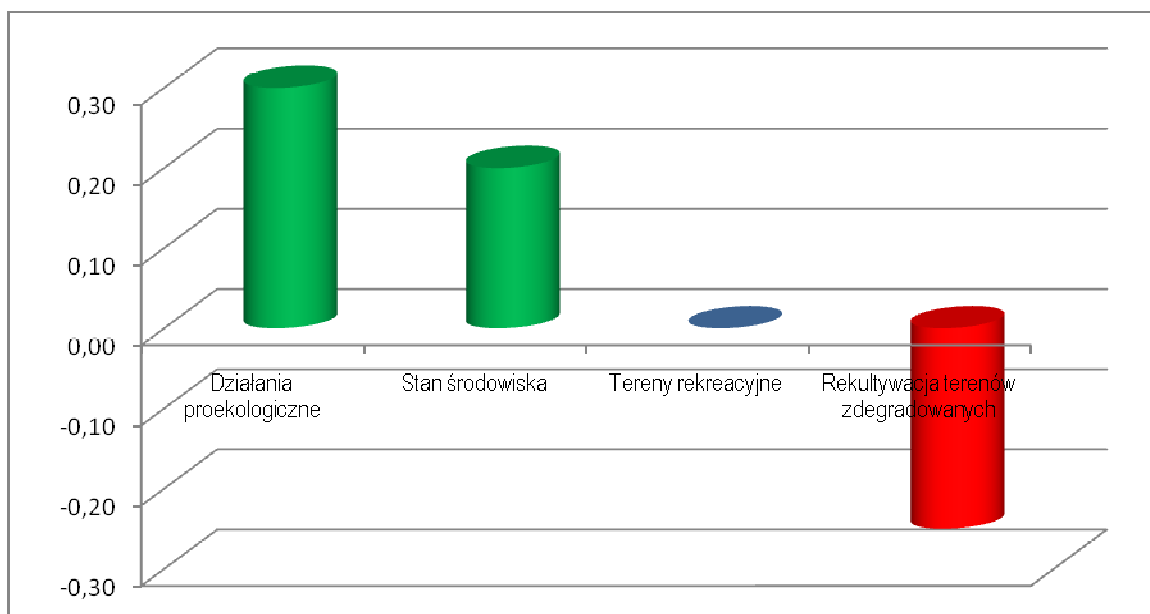
Komunikacja piesza, rowerowa, likwidacja barier wymaga wielu zmian – stąd negatywna ocena.

2.1.5. Bilans strategiczny w obszarze ochrony środowiska

Na wykresie 5 przedstawiono ocenę sytuacji w zakresie ochrony środowiska.

Wykres 5. Bilans strategiczny w obszarze ochrony środowiska

Źródło: opracowanie Bestinwest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Działania proekologiczne - miasto realizuje wiele aktywności z tego zakresu.

Stan środowiska w ostatnich latach uległ znacznej poprawie.

Tereny rekreacyjne – ich stan i ilość pozwoliły na neutralną ocenę.

Rekultywacja terenów zdegradowanych – miasto jest w początkowym stadium procesu – stąd ujemna ocena sytuacji.

2.2. ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO MIASTA GORZOWA WLKP.

Dokonując bilansu strategicznego oparto się o podział cech dokonany przy ocenie silnych i słabych stron. Także zasadę określenia wag, sumujących się do 100% w ramach grup pozostawiono bez zmian. Natomiast potencjał działania określono w skali od -1 – zagrożenie, poprzez 0 – charakter neutralny do 1 – szansa/ możliwość rozwojowa.

Poniżej zaprezentowano tabele zawierające analizę potencjału rozwojowego w poszczególnych obszarach.

Tabela 6. Potencjał rozwojowy w obszarze wspólnym

0	Cechy wspólne	Potencjał rozwojowy
0.1	Ludność (demografia)	-0,10
0.2	Zdolność do finansowania działań (budżet)	0,30
0.3	Współpraca z otoczeniem	0,15
0.4	Położenie Miasta	0,00
0.5	Promocja Miasta	0,15
0.6	Współpraca międzysektorowa (wewnętrzna)	0,15

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Omówienie cech:

- 0.1 - Ludność - pogarszanie się sytuacji demograficznej jest zagrożeniem dla wielu obszarów rozwoju miasta;
- 0.2 - Zdolność budżetu do finansowania zamierzeń (także z wykorzystaniem środków zewnętrznych) jest szansą rozwojową miasta;
- 0.3 - Współpraca z otoczeniem jest możliwością rozwojową miasta;
- 0.4 - Położenie miasta uznano za neutralne w ocenie możliwości rozwojowych;
- 0.5 - Promocja miasta - jest szansą - możliwością rozwojową;
- 0.6 - Współpraca międzysektorowa (wewnętrzna) jest kolejną szansą rozwojową.

Tabela 7. Potencjał rozwojowy w obszarze oświaty i nauki

I	I. Oświata i nauka.	Potencjał rozwojowy
I.1	Potencjał naukowy	0,20
I.2	Szkolnictwo wyższe	0,25
I.3	Średnie	0,20
I.4	Podstawowe i przedszkolne	0,00
I.5	Edukacja pozaszkolna	0,15

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

- I.1 - Potencjał naukowy – szansa rozwojowa. – aktualny stan pozwala na ocenę na poziomie neutralnym.
- I.2 - Szkolnictwo wyższe – szansa rozwojowa;
- I.3 - Szkolnictwo średnie – szansa rozwojowa, zwłaszcza w obszarze dostosowania do przyszłych potrzeb;
- I.4 - Szkolnictwo podstawowe i przedszkolne uznano za neutralne, ze względu na bycie zadaniem obowiązkowym i mocno uregulowanym przepisami;
- I.5 – Edukacja pozaszkolna – jest możliwością rozwoju.

Tabela 8. Potencjał rozwojowy w obszarze polityki prospołecznej

II	II. Polityka prospołeczna.	Potencjał rozwojowy
II.1	Działania prozatrudnieniowe, proinwestycyjne	0,20
II.2	Promocja i ochrona zdrowia	-0,10
II.3	Pomoc społeczna	0,00
II.4	Bezpieczeństwo mieszkańców	0,15
II.5	Rozwój kulturalny	0,15
II.6	Sport kwalifikowany	0,10
II.7	Turystyka i rekreacja	0,20

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

II.1 - Działania prozatrudnieniowe i proinwestycyjne – przy potencjale Miasta to wciąż obszar szans rozwojowych;

II.2 - Promocja i ochrona zdrowia – jest zagrożeniem ze względu na zadłużenie jedynego szpitala będącego poza bezpośrednią kontrolą Miasta;

II.3 - Pomoc społeczna regulowana ściśle przepisami nie ma większego wpływu na potencjał miasta;

II.4 - Bezpieczeństwo mieszkańców - jest szansą na pozostanie w mieście i przyciągnięcie wartościowych inwestorów i mieszkańców;

II.5, II.6, II.7 – Rozwój kulturalny, poziom sportu, turystyki i rekreacji – podobnie jak w punkcie poprzednim zwiększa szanse na pozostanie w mieście i przyciągnięcie wartościowych inwestorów i mieszkańców. Są to też elementy ważne w promocji miasta.

Tabela 9. Potencjał rozwojowy w obszarze ładu przestrzennego

III	III. Ład przestrzenny.	Potencjał rozwojowy
III.1	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	0,00
III.2	Infrastruktura teletechniczna	0,15
III.3	Media energetyczne	0,00
III.4	Drogi (połączenia zewnętrzne)	0,20
III.5	Komunikacja lokalna (w tym piesza/ rowerowa/ brak barier)	0,20
III.6	Komunikacja publiczna	0,15
III.7	Jakość substancji mieszkaniowej i budynków użytkowych	-0,10

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

III.1 – Infrastruktura wodno – kanalizacyjna – jej prawidłowy stan jest obowiązkiem miasta; leżąca w gestii miasta wymaga sporego rozwinięcia, stąd neutralna ocena;

III.2 – Infrastruktura teletechniczna – jej rozwój jest szansą dla rozwoju miasta;

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

III.3 – Media energetyczne - są rozwinięte w dobry sposób pozwalając na rozwój miasta – podobnie jak infrastruktura wodno-kanalizacyjna jest czynnikiem neutralnym, bowiem w praktyce dostawcy są zainteresowani rozwojem mediów w obszarach o wysokim stopniu zurbanizowania;

III.4 – Dalszy rozwój zewnętrznych połączeń komunikacyjnych miasta jest ważną szansą na rozwój;

III.5 – Rozwój komunikacji lokalnej (pieszej, rowerowej, likwidacja barier) jest szansą rozwojową;

III.6 – Dobrze rozwinięta komunikacja publiczna jest szansą rozwojową;

III.7 – Pogarszanie się jakości substancji mieszkaniowej i budynków użytkowych to zagrożenie dla rozwoju miasta.

Tabela 10. Potencjał rozwojowy w obszarze ochrony środowiska

	IV. Ochrona środowiska.	Potencjał rozwojowy
IV.1	Stan środowiska	0,00
IV.2	Tereny rekreacyjne	0,25
IV.3	Rekultywacja terenów zdegradowanych	0,25
IV.4	Działania proekologiczne	0,30

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

IV.1 – Stan środowiska jest pomijalny jako szansa w obszarach wysoko zurbanizowanych;

IV.2 – Ilość i stan terenów rekreacyjnych jest szansą rozwojową;

IV.3 – Rekultywacja terenów zdegradowanych oznacza zwiększenie terenów do wykorzystania na rozwój miasta - stąd szansa;

IV.4 – Działania proekologiczne są szansą rozwojową miasta.

3. WYBÓR STRATEGII MIASTA GORZOWA WLKP.

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

3.1. ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.

Zrównoważenie rozwoju oznacza (zgodnie z Agendą 21), iż dokonując alokacji środków budżetowych, w tym inwestycyjnych, oraz dokonując wyboru kierunków rozwoju, powinno się dążyć do równoważenia celów: społecznych, gospodarczych, ekologicznych i rozwoju przestrzennego.

W warunkach samorządu granice między tymi obszarami są bardzo często nieostre. Należy więc wyodrębnić działania pod kątem głównych kierunków strategicznych, tj.: niwelowania słabych stron (aspekt społeczny) oraz służących długookresowemu rozwojowi (np. inwestycje wnoszące nową jakość w życie społeczno-gospodarcze, służące budowaniu silnej gospodarczo jednostki samorządowej – wzmacniający akcent gospodarczy).

Zasady budowania pozycji konkurencyjnej i rozwoju społecznego miasta:

1. **Zasada selektywnego tworzenia korzyści zewnętrznych** w powiązaniu z polityką koncentracji na wybranych dziedzinach rozwoju to taki dobór inwestycji, które dają efekt mnożnikowy: nie tylko dochodowy, ale także zatrudnienia i demograficzny;
2. **Zasada budowy przewagi konkurencyjnej dla nowych sektorów** – przewidywanie kierunków rozwoju gospodarki i wkalkulowanie ich w strategię rozwoju gospodarki; wykorzystanie nowoczesnych sektorów gospodarki;
3. **Zasada równoważenia rozwoju** – niwelowania słabych i wzmacniania silnych stron miasta – w praktyce oznaczająca konieczność równoważenia interesów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.
4. **Zasada ochrony wartości przyrody i kultury jako środowiska życia mieszkańców;**
5. **Zasada uspołecznienia procesów podejmowania decyzji** – poprzez prowadzenie szerokich konsultacji ze społecznością lokalną dotyczących obecnego i przyszłego funkcjonowania miasta;
6. **Zasada przejrzystości i jawności, przy powszechnym dostępie do informacji;**
7. **Zasada koncentracji środków;**
8. **Zasada subsydiarności** – oddawania zadań do wykonania podmiotom gwarantującym ich wykonanie w sposób rzetelny i ekonomiczny;
9. **Zasada przystępności** – prowadzenia własnej polityki informacyjnej zrozumiałej dla społeczności lokalnej.

Powyższe zasady zostały wykorzystane przy budowie niniejszej Strategii, aby działania ukierunkowane na dalszy rozwój społeczny i budowanie mocnej pozycji konkurencyjnej miasta w regionie były spójne i przynosiły trwałe efekty.

3.2. ANALIZA SWOT/TOWS MIASTA GORZOWA WLKP.

Ze względu na charakter miasta, a zwłaszcza jego gospodarki, powinno się wyodrębnić obszary dające największy efekt rozwojowy. Taka analiza pociąga ze sobą poważne wyzwania w obszarze metodycznym, zwłaszcza przy analityce o charakterze ilościowym. W pierwszym kroku tej analizy w oparciu o wcześniej dokonany bilans strategiczny zestawiono analizę SWOT Miasta Gorzowa Wlkp.

Tabela 11. Analiza SWOT dla miasta Gorzowa Wlkp.

SILNE STRONY	SZANSE
Zdolność do finansowania działań (budżet)	Zdolność do finansowania działań (budżet)
Położenie Miasta	Współpraca z otoczeniem
Promocja Miasta	Promocja Miasta
Szkolnictwo średnie	Współpraca międzysektorowa
Szkolnictwo podstawowe i przedszkolne	Potencjał naukowy
Edukacja pozaszkolna	Szkolnictwo wyższe
Działania prozatrudnieniowe, proinwestycyjne	Szkolnictwo średnie
Bezpieczeństwo mieszkańców	Edukacja pozaszkolna
Rozwój kulturalny	Działania prozatrudnieniowe, proinwestycyjne
Pomoc społeczna	Bezpieczeństwo mieszkańców
Sport kwalifikowany	Rozwój kulturalny
Drogi (połączenia zewnętrzne)	Sport kwalifikowany
Infrastruktura teletechniczna	Turystyka i rekreacja
Media energetyczne	Infrastruktura teletechniczna
Działania proekologiczne	Drogi (połączenia zewnętrzne)
Stan środowiska	Komunikacja lokalna (w tym piesza/ rowerowa, brak barier)
	Komunikacja publiczna
	Tereny rekreacyjne
	Rekultywacja terenów zdegradowanych
	Działania proekologiczne
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
Współpraca międzysektorowa	Ludność (demografia)
Komunikacja lokalna (w tym piesza/ rowerowa)	Promocja i ochrona zdrowia
Rekultywacja terenów zdegradowanych	Jakość substancji mieszkaniowej i budynków użytkowych

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Dla celów analizy przedstawionej powyżej zmodyfikowano klasyczny podział na obszary wewnątrz i na zewnątrz analizowanego podmiotu na obszar statyczny - silne i słabe strony – i dynamiczny - możliwości i zagrożenia. Dodatkowo w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne wyższego rzędu (takie jak np. Strategia Rozwoju Kraju, Narodowa Strategia Spójności) przyjęto, że nie nastąpią żadne gwałtowne zmiany makroekonomiczne, istotne zmiany polityki gospodarczej bądź podatkowej, które miałyby fundamentalny wpływ na sytuację Miasta.

Analizy SWOT/TOWS – służą do badania relacji pomiędzy atutami i słabościami miasta, a szansami i zagrożeniami mogącymi pojawić się w otoczeniu głównie w celu dokonania wyboru najwłaściwszego wariantu strategii. Analiza SWOT służy ocenie sił i słabości miasta w kontekście możliwości i zagrożeń - jest więc spojrzeniem „od sytuacji dzisiejszej w przyszłą”, za to TOWS jest analizą możliwości i zagrożeń przyszłości w kontekście silnych i słabych stron miasta. Analiza SWOT/TOWS, po uprzednim zdefiniowaniu listy czynników oraz ich ocenie opiera się następujących zasadach:

I. Badaniu podlegają relacje pomiędzy silnymi i słabymi stronami a możliwościami i zagrożeniami, przy czym:

1. W analizie SWOT istnienie interakcji stwierdza się odpowiadając na następujące pytania:

- a) czy zidentyfikowane silne strony pozwolą wykorzystać możliwości, które mogą się zdarzyć?
- b) czy zidentyfikowane słabości nie pozwolą na wykorzystanie pojawiających się możliwości?
- c) czy zidentyfikowane silne strony pozwolą na przewyciężenie możliwych zagrożeń?
- d) czy zidentyfikowane słabe strony wzmocnią siłę oddziaływania potencjalnych zagrożeń?

2. W analizie TOWS występowanie relacji określa się odpowiadając na pytania:

- a) czy zagrożenia osłabiają zidentyfikowane silne strony?
- b) czy możliwości spotęguje posiadane silne strony?
- c) czy zagrożenia spotęgują występujące słabości?
- d) czy potencjalne możliwości pozwolą przewyciężyć istniejące słabe strony?

II. Dla każdego z wyspecyfikowanych powyżej pytań buduje się odpowiednią tablicę, za pomocą której bada się relacje pomiędzy parami czynników, przypisując istniejącemu silnemu powiązaniu cyfrą „2”, słabej „1”, nieistniejącej „0”;

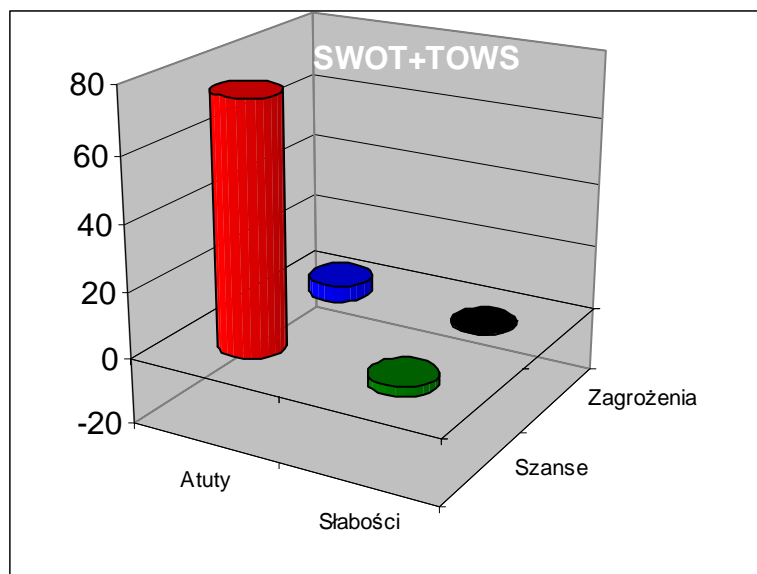
III. Otrzymane sumy powiązań (poziome i pionowe) podlegają przemnożeniu przez wartość odpowiedniego czynnika, określonego w bilansie strategicznym, tworząc poziome i pionowe wartości interakcji a ich suma łączną wartość interakcji;

IV. Zestawienie wartości interakcji dla poszczególnych par czynników stanowi wskazówkę do wyboru najkorzystniejszego wariantu strategii. Różne warianty strategii różnią się metodyką ich wdrażania, dostosowaną do ich charakteru, określoną dwoma podstawowymi czynnikami:

1. Wielkością potrzebnych środków na realizację strategii (i/ lub poziomem ryzyka finansowego budżetu);
2. Intensywnością zmian (zakres programów, harmonogram przedsięwzięć itp.).

Na potrzeby Strategii Zrównoważonego Rozwoju opracowano zestawieniową analizę SWOT + TOWS. Jej wynik prezentuje wykres 6.

Wykres 6. SWOT/TOWS miasta Gorzowa Wlkp.

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Sumaryczne wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na najsilniejsze relacje pomiędzy silnymi stronami, a szansami rozwojowymi Miasta Gorzowa Wlkp., czyli najsilniejszą ważoną wartość ma odpowiedź na pytanie:

„Czy zidentyfikowane silne strony pozwolą wykorzystać pojawiające się szanse?”

Sugeruje to przyjęcie strategii agresywnej, czyli maksymalne wykorzystanie szans sprzyjających rozwojowi.

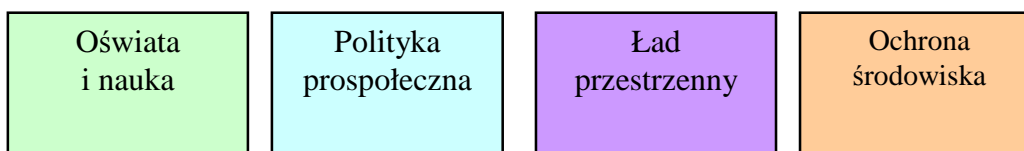
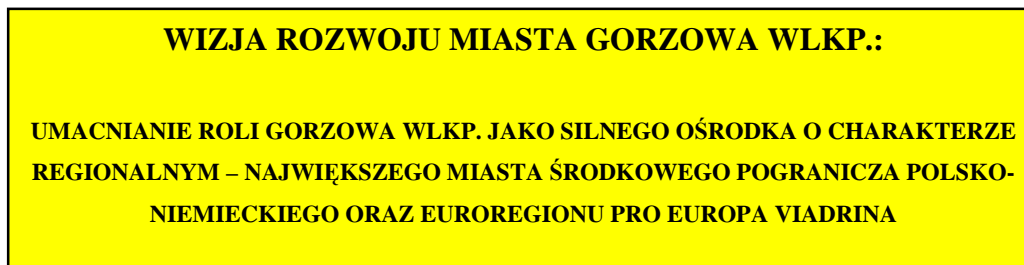
Pozostałe korelacje różniły się znacząco co do osiągniętego wyniku, dlatego też nie są istotne przy ustalaniu strategii.

Podsumowując:

Gorzów Wlkp. winien kierować się strategią agresywną, oznaczającą wykorzystanie synergii pomiędzy silnymi stronami a możliwościami.

3.3. WIZJA ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.

Po ustaleniu optymalnej strategii dla Gorzowa Wlkp. określono wizję i pola rozwoju strategicznego miasta.

Realizacja wszystkich celów strategicznych powinna odbywać się w oparciu o właściwe finanse, przy wykorzystaniu dogodnego położenia Miasta przy odpowiedniej promocji Miasta oraz dobrej wewnętrznej współpracy międzysektorowej i współpracy z otoczeniem, a efektem powinien być wpływ na powstanie nowych miejsc pracy, spadek bezrobocia i rozwój społeczno – ekonomiczny miasta.

Dla każdego obszaru strategicznego określono cele strategiczne, które mają stanowić rodzaj drogowskazu przy opracowywaniu programów działań.

OŚWIATA I NAUKA

Cele strategiczne w obszarze oświaty i nauki skupiają się wokół idei wytworzenia w Gorzowie Wlkp. dobrych warunków dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy. Dobrze przygotowana baza edukacyjna pozwoli na zatrzymanie w Mieście wykształconej młodzieży, a wysokie kwalifikacje mieszkańców są jednym z kluczowych atutów w pozyskiwaniu inwestorów. Temu celowi służy również wzmocnienie potencjału naukowego Gorzowa Wlkp. i rozwój współpracy z uczelniami wyższymi funkcjonującymi w Mieście i najbliższych ośrodkach akademickich. Zespoły robocze

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

powołane do prac nad Strategią Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. wyodrębniły następujące cele:

- Dostosowanie oświaty i nauki do aktualnych i przyszłych potrzeb;
- Zapewnienie dobrych warunków dla szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego celem uzyskania jego wysokiego poziomu;
- Podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych uczniów i słuchaczy, niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym świecie;
- Wspieranie rozwoju Miasta poprzez rosnący potencjał naukowy Gorzowa Wlkp.;
- Doprowadzenie do powstania w Gorzowie Wlkp. samodzielnej, publicznej szkoły wyższej o statusie akademickim.

POLITYKA PROSPOŁECZNA

Obszar strategiczny dotyczący polityki prospołecznej jest najbardziej rozbudowany i obejmuje następujące zagadnienia:

- Promocja Miasta i rozwój gospodarczy;
- Polityka społeczna;
- Kultura;
- Bezpieczeństwo publiczne;
- Kultura Fizyczna.

Dla każdego zagadnienia określono cele strategiczne, których wspólnym punktem odniesienia jest stworzenie mieszkańcom Miasta warunków do godnego życia, poprzez eliminowanie zagrożeń (np. w zakresie bezpieczeństwa i pomocy społecznej) oraz umożliwienie rozwoju poprzez wspieranie przedsiębiorczości, kultury i sportu. Poniżej zestawiono cele strategiczne pogrupowane według w/w zagadnień.

Promocja Miasta i rozwój gospodarczy

- Podniesienie atrakcyjności Miasta i okolic w oczach inwestorów;
- Zwiększenie zainteresowania miastem pod względem jego atrakcyjności kulturalnej i turystycznej;
- Rozwój przedsiębiorczości;
- Stworzenie kompleksowej i długofalowej strategii zarządzania marką Gorzów.

Polityka społeczna

- Realizacja założeń Strategii Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2007 +, która jest dokumentem, zawierającym kompleksową koncepcję działań podejmowanych w granicach sfer polityki społecznej, ujętych problematycznie w pięciu priorytetach: I Dzieci i młodzież, II Rodzina, III Osoby niepełnosprawne, IV Seniorzy, V Społeczeństwo obywatelskie.

Kultura

- Dostosowanie kierunków rozwoju kultury do miejskich dokumentów strategicznych wyższego rzędu;
- Poprawa i rozwój bazy technicznej instytucji kultury.

Bezpieczeństwo publiczne

- Zapewnienie bezpieczeństwa osobistego.

Kultura fizyczna

- Umożliwienie powszechnego dostępu do sportu i rekreacji;
- Współdziałanie Miasta w osiąganiu wysokich pozycji klubów i Miasta w ogólnopolskim współzawodnictwie sportowym dzieci i młodzieży.

ŁAD PRZESTRZENNY

Ten obszar strategiczny stwarza ramy dla realizacji celów w pozostałych obszarach. Idea kształtowania przestrzeni miejskiej przyjaznej zarówno mieszkańcom, jak i instytucjom i przedsiębiorstwom w Gorzowie Wlkp. umożliwia określenie celów strategicznych:

- Kształtowanie harmonijnej i funkcjonalnej przestrzeni miejskiej;
- Tworzenie miejskiego systemu informacji przestrzennej;
- Rewitalizacja historycznej zabudowy miasta;
- Zapewnienie nowoczesnego systemu telekomunikacyjnego i dostępu do nowoczesnych mediów elektronicznych;
- Poprawa sprawności wewnętrznego układu komunikacyjnego miasta Gorzowa Wlkp.;
- Tworzenie systemu terenów zielonych i otwartych.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Za pomocą celów strategicznych w obszarze ochrony środowiska Miasto będzie dążyć do zapewnienia mieszkańcom czystego i estetycznego otoczenia. Cele te wskazują na konieczność przyjęcia programów zachowawczych, czyli nastawionych na zachowanie istniejących zasobów i dbałość o nie oraz programów prewencyjno-naprawczych, a więc takich, których efektem będzie poprawa stanu środowiska. W tym obszarze cele strategiczne to:

- Racjonalna gospodarka odpadami;
- Kształtowanie proekologicznych zachowań w życiu codziennym mieszkańców Gorzowa Wlkp. w duchu zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji o środowisku;
- Ochrona powietrza atmosferycznego;
- Racjonalne zarządzanie zasobami wodnymi;
- Poprawa klimatu akustycznego oraz ograniczenie wibracji w mieście;
- Ochrona miejskich terenów zieleni i jej poszczególnych komponentów.

**4. PROGRAMY STRATEGICZNE STRATEGII
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA
GORZOWA WLKP.**

G O R Z Ó W
W I E L K O P O L S K I

Szczególne rola samorządu terytorialnego została określona przez Konstytucję Rzeczypospolitej. W preambule Konstytucji RP przywołana jest zasada pomocniczości, art. 15 mówi o decentralizacji władzy publicznej, a art. 16 definiuje wspólnotę samorządową. Samorządowi terytorialnemu poświęcony jest rozdział VII Konstytucji, gdzie artykuł 163 stanowi, że samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. W praktyce oznacza to, że jedynymi organami w pełni odpowiedzialnymi za rozwój regionu są jednostki samorządu terytorialnego. Podstawowym celem działania samorządu jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju regionu, który prowadzi do poprawy jakości życia lokalnej społeczności.

Na podstawie analiz określono cele strategiczne, a następnie wyłoniono główne programy rozwojowe. W skład programów wchodzi zarówno działania inwestycyjne jak i nie będące inwestycjami.

Programy strategiczne

W poniższych tabelach zaprezentowano wszystkie programy należące do Strategii z zaprezentowanym graficznie planowanym okresem ich realizacji. Obszary zacienione pokazują okres projektowanej aktywności w ramach poszczególnych programów.

Tabela 12. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru „Oświata i nauka”

Program	Działanie	Czas realizacji w latach																			
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20									
Szk. Wyższe 1. Rozwój szkolnictwa wyższego	Ustanowienie powiązań kooperacyjnych Miasta z gorzowskimi szkołami wyższymi oraz uczelniami Woj. Lubuskiego, Szczecina, Poznania, Europejskim Uniwersytem Viadrina (Frankfurt n.Odra) oraz innymi instytucjami naukowo-badawczymi tych ośrodków- we wspieraniu przedsięwzięć ważnych z punktu widzenia strategicznego rozwoju Gorzowa, a będących elementem specyfiki zachodniego pogranicza Polski.																				
	Działanie na rzecz utworzenia akademii gorzowskiej na bazie uczelni wyższych - wspieranie zamierzeń szkół wyższych, skierowanych na realizację wymogów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, niezbędną dla utworzenia akademii gorzowskiej, m.in. drogą dofinansowania niezbędnej do tego infrastruktury technicznej i naukowej (np. dofinansowanie zakupów księgozbioru naukowego)																				
Edukacja 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb oświatowych na wszystkich poziomach edukacyjnych - modelowanie sieci szkolnictwa w mieście zgodnie z założeniami reformy	Rozwój wczesnego wspomagania, objęcie wczesną i wyspecjalizowaną pomocą dzieci zagrożonych niepełnosprawnością oraz ich rodzin, zwiększanie zgodnie z potrzebami społecznymi liczby zespołów terapeutycznych realizujących wczesne wspomaganie, tworzenie zespołów przy placówkach integracyjnych posiadających specjalistyczną kadre																				
	Upowszechnianie edukacji przedszkolnej																				
	Sukcesywna likwidacja barier architektonicznych we wszystkich placówkach, umożliwiająca dziecku niepełnosprawnemu kontynuację nauki w środowisku lokalnym w oddziale ogólnodostępnym																				
	Dostosowanie szkół podstawowych do przyjęcia 6. latków do kl.I																				
	Wdrażanie zmian związanych z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii																				
Edukacja 2. Dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy	Różnorodna oferta edukacyjna																				
	Rozwijanie szkolnictwa zawodowego																				
	Objęcie priorytetem przedmiotów ścisłych																				
	Rozwijanie kształcenia ustawicznego i kształcenia dorosłych																				
	Uwrażliwienie młodzieży na potrzeby rynku pracy																				

Źródło: opracowanie Bestinwest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Tabela 13. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru „Polityka prospołeczna”

Program	Działanie	Czas realizacji w latach												
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20		
Bezp. 1. Bezpieczeństwo osobiste	Zintensyfikowanie działań prewencyjnych w zagrożonych rejonach													
	Prowadzenie działań prewencyjnych w placówkach oświatowych i miejscach gromadzenia się młodzieży													
	Większe wykorzystanie monitoringu wizyjnego Miasta do interweniowania w przypadku niewłaściwych zachowań i przestępstw													
Kult. fiz. 1. Rozbudowa i modernizacja bazy sprzyjającej rozwojowi sportu szkolnego, młodzieżowego, kwalifikowanego i powszechnego oraz organizacji widowisk sportowych na wysokim poziomie	Zbilansowanie potrzeb zadaniowych w zakresie rozbudowy i modernizacji bazy sportowej (w ramach opracowywanej strategii kultury fizycznej Gorzowa Wlkp. 2009-2016)													
	Zapewnienie niezbędnych środków własnych oraz rządowych i unijnych na realizację powyższych zadań													
	Przeprowadzenie procedury wyboru wykonawców zadań													
	Opracowanie programu właściwego wykorzystania nowej i modernizowanej bazy sportowej													
Kult. fiz. 2. Upowszechnienie sportu wśród dzieci i młodzieży	Upowszechnianie wiedzy o kulturze fizycznej jako wychowaniu prozdrowotnym													
	Realizacja systemu imprez sportowych dla młodzieży szkolnej, w tym z uwzględnieniem Gorzowskiej Spartakiady Dzieci i Młodzieży oraz programu „Sport Wszystkich Dzieci”, w tym również niepełnosprawnych													
Kult. fiz. 3. Utrzymanie dotychczasowego poziomu w grach zespołowych oraz dyscyplinach indywidualnych	Utrzymanie przynajmniej na obecnym poziomie środków finansowych na potrzeby zespołów ekstraklasowych i pierwszoligowych oraz wybitnych zawodników promujących miasto													
	Stała poprawa warunków szkoleniowych zgodnych ze światowymi trendami, w tym również w Zespole Szkół Sportowych – rozbudowa zakresu szkolenia o gry zespołowe													
	Podniesienie poziomu usług medycznych dla gorzowskich sportowców													

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach											
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	
Kultura 1. Zwiększenie atrakcyjności strefy kulturalnej w mieście	Określenie potrzeb mieszkańców												
	Szeroka konsultacja planowanych działań wśród uczniów gorzowskich szkół												
	Poszerzenie oferty instytucji kultury												
Kultura 2. Tworzenie nowoczesnej bazy do świadczenia usług kulturalnych	Budowa centrum edukacji artystycznej												
	Poprawa jakości bazy kulturalnej poprzez modernizację, adaptację i budowę nowych obiektów												
Kultura 3. Diagnoza potrzeb społecznych w zakresie usług kulturalnych i zapewnienie ich właściwego zaspokajania	Opracowanie strategii rozwoju kultury												
	Reorganizacja systemu świadczenia usług kulturalnych, w tym: * reorganizacja sieci instytucji kultury, * nowy program współpracy z organizacjami pozarządowymi, * nawiązanie współpracy z nowymi podmiotami, * tworzenie nowych podmiotów prawnych powołanych do świadczenia usług kulturalnych, * tworzenie i inspirowanie nowych projektów kulturalnych m.in. „Katedra produktem kulturowym Miasta”, Dom Historii jako miejsce stowarzyszeń * wykreowanie produktu turystycznego zgodnie ze strategią budowy marki Miasta												
	Konstruowanie projektu budżetu zapewniającego realizację określonych zadań z zakresu kultury												
Społ. 1 Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007+ oraz Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007+	Realizacja Strategii Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007+												

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach																			
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20									
Prom.-rozw. 1. Budowa marki Gorzowa Wlkp.	Realizacja założeń strategii zarządzania marką Gorzów																				
Prom.-rozw. 2. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	Opracowanie i wdrożenie programu Europejskiego Samorządowego Panelu Kontaktowego, opierającego się na wykorzystaniu sieci kontaktów instytucjonalnych miasta (stowarzyszenia, miasta partnerskie, związki)																				
	Gromadzenie i opracowywanie wszelkich informacji o istotnych dla przedsiębiorczości warunkach funkcjonowania gospodarczego w mieście																				
	Wypracowanie i wdrożenie standardów profesjonalnej obsługi inwestora, ukierunkowanej na założone cele główne i operacyjne																				
Prom.-rozw. 3. Dostępność komunikacyjna	Działania na rzecz ustanowienia kolejowych połączeń transgranicznych																				
	Stworzenie możliwości powstania komunikacji lotniczej																				

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Tabela 14. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru „Ład przestrzenny”

Program	Działanie	Czas realizacji w latach																				
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20										
Ład 1. Tworzenie warunków przestrzennych zrównoważonego rozwoju miasta	Określenie w dokumentach planistycznych niezbędnych terenów do realizacji priorytetowych kierunków rozwoju miasta, w tym: -utworzenie kampusu akademickiego -utworzenie wielofunkcyjnych centrów sportowych (Poligony, Prochownia, Kanał Ulgi) -stworzenie ośrodków innowacyjno-badawczych -rozwój funkcji mieszkaniowej, usług i przemysłu																					
	Opracowanie kompleksowej koncepcji układu komunikacyjnego miasta																					
	Stworzenie miejskiej sieci wewnątrzsiedlowych terenów zielonych (skwerów) powiązanych z obszarami parkowymi																					
	Zapobieganie niekontrolowanemu „rozlewaniu się” miasta poprzez stworzenie systemu terenów otwartych i zielonych: -wyznaczenie obszarów objętych zakazem zabudowy -opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego																					
	Systematyczny rozwój miejskich terenów zieleni jako struktury osiowo-promienistej, w tym: -realizacja nowych terenów zieleni wysokiej w tym parku na Zawarcu -realizacja i wzmocnienie istniejących osi terenów zielonych wchodzących w miasto -wytworzenie ciągłości terenów otwartych i zielonych w strukturze miasta -powiązanie systemu terenów otwartych i zielonych z systemem regionu -obowiązkowe wyznaczanie terenów pod zadrzewienia przyuliczne -powiązanie terenów zielonych ciągami rowerowymi																					
Ład 2. Ukształtowanie śródmiejskiego centrum usługowo-mieszkaniowego nad Wartą	Stworzenie sprawnego układu komunikacji obsługującego centrum miasta: -przebudowa i optymalizacja układu drogowego centrum miasta -optymalizacja transportu zbiorowego -utworzenie zespołu deptaków w powiązaniu z ciągami pieszymi i rowerowymi w centrum miasta -utworzenie ciągu spacerowo rekreacyjnego wzdłuż rzeki Kłodawki -budowa kładki pieszej łączącej Stare Miasto z Zawarcem																					

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach										
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20
	<p>Odtworzenie znaczenia rzeki Warty w układzie urbanistycznym miasta:</p> <ul style="list-style-type: none"> -odtworzenie portu rzecznoego -utworzenie Mariny dla jednostek sportowo-turystycznych -budowa przystani sportowych -rewaloryzacja wiaduktu kolejowego i mostu kolejowego -połączenie kanału Ulgi z rzeką Wartą 											
	<p>Stworzenie wysokiej jakości obszarów przestrzeni publicznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ukształtowanie bulwarów zielonych nad Wartą w powiązaniu z obszarami Natura 2000 -ukształtowanie panoramy miasta od strony rzeki Warty -utworzenie ciągu spacerowo-rekreacyjnego wzdłuż rzeki Kłodawki -rewaloryzacja poszczególnych ulic i placów -rewaloryzacja i humanizacja zabudowy centrum -poprawa jakości infrastruktury - ukształtowanie tras zwiedzania miasta i szlaków turystycznych 											
	<p>Włączenie do centrum terenów położonych na lewym brzegu rzeki Warty:</p> <ul style="list-style-type: none"> -budowa nowego centrum administracyjnego miasta w tym Urzędu Miasta -budowa Kładki pieszej łączącej Zawarcie ze Starym Miastem -ukształtowanie nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej 											
	Stworzenie sieci ogólnodostępnych parkingów											
Ład 3. Rewitalizacja historycznej zabudowy Miasta	<p>Powstrzymanie degradacji zasobów mieszkaniowych i użytkowych oraz zmiana substandardu zamieszkania</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowanie zagrożeń technicznych wymagających pilnej interwencji - bieżące prace remontowe i konserwacyjne - rozpoznanie kompleksowe w zakresie zagrożeń technicznych, użytkowych i przestrzennych 											
	<p>Identyfikacja gospodarcza i społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdefiniowanie funkcji i przeznaczenia terenów oraz identyfikacja odbiorcy, użytkownika, uczestnika i mieszkańca 											

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach										
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20
	Zmiana substandardu mieszkaniowego – poprawa warunków zamieszkania i obsługi - określenie uczestników grup mieszkańców lub grup interesu w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych - rozpoznanie potrzeb, oczekiwań i określenie obszarów terytorialnych; - przygotowanie i opracowanie planów i projektów zgodnie z zasadą „nic o nas bez nas” wraz z określeniem form i zasad finansowania											
	Przywrócenie rangi należnej śródmiejskiemu historycznemu obszarowi miasta: - kształtowanie wizerunku rewitalizacji obszarów i przejrzysta informacja - konsekwentna realizacja poszczególnych etapów realizacji											
Ład 4. Utworzenie miejskiego systemu informacji przestrzennej	Utworzenie bazy meta danych dla Gorzowa Wlkp.											
	Utworzenie właściwej struktury organizacyjnej											
	Uzbrojenie techniczne do przetwarzania i udostępniania danych											
	Prowadzenie miejskiego geoportalu											
Ład 5. Zapewnienie nowoczesnego systemu telekomunikacyjnego i dostępu do nowoczesnych mediów elektronicznych	Budowa, rozbudowa miejskiej sieci światłowodowej											
	Dostawa komercyjnych usług szerokopasmowych											
	Budowa sieci bezprzewodowej opartej na technologii Wi-Max											
Ład 6. Poprawa sprawności wewnętrznego układu komunikacyjnego miasta Gorzowa Wlkp.	Budowa, przebudowa i remont układu komunikacyjnego miasta Gorzowa w celu jego usprawnienia, poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu pojazdów oraz pieszych											
	Wprowadzenie systemu sterowania ruchem pojazdów na głównych ciągach komunikacyjnych miasta optymalizującego ruch międzydzielnicowy											

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach											
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	
Ład 7. Rozwój publicznej komunikacji miejskiej	Modernizacja taboru autobusowego												
	Modernizacja taboru tramwajowego												
	Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej												

Źródło: opracowanie Bestinvest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

Tabela 15. Zestawienie realizacji programów i działań Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. dla obszaru „Ochrona Środowiska”

Program	Działanie	Czas realizacji w latach												
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20		
Środ. 1. Zarządzanie zasobami wodnymi	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem													
	Ochrona przeciwpowodziowa													
	Gospodarka wodno-ściekowa													
	Gospodarowanie wodami opadowymi													
Środ. 2. Ochrona i zachowanie istniejących terenów zielonych i rekreacyjnych	Utrzymanie zasady dokonywania nasadzeń kompensacyjnych (zastępczych) w zamian za udzielane zezwolenia na wycinkę drzew i krzewów													
	Ochrona terenów wartościowych przyrodniczo i krajobrazowo przed zainwestowaniem													
	Rekultywacja terenów zdegradowanych													
	Wprowadzanie do zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w ramach obowiązku tworzenia powierzchni biologicznie czynnej zalecenia co do dokonywania nasadzeń trwałych, zwłaszcza drzew													
	Prowadzenie postępowań w sprawach zniszczenia zieleni													
Środ. 3. Ochrona powietrza	Ograniczenie tzw. niskiej emisji													
	Termoizolacja budynków													
	Przejsie na paliwo ekologiczne w autobusach komunikacji miejskiej													
Środ. 4. Poprawa klimatu akustycznego	Stworzenie mapy akustycznej miasta Gorzowa Wlkp													
	Budowa ekranów akustycznych													
Środ. 5. Ograniczenie uciążliwości wywołanych przez wibracje	Przebudowa torowisk linii tramwajowych													
Środ. 6. Gospodarka odpadami	Zmniejszenie ilości odpadów deponowanych na składowisku													

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Program	Działanie	Czas realizacji w latach										
		'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20
komunalnymi	Selektywna zbiórka odpadów											
	Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych											
Środ. 7. Kształtowanie proekologicznych zachowań w życiu codziennym mieszkańców Gorzowa Wlkp. w duchu zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji o środowisku	Edukacja ekologiczna											
	Udostępnianie informacji o środowisku											

Źródło: opracowanie Bestinwest w oparciu o materiały Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp.

**5. METODY WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA
WLKP.**

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

Zaprezentowane opracowanie zawiera wizję rozwoju Miasta, cele i realizujące je programy w czterech obszarach strategicznych. Programy określają zarówno pojedyncze działania jak zbiory wielu działań bądź wręcz odwołują się do spójnego opracowania.

Wdrożenie „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa na lata 2010 – 2020” dotyczy działań na trzech poziomach:

- poziomie merytorycznym;
- poziomie wykonawczym;
- poziomie społecznym.

5.1. POZIOM MERYTORYCZNY

Dla realizacji strategii na poziomie merytorycznym zadbać należy o spójność dokumentu z innym obowiązującymi dokumentami planistycznymi. Spójność polega na każdorazowym zweryfikowaniu zgodności nowo powstałych dokumentów z uchwaloną strategią. Spójność winna być weryfikowana zarówno w pionie – z dokumentami strategicznymi wyższego i niższego szczebla organizacyjnego, jak i w poziomie – z dokumentami o charakterze branżowym.

Spójność opracowywanej strategii z dokumentami niższego szczebla – generowanymi wewnątrz Miasta, jest łatwa do uzyskania, dokumenty te muszą być zgodne z obowiązującą strategią. Natomiast w odniesieniu do dokumentów wiążących się ze strategią zrównoważonego rozwoju Miasta Gorzowa, a powstałych poza nim, utrzymanie spójności polega na śledzeniu ewentualnych niezgodności. Informacja o niezgodnościach stanie się czynnikiem sprawczym decyzji o ustosunkowaniu się do powstałej niezgodności i podjęciu decyzji o korekcie dokumentów strategicznych Miasta.

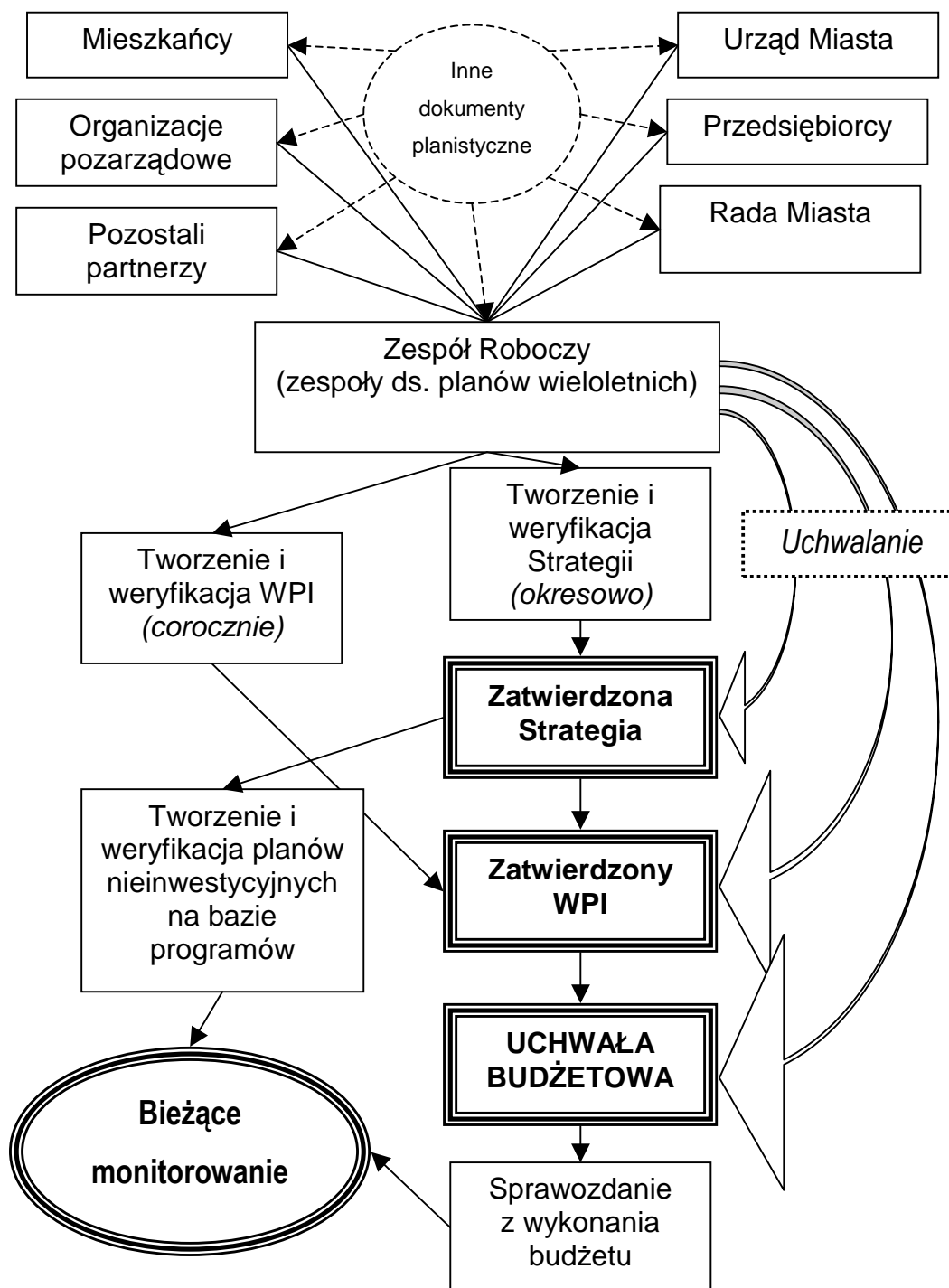
Szczególnym obszarem wdrażania strategii na poziomie merytorycznym jest zagadnienie okresowej aktualizacji. Pominięcie bezpośredniego zapisu określającego tę konieczność nie powoduje w praktyce żadnych negatywnych skutków. Opisana w poprzednim akapicie konieczność utrzymania spójności z innymi dokumentami oraz kadencyjność władz Miasta powoduje w praktyce dostosowanie strategii do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej.

5.2. POZIOM WYKONAWCZY

Urząd Miasta jako instytucja wdrażająca Strategię jest odpowiedzialny za zbieranie i udostępnianie danych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji Strategii.

Umiejscowienie monitorowania realizacji strategii przedstawia wykres 7.

Wykres 7. Schematyczne umiejscowienie tworzenia, weryfikacji i monitorowania strategii

Źródło: Opracowanie Bestinwest sp. z o.o.

W skali krótko- i średniookresowej realizację planów rozwojowych Miasta w obszarze inwestycyjnym zapewnia przygotowanie i doroczny przegląd budżetów w oparciu o Wieloletni Plan Inwestycyjny. Monitoring i ewaluacja WPI oprócz dokonania oceny stopnia realizacji działań zapisanych w Planie polega na wprowadzaniu modyfikacji zgodnie ze zmieniającymi się warunkami wpływającymi na rozwój społeczny i gospodarczy Miasta.

Sposób monitorowania realizacji programów nie będących inwestycjami polega na określaniu stopnia realizacji programów za pomocą określonych w nich mierników.

Monitorowanie i ocena Strategii polegać winna na porównaniu osiągniętego stanu do założeń opisanych w odpowiednich programach na podstawie analizy sprawozdań rzeczowych i finansowych jednostek organizacyjnych Samorządu.

Procedura corocznych przeglądów strategicznych.

Koordynatorem corocznych przeglądów strategicznych jest Referat Rozwoju.

Do 31 marca każdego roku:

- Przygotowanie całościowego raportu z realizacji zadań zawartych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp..

Odpowiedzialność: Wydział Rozwoju i Promocji Miasta

Do 30 kwietnia każdego roku:

- Spotkanie Komisji Gospodarki i Rozwoju Rady Miasta Gorzowa Wlkp. w celu zapoznania się z raportem z realizacji zadań ze strategii za miniony rok przygotowanym przez Referat Rozwoju.

Odpowiedzialność: Wydział Rozwoju i Promocji Miasta

5.3. POZIOM SPOŁECZNY

Poziom społeczny realizacji strategii przebiega w dwóch zasadniczych płaszczyznach: budowaniu PR strategii oraz wzmacnianiu współpracy międzysektorowej przy realizacji.

Public relations Strategii Zrównoważonego Miasta Gorzowa Wlkp.

Władze Miasta przykładają istotną uwagę do przekazywania społeczności lokalnej rzeczowej i wyczerpującej informacji na temat realizacji Strategii. Public Relations, którego zadaniem jest upowszechnianie zamierzeń Strategii i dokumentów powiązanych pośród przyszłych beneficjentów (w tym zwłaszcza P.T. Mieszkańców), jednostek podległych i innych podmiotów odbywa się poprzez trzy formy komunikacji:

- serwisy internetowe - są szybkim i ogólnodostępnym źródłem informacji o aktualnych działaniach i stanowią dla opinii publicznej kompleksowe źródło informacji o założeniach i osiągnięciach Strategii;
- współpracę z mediami - działania wykorzystujące współpracę z prasą, radiem, telewizją o zasięgu lokalnym będą kluczowym elementem realizacji Strategii i dokumentów powiązanych;
- bezpośrednie działania informacyjno – promocyjne Urzędu Miasta.

Podstawowym celem działań związanych z Public Relations Strategii jest dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców końcowych działań podejmowanych w ramach Strategii, a więc do mieszkańców, przedsiębiorców lokalnych, organizacji społecznych. Informowanie społeczności lokalnej o realizacji Strategii odbywać się będzie w sposób pośredni – medialny, jak i bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą w lokalnej prasie, na stronie internetowej Miasta, w materiałach i broszurach promocyjnych i informacyjnych. Bezpośrednio Strategia prezentowana będzie podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk opiniotwórczych itp.

Sposoby wzmocnienia współpracy między sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Do zadań Miasta należy współpraca i wspieranie wybranych przedsięwzięć organizacji pozarządowych działających na jego terenie. Sposób przygotowania, realizacji i monitorowania Strategii i innych dokumentów związanych z rozwojem Miasta gwarantuje włącznie organizacji pozarządowych i sektora prywatnego we współpracę z sektorem publicznym. Dodatkowo należy wspomnieć, że skład Rady Miasta będącej szeroką reprezentacją mieszkańców, sprzyja łączeniu różnych środowisk w aktywności na jej rzecz. W zgłaszaniu propozycji i przy opracowywaniu zadań czynny udział biorą organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo zarówno poprzez bezpośrednie włączanie się jak i poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Miasta.

**6. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA
GORZOWA WLKP. A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE**

GORZÓW
WIELKOPOLSKI

W Polsce obowiązuje, oprócz Strategii Rozwoju Kraju (SRK) 8 dokumentów długookresowych, ponad 30 krajowych strategii sektorowych, w stosunku do których wymagana jest ocena zgodności z SRK oraz prawie 150 innych dokumentów o charakterze strategicznym. Celem niniejszego rozdziału jest analiza zbieżności celów strategicznych zawartych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. w latach 2010 – 2020 z założeniami i celami podstawowych dokumentów strategicznych o szerszym zakresie oddziaływania – krajowych i wojewódzkich. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. jest jednocześnie dokumentem nadrzędnym, spajającym miejskie strategie sektorowe opracowane dla takich dziedzin jak polityka społeczna, kultura czy oświata. Analiza nie dotyczy szczegółowych rozwiązań proponowanych w poszczególnych dokumentach, a jedynie ogólnych kierunkowo w nich wyznaczanych celów.

6.1. DOKUMENTY KRAJOWE

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić.

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020 jest spójna z priorytetami strategicznymi SRK:

1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości;
4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Cele sformułowane w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. w latach 2010-2020 są zgodne z priorytetami strategicznymi SRK, w szczególności z priorytetem 6.

Narodowa Strategia Spójności 2007-2013

Narodowa Strategia Spójności (NSS) (nazwa urzędowa: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007 - 13.

Celem strategicznym NSS jest *tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Cele określone w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. w latach 2010-2020 są spójne z następującymi celami horyzontalnymi NSS:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług;
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

6.2. DOKUMENTY WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Strategiczne i operacyjne cele Województwa Lubuskiego, sformułowane w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego, zaktualizowanej z horyzontem czasowym do 2020 roku są następujące:

1. Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu;
2. Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki oraz informatyzacja społeczeństwa;
3. Rozwój przedsiębiorczości, oraz działania mające na celu podniesienie poziomu technologicznego przedsiębiorstw i ich innowacyjności dzięki współpracy z nauką;
4. Efektywne, prorozwojowe wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. w latach 2010-2020 odnosi się w swoich założeniach do tych samych obszarów i formułuje cele rozwoju Miasta spójne z celami rozwoju województwa.

Oprócz w/w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego opracowano również wojewódzkie strategie sektorowe:

1. Lubuska Regionalna Strategia Innowacji;
2. Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego;
3. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005 – 2013;
4. Strategia Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z horyzontem czasowym do 2015 r.;
5. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Lubuskim na lata 2006 – 2013.

Założenia i cele w/w strategii z pewnością miały wpływ na strategie sektorowe opracowane na potrzeby Miasta Gorzowa i realizowane przez instytucje miejskie.

6.3. INNE DOKUMENTY

Według stanu na maj 2009 obowiązują następujące miejskie sektorowe programy o charakterze strategicznym:

1. Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007+.
2. Strategia rozwoju gorzowskiej oświaty.
3. Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Miasta Gorzowa na lata 2008-2013.
4. Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – miejskich, przemysłowych i powojskowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego.
5. Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Miasta Gorzowa Wlkp.
6. Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego w Gorzowie wielkopolskim na lata 2004 - 2013.

Przy opracowywaniu aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020 wzięto pod uwagę funkcjonujące już programy strategiczne Miasta, aby działania podejmowane w poszczególnych obszarach były realizowane zgodnie z celami strategicznymi Miasta.

7. ZAŁĄCZNIKI

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

7.3. ZAŁĄCZNIK 3. KARTY PROGRAMÓW STRATEGICZNYCH**7.3.1. Obszar strategiczny: Oświata i nauka**

Program	<i>Symbol</i> <i>Szk. Wyższe 1</i>	Rozwój szkolnictwa wyższego
Działanie 1		Ustanowienie powiązań kooperacyjnych Miasta z gorzowskimi szkołami wyższymi oraz uczelniami Woj. Lubuskiego, Szczecina, Poznania, Europejskim Uniwersytetem Viadrina (Frankfurt n.Odrą) oraz innymi instytucjami naukowo-badawczymi tych ośrodków- we wspieraniu przedsięwzięć ważnych z punktu widzenia strategicznego rozwoju Gorzowa, a będących elementem specyfiki zachodniego pogranicza Polski
Miernik oceny działania 1		Wypracowanie strategicznych rozwiązań.
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Rozwoju i Promocji Miasta
Działanie 2		Działanie na rzecz utworzenia akademii gorzowskiej na bazie uczelni wyższych - wspieranie zamierzeń szkół wyższych, skierowanych na realizację wymogów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, niezbędną dla utworzenia akademii gorzowskiej, m.in. drogą dofinansowania niezbędnej do tego infrastruktury technicznej i naukowej (np. dofinansowanie zakupów księgozbioru naukowego)
Miernik oceny działania 2		Wzmocnienie i ustabilizowanie kadry naukowej oraz rozwój bazy naukowo badawczej
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Doradca Prezydenta Miasta ds. szkolnictwa wyższego

Program	<i>Symbol</i> <i>Edukacja 1</i>	Zaspokajanie zbiorowych potrzeb oświatowych na wszystkich poziomach edukacyjnych - modelowanie sieci szkolnictwa w mieście zgodnie z założeniami reformy
Działanie 1		Rozwój wczesnego wspomagania, objęcie wczesną i wyspecjalizowaną pomocą dzieci zagrożonych niepełnosprawnością oraz ich rodzin, zwiększanie zgodnie z potrzebami społecznymi liczby zespołów terapeutycznych realizujących wczesne wspomaganie, tworzenie zespołów przy placówkach integracyjnych posiadających specjalistyczną kadre
Miernik oceny działania 1		Zmniejszenie liczby dzieci z dysfunkcjami
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Edukacji
Działanie 2		Upowszechnianie edukacji przedszkolnej
Miernik oceny działania 2		Współczynnik objęcia dzieci edukacją przedszkolną
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Edukacji
Działanie 3		Sukcesywna likwidacja barier architektonicznych we wszystkich placówkach, umożliwiająca dziecku niepełnosprawnemu kontynuację nauki w środowisku lokalnym w oddziale ogólnodostępnym
Miernik oceny działania 3		Dostępność placówek oświatowych dla osób niepełnosprawnych
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Edukacji
Działanie 4		Dostosowanie szkół podstawowych do przyjęcia 6. latków do kl.I
Miernik oceny działania 4		Analiza warunków edukacji 6. latków w szkołach
Termin realizacji działania 4		Działanie ciągłe
Koordynator działania 4		Wydział Edukacji
Działanie 5		Wdrażanie zmian związanych z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii
Miernik oceny działania 5		Poziom wykorzystania nowoczesnych technologii
Termin realizacji działania 5		Działanie ciągłe
Koordynator działania 5		Wydział Edukacji

Program	<i>Symbol</i> <i>Edukacja 2</i>	Dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy
Działanie 1		Różnorodna oferta edukacyjna
Miernik oceny działania 1		Struktura kształcenia ogólnego i zawodowego.
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Edukacji
Działanie 2		Rozwijanie szkolnictwa zawodowego
Miernik oceny działania 2		Wzrost liczby uczniów szkół zawodowych.
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Edukacji
Działanie 3		Objęcie priorytetem przedmiotów ścisłych
Miernik oceny działania 3		Wyniki egzaminów zewnętrznych
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Edukacji
Działanie 4		Rozwijanie kształcenia ustawicznego i kształcenia dorosłych
Miernik oceny działania 4		Powszechność i różnorodność oferty edukacyjnej
Termin realizacji działania 4		Działanie ciągłe
Koordynator działania 4		Wydział Edukacji
Działanie 5		Uwrażliwienie młodzieży na potrzeby rynku pracy
Miernik oceny działania 5		Doradztwo zawodowe w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.
Termin realizacji działania 5		Działanie ciągłe
Koordynator działania 5		Wydział Edukacji

7.3.2. Obszar strategiczny: Polityka prospołeczna.

Program	<i>Symbol Bezp. 1</i>	Bezpieczeństwo osobiste
Działanie 1		Zintensyfikowanie działań prewencyjnych w zagrożonych rejonach
Miernik oceny działania 1		Ankiety, sondy prowadzone przez media wśród mieszkańców Miasta; Analizy komisji pracujących w mieście; Obniżenie wskaźników przestępczości; Poczucie wzrostu bezpieczeństwa wśród mieszkańców Miasta; Zmniejszenie strat spowodowanych wandalizmem- zmniejszenie kosztów.
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Zarządzania Kryzysowego
Działanie 2		Prowadzenie działań prewencyjnych w placówkach oświatowych i miejscach gromadzenia się młodzieży
Miernik oceny działania 2		Raport z przeprowadzonych działań
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Zarządzania Kryzysowego
Działanie 3		Większe wykorzystanie monitoringu wizyjnego Miasta do interweniowania w przypadku niewłaściwych zachowań i przestępstw
Miernik oceny działania 3		Raport z wykorzystania monitoringu
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Zarządzania Kryzysowego

Program	<i>Symbol Kult. fiz. 1</i>	Rozbudowa i modernizacja bazy sprzyjającej rozwojowi sportu szkolnego, młodzieżowego, kwalifikowanego i powszechnego oraz organizacji widowisk sportowych na wysokim poziomie
Działanie 1	Zbilansowanie potrzeb zadaniowych w zakresie rozbudowy i modernizacji bazy sportowej (w ramach opracowywanej strategii kultury fizycznej Gorzowa Wlkp. 2009-2016)	
Miernik oceny działania 1	Budowa i modernizacja obiektów wg standardów określonych przez wymogi licencyjne dla obiektów sportowych określone przez krajowe, europejskie i światowe federacje sportowe	
Termin realizacji działania 1	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 1	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 2	Zapewnienie niezbędnych środków własnych oraz rządowych i unijnych na realizację powyższych zadań	
Miernik oceny działania 2	Analiza budżetu miasta	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 3	Przeprowadzenie procedury wyboru wykonawców zadań	
Miernik oceny działania 3	Analiza dokumentacji i wyników konkursów ofert	
Termin realizacji działania 3	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 3	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 4	Opracowanie programu właściwego wykorzystania nowej i modernizowanej bazy sportowej	
Miernik oceny działania 4	Analiza stopnia wykorzystania obiektów – częstotliwości imprez i frekwencjach na nich	
Termin realizacji działania 4	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 4	Wydział Kultury Fizycznej	

Program	<i>Symbol</i> <i>Kult. fiz. 2</i>	Upowszechnienie sportu wśród dzieci i młodzieży
Działanie 1	Upowszechnianie wiedzy o kulturze fizycznej jako wychowaniu prozdrowotnym	
Miernik oceny działania 1	W oparciu i diagnozę dokonaną na potrzeby będącej w trakcie opracowywania Strategii Kultury Fizycznej Gorzów Wlkp. 2009-2016	
Termin realizacji działania 1	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 1	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 2	Realizacja systemu imprez sportowych dla młodzieży szkolnej, w tym z uwzględnieniem Gorzowskiej Spartakiady Dzieci i Młodzieży oraz programu „Sport Wszystkich Dzieci”, w tym również niepełnosprawnych	
Miernik oceny działania 2	Monitoring kalendarza imprez oraz frekwencji i wyników sportowych, w tym procentowego udziału uczniów w Lubuskiej Olimpiadzie Młodzieży	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Kultury Fizycznej	

Program	<i>Symbol</i> <i>Kult. fiz. 3</i>	Utrzymanie dotychczasowego poziomu w grach zespołowych oraz dyscyplinach indywidualnych
Działanie 1	Utrzymanie przynajmniej na obecnym poziomie środków finansowych na potrzeby zespołów ekstraklubowych i pierwszoligowych oraz wybitnych zawodników promujących miasto	
Miernik oceny działania 1	Okresowe dokonywanie analiz poziomu sportowego drużyn ekstraklubowych i pierwszoligowych oraz zawodników dyscyplin indywidualnych w oparciu o rankingi prowadzone przez krajowe i międzynarodowe federacje Sportu	
Termin realizacji działania 1	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 1	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 2	Stała poprawa warunków szkoleniowych zgodnych ze światowymi trendami, w tym również w Zespole Szkół Sportowych – rozbudowa zakresu szkolenia o gry zespołowe	
Miernik oceny działania 2	Monitoring wyników sportowych na arenach krajowych i międzynarodowych	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Kultury Fizycznej	
Działanie 3	Podniesienie poziomu usług medycznych dla gorzowskich sportowców	
Miernik oceny działania 3	Analiza liczby zatrudnionych lekarzy oraz poziomu finansowania	
Termin realizacji działania 3	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 3	Wydział Kultury Fizycznej	

Program	<i>Symbol</i> <i>Kultura 1</i>	Tworzenie zrównoważonej oferty kulturalnej w mieście.
Działanie 1		Określenie potrzeb mieszkańców
Miernik oceny działania 1		Badania ilościowe lub jakościowe dot. imprez odbywających się w danym okresie zainteresowanie nimi ze strony oczekiwanych/oczekiwanych grupy społecznej.
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe od 2010r.
Koordynator działania 1		Wydział Kultury
Działanie 2		Szeroka konsultacja planowanych działań wśród uczniów gorzowskich szkół
Miernik oceny działania 2		Stworzenie raportu
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe od 2010r.
Koordynator działania 2		Wydział rozwoju i promocji Miasta, Wydział Kultury
Działanie 3		Poszerzenie oferty instytucji kultury
Miernik oceny działania 3		Ranking nowych ofert
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Kultury

Program	<i>Symbol</i> <i>Kultura 2</i>	Tworzenie nowoczesnej bazy do świadczenia usług kulturalnych
Działanie 1		Budowa centrum edukacji artystycznej
Miernik oceny działania 1		Oddane do użytku obiekty: sala koncertowa (I etap) oraz szkoły artystyczne (II etap)
Termin realizacji działania 1		I etap 2010, II etap 2012
Koordynator działania 1		Wydział Kultury
Działanie 2		Poprawa jakości bazy kulturalnej poprzez modernizację, adaptację i budowę nowych obiektów
Miernik oceny działania 2		Liczba obiektów oddanych do użytku
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Kultury

Program	<i>Symbol</i> <i>Kultura 3</i>	Diagnoza potrzeb społecznych w zakresie usług kulturalnych i zapewnienie ich właściwego zaspokajania
Działanie 1	Opracowanie strategii rozwoju kultury	
Miernik oceny działania 1	Badanie opinii publicznej - ocena świadczonych usług kulturalnych (poziom zadowolenia); Badanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług kulturalnych z uwzględnieniem kryterium demograficznego (prognozowanie);	
Termin realizacji działania 1	Do 2012	
Koordynator działania 1	Wydział Kultury	
Działanie 2	Reorganizacja systemu świadczenia usług kulturalnych, w tym: *reorganizacja sieci instytucji kultury, * nowy program współpracy z organizacjami pozarządowymi, * nawiązanie współpracy z nowymi podmiotami, * tworzenie nowych podmiotów prawnych powołanych do świadczenia usług kulturalnych, * tworzenie i inspirowanie nowych projektów kulturalnych m.in. „Katedra produktem kulturowym Miasta”, Dom Historii jako miejsce stowarzyszeń * wykreowanie produktu turystycznego zgodnie ze strategią budowy marki Miasta	
Miernik oceny działania 2	Raport	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Kultury	
Działanie 3	Konstruowanie projektu budżetu zapewniającego realizację określonych zadań z zakresu kultury	
Miernik oceny działania 3	Analiza budżetu	
Termin realizacji działania 3	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 3	Wydział Kultury	

Program	<i>Symbol</i> <i>Spot.1</i>	Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007 + oraz Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007 +
Działanie 1		Realizacja Strategii Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007 +
Miernik oceny działania 1		Monitoring poprzez coroczne sporządzanie sprawozdań z realizacji Strategii
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		GCPRiPS, Wydział Spraw Społecznych

Program	<i>Symbol</i> <i>Prom.-rozw. 1</i>	Budowa marki Gorzowa Wlkp.
Działanie 1		Realizacja założeń strategii zarządzania marką Gorzów.
Miernik oceny działania 1		Uchwalenie strategii
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Rozwoju i Promocji Miasta

Program	<i>Symbol</i> <i>Prom.-rozw. 2</i>	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości
Działanie 1	Opracowanie i wdrożenie programu Europejskiego Samorządowego Panelu Kontaktowego, opierającego się na wykorzystaniu sieci kontaktów instytucjonalnych miasta (stowarzyszenia, miasta partnerskie, związki).	
Miernik oceny działania 1	Coroczna analiza rozwoju przedsiębiorczości w mieście; Analiza realizacji strategii promocji gospodarczej Miasta i stopnia osiągnięcia założonych celów; Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry obsługującej inwestorów; Analiza funkcjonowania i rozwoju Europejskiego Samorządowego Panelu Kontaktowego.	
Termin realizacji działania 1	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 1	Biuro Obsługi Inwestora we współpracy z Wydziałem Rozwoju i Promocji Miasta	
Działanie 2	Gromadzenie i opracowywanie wszelkich informacji o istotnych dla przedsiębiorczości i warunkach funkcjonowania gospodarczego w mieście	
Miernik oceny działania 2	Coroczna analiza rozwoju przedsiębiorczości w mieście; Analiza realizacji strategii promocji gospodarczej Miasta i stopnia osiągnięcia założonych celów; Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry obsługującej inwestorów; Analiza funkcjonowania i rozwoju Europejskiego Samorządowego Panelu Kontaktowego.	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Biuro Obsługi Inwestora we współpracy z Wydziałem Rozwoju i Promocji Miasta	
Działanie 3	Wypracowanie i wdrożenie standardów profesjonalnej obsługi inwestora, ukierunkowanej na założone cele główne i operacyjne	
Miernik oceny działania 3	Coroczna analiza rozwoju przedsiębiorczości w mieście; Analiza realizacji strategii promocji gospodarczej Miasta i stopnia osiągnięcia założonych celów; Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry obsługującej inwestorów; Analiza funkcjonowania i rozwoju Europejskiego Samorządowego Panelu Kontaktowego	
Termin realizacji działania 3	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 3	Biuro Obsługi Inwestora	

Program	<i>Symbol</i> <i>Prom-rozw. 3</i>	Dostępność komunikacyjna
Działanie 1		Działania na rzecz ustanowienia kolejowych połączeń transgranicznych
Miernik oceny działania 1		Liczba spotkań z partnerem z RFN Liczba dokumentów dotyczących współpracy
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej we współpracy z Wydziałem Rozwoju i Promocji Miasta
Działanie 2		Stworzenie możliwości powstania komunikacji lotniczej
Miernik oceny działania 2		Dokumenty dotyczące lotniska Wieloletni Plan Inwestycyjny
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Rozwoju i Promocji Miasta

7.3.3. Obszar strategiczny: Ład przestrzenny

Program	Symbol Ład 1	Tworzenie warunków przestrzennych zrównoważonego rozwoju miasta
Działanie 1		Określenie w dokumentach planistycznych niezbędnych terenów do realizacji priorytetowych kierunków rozwoju miasta, w tym: -utworzenie kampusu akademickiego -utworzenie wielofunkcyjnych centrów sportowych (Poligony, Prochownia, Kanał Ulgi) -stworzenie ośrodków innowacyjno-badawczych -rozwój funkcji mieszkaniowej, usług i przemysłu
Miernik oceny działania 1		% terenów objętych planami miejscowymi
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordinator działania 1		Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN), Wydział Gospodarki komunalnej (WGK), Wydział Kultury Fizycznej (WKF), Wydział Inwestycji (WIN),
Działanie 2		Opracowanie kompleksowej koncepcji układu komunikacyjnego miasta
Miernik oceny działania 2		Zatwierdzenie koncepcji przez Radę Miasta
Termin realizacji działania 2		Do 2012 r.
Koordinator działania 2		Wydział Dróg i Transportu Publicznego (WDiT), Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN),
Działanie 3		Tworzenie miejskiej sieci wewnątrzsiedlowych terenów zielonych (skwerów) powiązanych z obszarami parkowymi
Miernik oceny działania 3		Powierzchnia terenów zielonych określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordinator działania 3		Wydział Urbanistyki Miasta (WUM),
Działanie 4		Zapobieganie niekontrolowanemu „rozlewaniu się” miasta poprzez stworzenie systemu terenów otwartych i zielonych: -wyznaczenie obszarów objętych zakazem zabudowy -opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
Miernik oceny działania 4		Powierzchnia uchwalonych planów
Termin realizacji działania 4		Do 2012 r.
Koordinator działania 4		Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa (WOŚ), Wydział Gospodarki Komunalnej (WGK), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN), Wydział Geodezji i Katastru (WKG),

Działanie 5	Systematyczny rozwój miejskich terenów zieleni jako struktury osiowo-promienistej, w tym: -realizacja nowych terenów zieleni wysokiej w tym parku na Zawarcu -realizacja i wzmocnienie istniejących osi terenów zielonych wchodzących w miasto -wytworzenie ciągłości terenów otwartych i zielonych w strukturze miasta -powiązanie systemu terenów otwartych i zielonych z systemem regionu -obowiązkowe wyznaczanie terenów pod zadrzewienia przyuliczne -powiązanie terenów zielonych ciągami rowerowymi
Miernik oceny działania 5	-powierzchnia terenów zielonych projektowanych -powierzchnia terenów zielonych wykonanych -km nasadzeń zadrzewień przyulicznych -km projektowanych nasadzeń, zadrzewień przyulicznych
Termin realizacji działania 5	Działanie ciągłe
Koordynator działania 5	Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Gospodarki Komunalnej (WGK), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN), Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa (WOŚiR), Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Inwestycji (WIN), Wydział Administracji Budowlanej (WAB)

Program	<i>Symbol Ład 2</i>	Ukształtowanie śródmiejskiego centrum usługowo-mieszaniowego nad Wartą.
Działanie 1		Stworzenie sprawnego układu komunikacji obsługującego centrum miasta: -przebudowa i optymalizacja układu drogowego centrum miasta -optymalizacja transportu zbiorowego -utworzenie zespołu deptaków w powiązaniu z ciągami pieszymi i rowerowymi w centrum miasta -utworzenie ciągu spacerowo rekreacyjnego wzdłuż rzeki Kłodawki -budowa kładki pieszej łączącej Stare Miasto z Zawarciem
Miernik oceny działania 1		Nakłady budżetu miasta na przebudowę układu komunikacyjnego
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Dróg i Transportu Publicznego (WDiT), Wydział Inwestycji (WIN), Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Gospodarki Komunalnej (WGK),
Działanie 2		Odtworzenie znaczenia rzeki Warty w układzie urbanistycznym miasta: -odtworzenie portu rzeczno- -utworzenie Mariny dla jednostek sportowo-turystycznych -budowa przystani sportowych -rewaloryzacja wiaduktu kolejowego i mostu kolejowego -połączenie kanału Ulgi z rzeką Wartą
Miernik oceny działania 2		Nakłady budżetu miasta
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Kultury Fizycznej (WKF), Wydział Inwestycji (WIN), Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Administracji Budowlanej (WAB), Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa (WOŚ), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN),
Działanie 3		Stworzenie wysokiej jakości obszarów przestrzeni publicznej: - ukształtowanie bulwarów zielonych nad Wartą w powiązaniu z obszarami Natura 2000 -ukształtowanie panoramy miasta od strony rzeki Warty -utworzenie ciągu spacerowo-rekreacyjnego wzdłuż rzeki Kłodawki -rewaloryzacja poszczególnych ulic i placów -rewaloryzacja i humanizacja zabudowy centrum -poprawa jakości infrastruktury - ukształtowanie tras zwiedzania miasta i szlaków turystycznych
Miernik oceny działania 3		Powierzchnia obszarów zrewitalizowanych z wyłączeniem terenów pod budynkami, powierzchnia zrewitalizowanych budynków
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Administracji Budowlanej (WAB-pracownia konserwatora zabytków), Wydział Dróg i Transportu Publicznego (WDiT), Wydział Gospodarki Komunalnej (WGK), Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa (WOŚ), Wydział Inwestycji (WIN), Wydział Urbanistyki Miasta (WUM), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN), ZGM, PEC

Działanie 4	Włączenie do centrum terenów położonych na lewym brzegu rzeki Warty: -budowa nowego centrum administracyjnego miasta w tym Urzędu Miasta -budowa Kładki pieszej łączącej Zawarcie ze Starym Miastem -ukształtowanie nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej
Miernik oceny działania 4	Nakłady budżetu miasta
Termin realizacji działania 4	Działanie ciągłe
Koordynator działania 4	Wydział Inwestycji(WIN), Sekretarz Miasta, Wydział Urbanistyki Miasta(WUM), Wydział Administracji Budowlanej (WAB), Wydział Gospodarki Nieruchomościami (WGN),
Działanie 5	Stworzenie sieci ogólnodostępnych parkingów
Miernik oceny działania 5	Liczba nowych miejsc parkingowych
Termin realizacji działania 5	Działanie ciągłe
Koordynator działania 5	Wydział Inwestycji (WIN), Wydział Urbanistyki Miasta (WUM),

Program	<i>Symbol</i> <i>Ład 3</i>	Rewitalizacja historycznej zabudowy miasta
Działanie 1		<p>Powstrzymanie degradacji zasobów mieszkaniowych i użytkowych oraz zmiana substandardu zamieszkania</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowanie zagrożeń technicznych wymagających pilnej interwencji - bieżące prace remontowe i konserwacyjne - rozpoznanie kompleksowe w zakresie zagrożeń technicznych, użytkowych i przestrzennych
Miernik oceny działania 1		<p>Ankiety określające potrzeby i oczekiwania</p> <p>Ankiety określające poziom zadowolenia z realizacji przedsięwzięcia (od rozpoznania do realizacji)</p> <p>Sprawozdania z realizacji etapów prac</p> <p>Sprawozdania finansowe</p>
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Pracownia Miejskiego Konserwatora Zabytków
Działanie 2		<p>Identyfikacja gospodarcza i społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdefiniowanie funkcji i przeznaczenia terenów oraz identyfikacja odbiorcy, użytkownika , uczestnika i mieszkańca
Miernik oceny działania 2		<p>Ankiety określające potrzeby i oczekiwania</p> <p>Ankiety określające poziom zadowolenia z realizacji przedsięwzięcia (od rozpoznania do realizacji)</p> <p>Sprawozdania z realizacji etapów prac</p> <p>Sprawozdania finansowe</p>
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Pracownia Miejskiego Konserwatora Zabytków
Działanie 3		<p>Zmiana substandardu mieszkaniowego – poprawa warunków zamieszkania i obsługi</p> <ul style="list-style-type: none"> - określenie uczestników grup mieszkańców lub grup interesu w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych - rozpoznanie potrzeb, oczekiwań i określenie obszarów terytorialnych - przygotowanie i opracowanie planów i projektów zgodnie z zasadą „nic o nas bez nas” wraz z określeniem form i zasad finansowania
Miernik oceny działania 3		<p>Ankiety określające potrzeby i oczekiwania</p> <p>Ankiety określające poziom zadowolenia z realizacji przedsięwzięcia (od rozpoznania do realizacji)</p> <p>Sprawozdania z realizacji etapów prac</p> <p>Sprawozdania finansowe</p> <p>Liczba powstałych mieszkań i podmiotów gospodarczych</p>
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Pracownia Miejskiego Konserwatora Zabytków

Działanie 4	Przywrócenie rangi należnej śródmiejskiemu historycznemu obszarowi miasta - kształtowanie wizerunku rewitalizacji obszarów i przejrzysta informacja - konsekwentna realizacja poszczególnych etapów rewitalizacji
Miernik oceny działania 4	Ankiety określające potrzeby i oczekiwania Ankiety określające poziom zadowolenia z realizacji przedsięwzięcia (od rozpoznania do realizacji) Sprawozdania z realizacji etapów prac Sprawozdania finansowe
Termin realizacji działania 4	Działanie ciągłe
Koordinator działania 4	Pracownia Miejskiego Konserwatora Zabytków

Program	<i>Symbol Ład 4</i>	Utworzenie miejskiego systemu informacji przestrzennej
Działanie 1		Utworzenie bazy metadanych dla Gorzowa Wlkp.
Miernik oceny działania 1		Liczba zgłoszonych zbiorów danych
Termin realizacji działania 1		Do 2013
Koordynator działania 1		Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Informatyki (INF)
Działanie 2		Utworzenie właściwej struktury organizacyjnej
Miernik oceny działania 2		Liczba zbiorów danych włączonych do systemu.
Termin realizacji działania 2		Do 2016
Koordynator działania 2		Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Informatyki (INF), Sekretarz Miasta, Wydziały merytoryczne
Działanie 3		Uzbrojenie techniczne do przetwarzania i udostępniania danych
Miernik oceny działania 3		Liczba udostępnionych zbiorów danych.
Termin realizacji działania 3		Do 2016
Koordynator działania 3		Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Informatyki (INF), Sekretarz Miasta
Działanie 4		Prowadzenie miejskiego geoportalu
Miernik oceny działania 4		Ilość wejść do systemu, ilość korzystających z systemu, Czas uzyskania dostępu do informacji, Sporządzanie corocznych analiz podejmowanych działań.
Termin realizacji działania 4		Działanie ciągłe
Koordynator działania 4		Wydział Geodezji i Katastru (WKG), Wydział Informatyki (INF)

Program	<i>Symbol Ład 5</i>	Zapewnienie nowoczesnego systemu telekomunikacyjnego i dostępu do nowoczesnych mediów elektronicznych
Działanie 1		Budowa, rozbudowa miejskiej sieci światłowodowej
Miernik oceny działania 1		Ilość węzłów sieci światłowodowej. Ilość km sieci światłowodowej.
Termin realizacji działania 1		Do 2015
Koordynator działania 1		Wydział Informatyki
Działanie 2		Dostawa komercyjnych usług szerokopasmowych
Miernik oceny działania 2		Badanie poziomu cen usług elektronicznych Ankiety badające poziom zadowolenia. Cykliczne badania opinii publicznej. Ilość gospodarstw korzystających z usług sieci szerokopasmowych.
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Informatyki
Działanie 3		Budowa sieci bezprzewodowej opartej na technologii Wi-Max
Miernik oceny działania 3		Współczynnik obszarowy i ludnościowy pokrycia usługami sieciowymi terenów miasta
Termin realizacji działania 3		Do 2013
Koordynator działania 3		Wydział Informatyki

Program	<i>Symbol Ład 6</i>	Poprawa sprawności wewnętrznego układu komunikacyjnego miasta Gorzowa Wlkp.
Działanie 1		Budowa, przebudowa i remont układu komunikacyjnego miasta Gorzowa w celu jego usprawnienia, poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu pojazdów oraz pieszych .
Miernik oceny działania 1		Analiza wykonania budżetu, Ocena stanu technicznego dróg na terenie miasta.
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Dróg i Transportu Publicznego, Wydział Inwestycji
Działanie 2		Wprowadzenie systemu sterowania ruchem pojazdów na głównych ciągach komunikacyjnych miasta optymalizującego ruch międzydzielnicowy
Miernik oceny działania 2		Badania natężenia ruchu pojazdów na wyznaczonych ulicach. Analiza wykonania budżetu.
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Dróg i Transportu Publicznego

Program	<i>Symbol</i> <i>Ład 7</i>	Rozwój publicznej komunikacji miejskiej
Działanie 1		Modernizacja taboru autobusowego
Miernik oceny działania 1		Liczba zakupionych autobusów
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Dróg i Transportu Publicznego
Działanie 2		Modernizacja taboru tramwajowego
Miernik oceny działania 2		Liczba zakupionych tramwajów
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe od 2011 r.
Koordynator działania 2		Wydział Dróg i Transportu Publicznego
Działanie 3		Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej
Miernik oceny działania 3		Liczba zakupionych wiat przystankowych. Liczba zmodernizowanych peronów i zatok autobusowych oraz peronów tramwajowych. Liczba przystanków wyposażonych w system informacji pasażerskiej. Liczba wybudowanych i zmodernizowanych pętli i dworców autobusowych.
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Wydział Dróg i Transportu Publicznego

7.3.4. Obszar strategiczny: Ochrona środowiska

Program	<i>Symbol</i> <i>Środ. 1</i>	Zarządzanie zasobami wodnymi
Działanie 1		Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem
Miernik oceny działania 1		Badania jakości wód powierzchniowych i podziemnych
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa
Działanie 2		Ochrona przeciwpowodziowa
Miernik oceny działania 2		Brak podtopień terenów Nakłady poniesione na utrzymanie i rozbudowę systemu melioracyjnego Nakłady poniesione na utrzymanie wałów przeciwpowodziowych
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa
Działanie 3		Gospodarka wodno-ściekowa
Miernik oceny działania 3		Poniesione nakłady na rozbudowę i modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ujęć wody i oczyszczalni ścieków, Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, Liczba mieszkańców podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, Jakość wód podziemnych pobieranych przez miejskie ujęcia wody, Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni miejskiej.
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. Wydział Inwestycji
Działanie 4		Gospodarowanie wodami opadowymi
Miernik oceny działania 4		Nakłady poniesione na utrzymanie i rozbudowę sieci kanalizacji deszczowej Długość sieci kanalizacji deszczowej Ilość zainstalowanych urządzeń oczyszczających wody opadowe
Termin realizacji działania 4		Działanie ciągłe
Koordynator działania 4		Wydział Gospodarki Komunalnej

Program	<i>Symbol</i> <i>Środ. 2</i>	Ochrona i zachowanie istniejących terenów zielonych i rekreacyjnych
Działanie 1	Utrzymanie zasady dokonywania nasadzeń kompensacyjnych (zastępczych) w zamian za udzielane zezwolenia na wycinkę drzew i krzewów	
Miernik oceny działania 1	Analiza udzielanych zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów	
Termin realizacji działania 1	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 1	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	
Działanie 2	Ochrona terenów wartościowych przyrodniczo i krajobrazowo przed zainwestowaniem	
Miernik oceny działania 2	Stopień zainwestowania terenów jw.	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Urbanistyki Miasta	
Działanie 3	Rekultywacja terenów zdegradowanych	
Miernik oceny działania 3	Poniesione nakłady na rekultywację	
Termin realizacji działania 3	Do 2015	
Koordynator działania 3	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.; Wydział Inwestycji	
Działanie 4	Wprowadzanie do zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w ramach obowiązku tworzenia powierzchni biologicznie czynnej zalecenia co do dokonywania nasadzeń trwałych, zwłaszcza drzew	
Miernik oceny działania 4	Powierzchnia terenów, dla których wydano zalecenia	
Termin realizacji działania 4	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 4	Wydział Urbanistyki Miasta	
Działanie 5	Prowadzenie postępowań w sprawach zniszczenia zieleni	
Miernik oceny działania 5	Ilość postępowań	
Termin realizacji działania 5	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 5	Straż Miejska; Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa; Wydział Gospodarki Komunalnej	

Program	<i>Symbol</i> Środ. 3	Ochrona powietrza
Działanie 1	Ograniczenie tzw. niskiej emisji	
Miernik oceny działania 1	Badania jakości powietrza Nakłady poniesione na ograniczenie niskiej emisji	
Termin realizacji działania 1	Do 2017 r.	
Koordynator działania 1	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa; PEC; Zakład Gospodarki Komunalnej; Wydział Inwestycji	
Działanie 2	Termoizolacja budynków	
Miernik oceny działania 2	Poniesione nakłady	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Inwestycji; Zakład Gospodarki Komunalnej	
Działanie 3	Przejsięcie na paliwo ekologiczne w autobusach komunikacji miejskiej	
Miernik oceny działania 3	Liczba pojazdów z silnikami na paliwo alternatywne	
Termin realizacji działania 3	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 3	Miejski Zakład Komunikacji	

Program	<i>Symbol</i> Środ. 4	Poprawa klimatu akustycznego
Działanie 1	Stworzenie mapy akustycznej miasta Gorzowa Wlkp	
Miernik oceny działania 1	Poniesione nakłady	
Termin realizacji działania 1	Do 2013 r.	
Koordynator działania 1	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	
Działanie 2	Budowa ekranów akustycznych	
Miernik oceny działania 2	Poniesione nakłady	
Termin realizacji działania 2	Działanie ciągłe	
Koordynator działania 2	Wydział Inwestycji	

Program	<i>Symbol</i> <i>Środ. 5</i>	Ograniczenie uciążliwości wywołanych przez wibracje
Działanie 1		Przebudowa torowisk linii tramwajowych
Miernik oceny działania 1		Poniesione nakłady
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Inwestycji; Miejski Zakład Komunikacji

Program	<i>Symbol</i> <i>Środ. 6</i>	Gospodarka odpadami komunalnymi
Działanie 1		Zmniejszenie ilości odpadów deponowanych na składowisku
Miernik oceny działania 1		Ilość deponowanych odpadów w stosunku do masy odpadów trafiających do zakładu ZUO w Chruściku Ilość odpadów wysegregowanych w stosunku do masy odpadów trafiających do zakładu ZUO w Chruściku
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.
Działanie 2		Selektywna zbiórka odpadów
Miernik oceny działania 2		Ilość odpadów zebranych selektywnie
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.; Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa
Działanie 3		Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych
Miernik oceny działania 3		Ilość unieszkodliwianych odpadów niebezpiecznych
Termin realizacji działania 3		Działanie ciągłe
Koordynator działania 3		Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.

Program	<i>Symbol</i> <i>Środ. 7</i>	Kształtowanie proekologicznych zachowań w życiu codziennym mieszkańców Gorzowa Wlkp. w duchu zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji o środowisku.
Działanie 1		Edukacja ekologiczna
Miernik oceny działania 1		Ilość zorganizowanych konkursów, kampanii i imprez dla mieszkańców
Termin realizacji działania 1		Działanie ciągłe
Koordynator działania 1		Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa,
Działanie 2		Udostępnianie informacji o środowisku
Miernik oceny działania 2		Ilość opublikowanych informacji
Termin realizacji działania 2		Działanie ciągłe
Koordynator działania 2		Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa

7.4. ZAŁĄCZNIK 4. WYKAZ DOKUMENTÓW POWIĄZANYCH ZE STRATEGIĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA GORZOWA WLKP.

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za dokument	Adres WWW/ email
1. Dokumenty krajowe			
1.1	Strategia Rozwoju Kraju	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	www.mrr.gov.pl
1.2	Narodowa Strategia Spójności/ /	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	www.funduszeuropejskie.gov.pl
2. Dokumenty Województwa Lubuskiego			
2.1	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 r.	Departament Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl a.lukaszewska@lubuskie.pl
2.2	Lubuska Regionalna Strategia Innowacji	Departament Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego oraz Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl a.kubacka@lubuskie.pl b.wiktor@lubuskie.pl
2.3	Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego	Departament Edukacji, Kultury i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl m.bogucki@lubuskie.pl
2.4	Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005 – 2013	Departament Polityki Społecznej i Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl pomoc@um.lubuski.pl
2.5	Strategia Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z horyzontem czasowym do 2015 r.	Departament Gospodarki i Infrastruktury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl b.mucha@lubuskie.pl
2.6	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Lubuskim na lata 2006 – 2013	Departament Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego	www.lubuskie.pl a.jodkowski@lubuskie.pl k.grzegorzółka@lubuskie.pl

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za dokument	Adres WWW/ email
3. Dokumenty Miasta Gorzowa Wlkp.			
3.1	Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007 +	Wydział Spraw Społecznych	www.bip.gorzow.pl
3.2	Strategia rozwoju gorzowskiej oświaty	Wydział Edukacji	www.bip.gorzow.pl
3.3	Wieloletni Plan Inwestycyjny dla miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2008 - 2013	Wydział Rozwoju i Promocji Miasta	www.bip.gorzow.pl
3.4	Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – miejskich, przemysłowych i powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego	Miejski Konserwator Zabytków	www.bip.gorzow.pl
3.5	Program ochrony środowiska wraz z Plan gospodarki odpadami dla Miasta Gorzowa Wlkp.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	www.bip.gorzow.pl
3.6	Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego w Gorzowie wielkopolskim na lata 2004 – 2013	Wydział Dróg i Transportu Publicznego	www.bip.gorzow.pl
3.7	Strategia zarządzania marką Gorzów	Wydział Rozwoju i Promocji Miasta	www.bip.gorzow.pl